

Konsolidert utgave av traktaten om Den europeiske unions virkemåte

INNLEDNING

HANS MAJESTET BELGIERNES KONGE, PRESIDENTEN FOR FORBUNDSREPubLIKKEN TYSKLAND, PRESIDENTEN FOR DEN FRANSKE REPUBLIKK, PRESIDENTEN FOR DEN ITALIENSKE REPUBLIKK, HENNES KONGELIGE HØYHET STORHERTUGINNEN AV LUXEMBOURG, HENNES MAJESTET DRONNINGEN AV NEDERLAND⁽³⁾,

SOM ER FAST BESTEMT på å skape grunnlaget for en stadig nærmere sammenslutning mellom de europeiske folk,

SOM ER BESTEMT på å sikre økonomisk og sosial framgang i sine land gjennom felles opptreden ved å fjerne de skranker som deler opp Europa,

SOM BEKREFTER at hovedmålet for deres bestrebelser er stadig å forbedre innbyggernes leve- og arbeidsvilkår,

SOM ERKJENNER at fjerning av foreliggende hindre krever samlet opptreden for å sikre vedvarende ekspansjon, balansert handel og rettferdig konkurranse,

SOM TAR SIKTE på å styrke det økonomiske fellesskapet mellom sine land og sikre det en harmonisk utvikling ved å minske ulikhetene mellom de enkelte områder og bedre vilkårene i de mindre begunstigede regionene,

SOM ØNSKER å bidra gjennom en felles handelspolitikk til at begrensninger på den internasjonale handel gradvis fjernes,

SOM HAR TIL HENSIKT å styrke båndene mellom Europa og de oversjøiske land, og som ønsker å fremme velstanden i disse landene i samsvar med prinsippene i De forente nasjoners pakt,

SOM ER BESTEMT på å styrke og verne fred og frihet gjennom denne foreningen av ressurser, med oppfordring til andre folk i Europa som deler deres idealer, om å slutte opp om disse bestrebelsene,

SOM ER FAST BESTEMT på å fremme utviklingen av et høyest mulig kunnskapsnivå for sine folk gjennom en bred adgang til utdanning og gjennom kontinuerlig oppdatering,

og har for dette formål gitt de nødvendige fullmakter til:

(Listen over signatarer gjengis ikke her.)

SOM, etter å ha utvekslet sine fullmakter, som ble funnet å være i god og behørig form, er blitt enige om følgende.

⁽³⁾ Republikken Bulgaria, Den tsjekkiske republikk, Kongeriket Danmark, Republikken Estland, Irland, Republikken Hellas, Kongeriket Spania, Republikken Kypros, Republikken Latvia, Republikken Litauen, Republikken Ungarn, Republikken Malta, Republikken Østerrike, Republikken Polen, Republikken Portugal, Romania, Republikken Slovenia, Den slovakiske republikk, Republikken Finland, Kongeriket Sverige og Det forente kongerike Storbritannia og Nord-Irland er senere blitt medlemmer av Den europeiske union.

FØRSTE DEL PRINSIPPER

Artikkel 1

1. Denne traktat fastlegger Unionens virkemåte og fastsetter områdene for, avgrensningen av og de nærmere bestemmelser om utøvelsen av dens myndighet.
2. Denne traktat og traktaten om Den europeiske union utgjør traktatene som er Unionens grunnlag. De to traktatene, som er likeverdige, skal kalles «traktatene».

AVDELING I KATEGORIER OG OMRÅDER FOR UNIONENS MYNDIGHET

Artikkel 2

1. Når traktatene tillegger Unionen enekompetanse på et bestemt område, kan bare Unionen gi regelverk og vedta rettslig bindende rettsakter, og medlemsstatene selv kan gjøre dette bare når Unionen bemyndiger dem til det, eller når det gjøres med sikte på å gjennomføre Unionens rettsakter.
2. Når traktatene tillegger Unionen en myndighet som den deler med medlemsstatene på et bestemt område, kan Unionen og medlemsstatene gi regelverk og vedta rettslig bindende rettsakter på vedkommende område. Medlemsstatene skal utøve sin myndighet i det omfang Unionen ikke har utøvd sin myndighet. Medlemsstatene skal på nytt utøve sin myndighet i det omfang Unionen har vedtatt ikke lenger å utøve sin myndighet.
3. Medlemsstatene skal samordne sin økonomiske politikk og sysselsettingspolitikk etter de nærmere bestemmelser i denne traktat, som Unionen skal ha myndighet til å fastsette.
4. Unionen har i samsvar med bestemmelsene i traktaten om Den europeiske union myndighet til å fastsette og gjennomføre en felles utenriks- og sikkerhetspolitikk, herunder en gradvis utforming av en felles forsvarspolitik.
5. På visse områder og på de vilkår som er fastsatt i traktatene, har Unionen myndighet til å iverksette tiltak for å støtte, samordne eller utfylle medlemsstatenes tiltak, uten at det går ut over deres myndighet på disse områdene.

Rettslig bindende unionsrettsakter som vedtas på grunnlag av traktatenes bestemmelser på disse områdene, skal ikke medføre harmonisering av medlemsstatenes lover eller forskrifter.

6. Omfanget av og de nærmere bestemmelser om utøvelsen av Unionens myndighet skal fastsettes i traktatenes bestemmelser på det enkelte område.

Artikkel 3

1. Unionen har enekompetanse på følgende områder:
 - a) tollunionen,
 - b) fastsettelse av de konkurranseregler som er nødvendige for at det indre marked skal virke etter sin hensikt,
 - c) penge- og valutapolitikken for de medlemsstater som har euro som sin valuta,
 - d) bevaring av biologiske ressurser i havet under den felles fiskeripolitikk,
 - e) felles handelspolitikk.
2. Unionen har også enekompetanse til å inngå internasjonale avtaler når en avtaleinngåelse har hjemmel i en av Unionens regelverksakter eller er nødvendig for at Unionen skal kunne utøve sin myndighet innad, eller i den utstrekning den kan berøre felles regler eller endre deres virkeområde.

Artikkel 4

1. Unionen skal dele myndighet med medlemsstatene når traktatene tillegger den en myndighet som ikke gjelder områdene omhandlet i artikkel 3 og 6.
2. Delt myndighet mellom Unionen og medlemsstatene omfatter følgende hovedområder:
 - a) det indre marked,
 - b) sosialpolitikken, med hensyn til de aspekter som er fastsatt i denne traktat,
 - c) økonomisk, sosial og territorial utjevning,
 - d) landbruk og fiskeri, unntatt bevaring av biologiske ressurser i havet,
 - e) miljø,
 - f) forbrukervern,
 - g) transport,
 - h) transeuropeiske nett,
 - i) energi,
 - j) området for frihet, sikkerhet og rettferdighet,
 - k) felles sikkerhetsutfordringer på folkehelseområdet, med hensyn til de aspekter som er fastsatt i denne traktat.
3. På områdene forskning, teknologisk utvikling og romfart skal Unionen ha myndighet til å utøve virksomhet, særlig til å fastsette og gjennomføre programmer, uten at myndighetsutøvelsen skal føre til at medlemsstatene hindres i å utøve sin myndighet.
4. På områdene utviklingssamarbeid og humanitær bistand skal Unionen ha myndighet til å utøve virksomhet og føre en felles politikk, uten at myndighetsutøvelsen skal føre til at medlemsstatene hindres i å utøve sin myndighet.

Artikkel 5

1. Medlemsstatene skal samordne sin økonomiske politikk i Unionen. Rådet skal vedta tiltak for dette formål, særlig overordnede retningslinjer for denne politikken.

Særlige bestemmelser gjelder for medlemsstater som har euro som sin valuta.
2. Unionen skal treffe tiltak for å sikre samordning av medlemsstatenes sysselsettingspolitikk, særlig ved å utforme retningslinjer for denne politikken.
3. Unionen kan ta initiativ til å sikre samordning av medlemsstatenes sosialpolitikk.

Artikkel 6

Unionen har myndighet til å iverksette tiltak for å støtte, samordne eller utfylle medlemsstatenes tiltak. Områdene der slike tiltak på europeisk plan kan iverksettes, er

- a) vern og forbedring av menneskers helse,
- b) industri,
- c) kultur,
- d) turisme,
- e) utdanning, yrkesopplæring, ungdom og idrett,
- f) katastrofeberedskap,
- g) forvaltningssamarbeid.

AVDELING II ALMINNELIGE BESTEMMELSER

Artikkel 7

Unionen skal påse at det er sammenheng mellom dens politikk og virksomhet, idet det tas hensyn til alle dens mål og i samsvar med prinsippet om myndighetstildeling.

Artikkel 8

(tidl. artikkel 3 nr. 2 TEF) (4)

Unionen skal i all sin virksomhet bestrebe seg på å fjerne forskjellsbehandling og fremme likebehandling av menn og kvinner.

Artikkel 9

Ved fastleggingen og gjennomføringen av sin politikk og virksomhet skal Unionen ta hensyn til de krav som er knyttet til målet om et høyt sysselsettingsnivå, garantien om tilstrekkelig sosial trygghet, bekjempelsen av sosial utstøting og et høyt nivå for utdanning, opplæring og vern av menneskers helse.

Artikkel 10

Ved fastleggingen og gjennomføringen av sin politikk og virksomhet skal Unionen ta sikte på å bekjempe forskjellsbehandling på grunnlag av kjønn, rase eller etnisk opprinnelse, religion eller tro, uførhet, alder eller seksuell legning.

Artikkel 11

(tidl. artikkel 6 TEF)

Krav til miljøvern må innlemmes ved fastleggingen og gjennomføringen av Unionens politikk og virksomhet, særlig med sikte på å fremme en bærekraftig utvikling.

Artikkel 12

(tidl. artikkel 153 nr. 2 TEF)

Det skal tas hensyn til krav til forbrukervern ved fastleggingen og gjennomføringen av andre deler av Unionens politikk og virksomhet.

Artikkel 13

Ved utarbeidingen og gjennomføringen av Unionens politikk på områdene landbruk, fiskeri, transport, det indre marked, forskning og teknologisk utvikling og romfart, skal Unionen og medlemsstatene fullt ut ta hensyn til velferden for dyr som sansende vesener, samtidig som

(4) Disse henvisningene gir bare en indikasjon. Mer omfattende opplysninger finnes i traktatspeilene som viser den gamle og den nye nummereringen i traktatene.

medlemsstatenes lover eller forskrifter og tradisjoner knyttet særlig til religiøse ritualer, kulturelle tradisjoner og regionale skikker respekteres.

Artikkel 14

(tidl. artikkel 16 TEF)

Med forbehold for artikkel 4 i traktaten om Den europeiske union og artikkel 93, 106 og 107 i denne traktat, og i lys av den plass tjenester av allmenn økonomisk betydning inntar i Unionens felles verdier, samt den rolle disse tjenestene spiller når det gjelder å fremme sosial og territorial utjevning, skal Unionen og medlemsstatene, hver av dem i samsvar med sin myndighet og innenfor traktatens virkeområde, sørge for at slike tjenester ytes på grunnlag av prinsipper og vilkår, særlig økonomiske og finansielle, som gjør det mulig for dem å utføre sine oppgaver. Europaparlamentet og Rådet skal ved forordninger vedtatt etter den ordinære regelverksprosessen fastsette disse prinsippene og vilkårene uten at det berører medlemsstatenes myndighet i henhold til traktatene til å yte, bestille og finansiere slike tjenester.

Artikkel 15

(tidl. artikkel 255 TEF)

1. For å fremme god forvaltning og sikre deltakelse fra det sivile samfunn skal Unionens institusjoner, organer, kontorer og byråer utføre sitt arbeid så åpent som mulig.
2. Europaparlamentets møter skal være offentlige, i likhet med Rådets møter når det drøfter og stemmer over et utkast til regelverksakt.
3. Enhver unionsborger og enhver fysisk eller juridisk person som er bosatt eller har sitt forretningskontor i en medlemsstat, skal ha rett til innsyn i dokumenter fra Unionens institusjoner, organer, kontorer og byråer, uansett medium, etter de prinsipper og på de vilkår som fastsettes i samsvar med dette nummer.

Allmenne prinsipper for og begrensninger i retten til dokumentinnsyn som følge av offentlige eller private interesser skal fastsettes av Europaparlamentet og Rådet gjennom forordninger vedtatt etter den ordinære regelverksprosessen.

Alle institusjoner, organer, kontorer og byråer skal sikre at deres saksbehandling er åpen, og skal i sin forretningsorden innta særlige bestemmelser om dokumentinnsyn i samsvar med forordningene nevnt i annet ledd.

Dette nummer gjelder for Den europeiske unions domstol, Den europeiske sentralbank og Den europeiske investeringsbank bare når de utfører sine administrative oppgaver.

Europaparlamentet og Rådet skal sikre offentliggjøring av dokumentene som er knyttet til regelverksprosessene, på de vilkår som er fastsatt i forordningene omhandlet i annet ledd.

Artikkel 16

(tidl. artikkel 286 TEF)

1. Enhver har rett til vern av personopplysninger om vedkommende selv.

2. Europaparlamentet og Rådet skal etter den ordinære regelverksprosessen fastsette reglene for personvern i forbindelse med behandling av personopplysninger i Unionens institusjoner, organer, kontorer og byråer, og i medlemsstatene når de utøver virksomhet som omfattes av unionsretten, samt reglene for fri utveksling av slike opplysninger. Overholdelsen av disse reglene skal kontrolleres av uavhengige myndigheter.

De regler som vedtas i henhold til denne artikkel, berører ikke de særlige regler fastsatt i artikkel 39 i traktaten om Den europeiske union.

Artikkel 17

1. Unionen skal respektere den status kirker og religiøse sammenslutninger eller samfunn har i henhold til nasjonal lovgivning i medlemsstatene, og skal ikke innskrenke den.
2. Unionen skal også respektere den status filosofiske og konfesjonsløse organisasjoner har i henhold til nasjonal lovgivning.
3. Unionen skal opprettholde en åpen, klar og regelmessig dialog med disse kirkene og organisasjonene i erkjennelse av deres identitet og særskilte bidrag.

ANNEN DEL LIKEBEHANDLING OG UNIONSBOGERSKAP

Artikkel 18

(tidl. artikkel 12 TEF)

Innenfor traktatens virkeområde og med forbehold for eventuelle særlige bestemmelser i dem er enhver forskjellsbehandling på grunnlag av nasjonalitet forbudt.

Europaparlamentet og Rådet kan etter den ordinære regelverksprosessen vedta tiltak med sikte på å forby slik forskjellsbehandling.

Artikkel 19

(tidl. artikkel 13 TEF)

1. Med forbehold for traktatens øvrige bestemmelser og innenfor rammen av den myndighet Unionen har tillagt det, kan Rådet ved enstemmighet etter en særlig regelverksprosess og etter at Europaparlamentet har gitt sitt samtykke, treffe egnede tiltak for å bekjempe forskjellsbehandling på grunnlag av kjønn, rase eller etnisk opprinnelse, religion eller tro, uførhet, alder eller seksuell legning.

2. Som unntak fra nr. 1 kan Europaparlamentet og Rådet etter den ordinære regelverksprosessen vedta grunnleggende prinsipper for Unionens stimuleringsiltak for å støtte tiltak truffet av medlemsstatene for å bidra til at målene nevnt i nr. 1 oppnås, men uten at dette innebærer noen form for harmonisering av medlemsstatenes lover og forskrifter.

Artikkel 20

(tidl. artikkel 17 TEF)

1. Det innføres et unionsborgerskap. Unionsborger er enhver som er statsborger i en medlemsstat. Unionsborgerskapet kommer i tillegg til og erstatter ikke statsborgerskap.

2. Unionsborgere har de rettigheter og plikter som er fastsatt i traktatene. De har blant annet

- a) rett til å ferdes og oppholde seg fritt på medlemsstatenes territorium,
- b) stemmerett og rett til å stille som kandidat ved valg til Europaparlamentet og ved kommunale valg i bostedsstaten, på samme vilkår som statsborgerne i denne staten,
- c) rett til beskyttelse på territoriet til en tredjestat der medlemsstaten der vedkommende er statsborger, ikke er representert, av enhver medlemsstats diplomatiske og konsulære myndigheter, på samme vilkår som for statsborgere i denne medlemsstaten,
- d) rett til å rette en anmodning til Europaparlamentet og henvende seg til Det europeiske ombud samt til Unionens institusjoner og rådgivende organer på et av traktatens språk og få svar på samme språk.

Rettighetene skal utøves i samsvar med de vilkår og begrensninger som er fastsatt i traktatene og i de gjennomføringsbestemmelser som vedtas i henhold til dem.

Artikkel 21

(tidl. artikkel 18 TEF)

1. Enhver unionsborger har rett til å ferdes og oppholde seg fritt på medlemsstatenes territorium, i samsvar med de vilkår og begrensninger som er fastsatt i traktatene og i de gjennomføringsbestemmelser som vedtas i henhold til dem.
2. Dersom et tiltak fra Unionens side viser seg å være nødvendig for å nå dette målet og traktatene ikke inneholder den nødvendige hjemmel, kan Europaparlamentet og Rådet etter den ordinære regelverksprosessen vedta bestemmelser med sikte på å gjøre det lettere å utøve rettighetene omhandlet i nr. 1.
3. For de samme formål som er omhandlet i nr. 1, kan Rådet dersom traktatene ikke gir den nødvendige hjemmel, etter en særlig regelverksprosess vedta tiltak som gjelder trygd eller sosial trygghet. Rådet skal treffe avgjørelse ved enstemmighet etter å ha rådspurt Europaparlamentet.

Artikkel 22

(tidl. artikkel 19 TEF)

1. Enhver unionsborger som er bosatt i en medlemsstat der vedkommende ikke er statsborger, har rett til å stemme og stille som kandidat ved kommunevalg i medlemsstaten der vedkommende er bosatt, på samme vilkår som statsborgere i denne medlemsstaten. Denne rettigheten skal utøves i samsvar med de nærmere bestemmelser som vedtas av Rådet, som treffer avgjørelse ved enstemmighet etter en særlig regelverksprosess og etter å ha rådspurt Europaparlamentet; disse bestemmelsene kan inneholde unntak når det er berettiget på bakgrunn av særlige problemer i en medlemsstat.
2. Med forbehold for artikkel 223 nr. 1 og de gjennomføringsbestemmelser som vedtas i henhold til den, har enhver unionsborger som er bosatt i en medlemsstat der vedkommende ikke er statsborger, rett til å stemme og stille som kandidat ved valg til Europaparlamentet i medlemsstaten der vedkommende er bosatt, på samme vilkår som statsborgere i denne medlemsstaten. Denne rettigheten skal utøves i samsvar med de nærmere bestemmelser som vedtas av Rådet, som treffer avgjørelse ved enstemmighet etter en særlig regelverksprosess og etter å ha rådspurt Europaparlamentet; disse bestemmelsene kan inneholde unntak når det er berettiget på bakgrunn av særlige problemer i en medlemsstat.

Artikkel 23

(tidl. artikkel 20 TEF)

Enhver unionsborger har rett til beskyttelse på territoriet til en tredjestat der medlemsstaten der vedkommende er statsborger, ikke er representert, av enhver medlemsstats diplomatiske og konsulære myndigheter, på samme vilkår som for statsborgere i denne medlemsstaten. Medlemsstatene skal vedta de nødvendige bestemmelser og innlede de internasjonale forhandlinger som kreves for å sikre denne beskyttelsen.

Rådet kan etter en særlig regelverksprosess og etter å ha rådspurt Europaparlamentet vedta direktiver som fastsetter de nødvendige samordnings- og samarbeidstiltak for å legge til rette for slik beskyttelse.

Artikkel 24

(tidl. artikkel 21 TEF)

Europaparlamentet og Rådet skal ved forordninger vedtatt etter den ordinære regelverksprosessen vedta bestemmelsene om de framgangsmåter og vilkår som kreves for et borgerinitiativ i henhold til artikkel 11 i traktaten om Den europeiske union, herunder minstekravet for antall medlemsstater borgerne må komme fra.

Enhver unionsborger har rett til å rette en anmodning til Europaparlamentet i samsvar med artikkel 227.

Enhver unionsborger kan henvende seg til Det europeiske ombud i samsvar med artikkel 228.

Enhver unionsborger kan skrive til en institusjon eller et organ nevnt i denne artikkel eller i artikkel 13 i traktaten om Den europeiske union på et av språkene nevnt i artikkel 55 nr. 1 i traktaten om Den europeiske union og få svar på samme språk.

Artikkel 25

(tidl. artikkel 22 TEF)

Kommisjonen skal hvert tredje år rapportere til Europaparlamentet, Rådet og Den økonomiske og sosiale komité om anvendelsen av bestemmelsene i denne del. Rapporten skal omfatte opplysninger om utviklingen av Unionen.

På grunnlag av dette og med forbehold for traktatenes øvrige bestemmelser kan Rådet ved enstemmighet etter en særlig regelverksprosess og etter å ha innhentet samtykke fra Europaparlamentet, vedta bestemmelser for å styrke eller gjøre tilføyelser til rettighetene som angis i artikkel 20 nr. 2. Bestemmelsene trer i kraft etter at alle medlemsstater har godkjent dem i samsvar med sine forfatningsregler.

TREDJE DEL
UNIONENS POLITIKK OG INTERNE TILTAK

AVDELING I DET INDRE MARKED

Artikkel 26

(tidl. artikkel 14 TEF)

1. Unionen skal vedta tiltak med sikte på å opprette det indre marked eller sikre at det virker etter sin hensikt, i samsvar med de relevante traktatbestemmelser.
2. Det indre marked skal utgjøre et område uten indre grenser, der fritt varebytte og fri bevegelse for personer, tjenester og kapital er sikret i samsvar med traktatens bestemmelser.
3. Rådet skal etter forslag fra Kommissjonen fastsette de nødvendige retningslinjer og vilkår for å sikre balansert framgang i samtlige berørte sektorer.

Artikkel 27

(tidl. artikkel 15 TEF)

Når Kommissjonen utarbeider forslag med sikte på å nå målene fastsatt i artikkel 26, skal den ta hensyn til de påkjenninger enkelte økonomier på ulike utviklingsnivåer vil bli utsatt for ved opprettelsen av det indre marked, og den kan foreslå egnede bestemmelser.

Dersom disse bestemmelsene utformes som unntak, må de være av midlertidig art og medføre minst mulig forstyrrelse av det indre markedes virkemåte.

AVDELING II DET FRIE VAREBYTTE

Artikkel 28

(tidl. artikkel 23 TEF)

1. Unionen skal være blant annet en tollunion som omfatter alt varebytte, og som innebærer forbud mot toll på import og eksport samt alle avgifter med tilsvarende virkning mellom medlemsstatene og innføring av en felles tolltariff overfor tredjestater.
2. Bestemmelsene i artikkel 30 og kapittel 2 i denne avdeling får anvendelse både på varer med opprinnelse i medlemsstatene og på varer fra tredjestater som kan omsettes fritt i medlemsstatene.

Artikkel 29

(tidl. artikkel 24 TEF)

Med varer som kan omsettes fritt i en medlemsstat, menes varer som kommer fra tredjestater, for hvilke importformalitetene er oppfylt og skyldig toll og avgifter med tilsvarende virkning er oppkrevd i medlemsstaten uten at toll og avgifter helt eller delvis er blitt refundert.

KAPITTEL 1 TOLLUNION

Artikkel 30

(tidl. artikkel 25 TEF)

Toll på import og eksport eller avgifter med tilsvarende virkning er forbudt mellom medlemsstatene. Forbudet gjelder også fiskaltoll.

Artikkel 31

(tidl. artikkel 26 TEF)

Rådet skal fastsette tollsatsene i den felles tolltariff etter forslag fra Kommisjonen.

Artikkel 32

(tidl. artikkel 27 TEF)

Når Kommisjonen skal utføre sine oppgaver i henhold til dette kapittel, skal den ta hensyn til

- a) behovet for å fremme handel mellom medlemsstatene og tredjestater,
- b) utviklingen av konkurransevilkårene i Unionen i den utstrekning den fører til bedre konkurranseevne for foretakene,

- c) Unionens krav med hensyn til forsyningen av råvarer og halvfabrikater; i denne forbindelse skal Kommisjonen passe på at konkurransevilkårene mellom medlemsstatene med hensyn til ferdigvarer ikke vrís,
- d) behovet for å unngå alvorlige forstyrrelser av medlemsstatenes økonomier og for å sikre rasjonell utvikling av produksjonen og et økt forbruk i Unionen.

KAPITTEL 2 TOLLSAMARBEID

Artikkel 33

(tidl. artikkel 135 TEF)

Innenfor traktatens virkeområde skal Europaparlamentet og Rådet etter den ordinære regelverksprosessen treffe tiltak for å styrke tollsamarbeidet mellom medlemsstatene og mellom dem og Kommisjonen.

KAPITTEL 3 FORBUD MOT KVANTITATIVE RESTRIKSJONER MELLOM MEDLEMSSTATENE

Artikkel 34

(tidl. artikkel 28 TEF)

Kvantitative importrestriksjoner og alle tiltak med tilsvarende virkning er forbudt mellom medlemsstatene.

Artikkel 35

(tidl. artikkel 29 TEF)

Kvantitative eksportrestriksjoner og alle tiltak med tilsvarende virkning er forbudt mellom medlemsstatene.

Artikkel 36

(tidl. artikkel 30 TEF)

Bestemmelsene i artikkel 34 og 35 skal ikke være til hinder for forbud eller restriksjoner på import, eksport eller transitt som er begrunnet ut fra hensynet til offentlig moral, orden og sikkerhet, vernet av menneskers og dyrs helse, plantelivet, nasjonale skatter av kunstnerisk, historisk eller arkeologisk verdi, eller det industrielle eller kommersielle rettsvern. Slike forbud eller restriksjoner må imidlertid ikke kunne brukes til vilkårlig forskjellsbehandling eller være en skjult hindring for handelen mellom medlemsstatene.

Artikkel 37*(tidl. artikkel 31 TEF)*

1. Medlemsstatene skal tilpasse statlige handelsmonopoler slik at det ikke forekommer noen forskjellsbehandling av medlemsstatenes statsborgere når det gjelder vilkårene for forsyning og avsetning av varer.

Bestemmelsene i denne artikkel skal anvendes på ethvert organ som en medlemsstat rettslig eller faktisk, direkte eller indirekte, bruker til å kontrollere, lede eller merkbart påvirke importen eller eksporten mellom medlemsstatene. Bestemmelsene skal også anvendes på monopoler som er delegert rettigheter fra staten.

2. Medlemsstatene skal avholde seg fra ethvert nytt tiltak som strider mot prinsippene i nr. 1, eller som begrenser rekkevidden av de artikler som angår forbudet mot toll og kvantitative restriksjoner mellom medlemsstatene.

3. Dersom et statlig handelsmonopol har regler som er utformet med sikte på å lette avsetningen eller øke utbyttet av landbruksvarer, bør ved gjennomføringen av bestemmelsene i denne artikkel produsentene av disse varer sikres tilsvarende garantier for sysselsetting og levestandard.

AVDELING III LANDBRUK OG FISKERI

Artikkel 38

(tidl. artikkel 32 TEF)

1. Unionen skal fastsette og gjennomføre en felles landbruks- og fiskeripolitikk.

Det indre marked skal omfatte også landbruk, fiskeri og handel med landbruksvarer. Med «landbruksvarer» menes produkter fra jorden, fra husdyrhold og fra fiske, samt produkter av landbruksvarer som har gjennomgått en første foredlingsprosess. Henvisninger til den felles landbrukspolitikk eller til landbruk, og anvendelsen av begrepet «landbruk», skal forstås som henvisninger også til fiskeri, idet det tas hensyn til denne sektorens særtrekk.

2. Når ikke annet er fastsatt i artikkel 39-44, skal bestemmelsene om det indre markeds opprettelse og virkemåte anvendes på landbruksvarer.
3. De varer som kommer inn under bestemmelsene i artikkel 39-44, er oppført i vedlegg I.
4. Etter hvert som det indre marked for landbruksvarer virker og utvikles, må det utformes en felles landbrukspolitikk.

Artikkel 39

(tidl. artikkel 33 TEF)

1. Den felles landbrukspolitikk skal ha til formål
 - a) å øke produktiviteten i landbruket ved å fremme teknisk framskritt og sikre rasjonell utvikling av landbruksproduksjonen og ved en best mulig anvendelse av produksjonsfaktorene, særlig arbeidskraften,
 - b) på denne måten å sikre en rimelig levestandard for landbruksbefolkningen, særlig gjennom en økning av den individuelle inntekt for de personer som er sysselsatt i landbruket,
 - c) å stabilisere markedene,
 - d) å garantere sikre forsyninger, og
 - e) å sikre rimelige priser ved leveranser til forbrukerne.
2. Ved utformingen av den felles landbrukspolitikk og de særlige forholdsregler som den kan medføre, skal det tas hensyn til
 - a) landbruksnæringens egenart som følger av landbrukets sosiale oppbygging og den strukturelle og naturgitte forskjell mellom de enkelte landbruksområder,
 - b) nødvendigheten av å gjennomføre den ønskede tilpasning gradvis,

- c) den kjensgjerning at landbruket i medlemsstatene utgjør en sektor som er nær knyttet til økonomien som helhet.

Artikkel 40

(tidl. artikkel 34 TEF)

1. Det skal gjennomføres en felles ordning av landbruksmarkedene med sikte på å nå de mål som er fastsatt i artikkel 39.

Alt etter varenes art skal den felles ordning anta en av følgende former:

- a) felles konkurranseregler,
 - b) en bindende samordning av de forskjellige nasjonale markedsordninger,
 - c) en europeisk markedsordning.
2. En felles ordning opprettet i samsvar med nr. 1 kan omfatte alle nødvendige tiltak for å nå de mål som er fastsatt i artikkel 39, særlig prisreguleringer, støtte til produksjon og omsetning av varer, lagrings- og utjevningsordninger samt tiltak som blir organisert i fellesskap med sikte på å stabilisere import eller eksport.

Den felles ordning skal begrense seg til å ta sikte på de mål som er fastsatt i artikkel 39, og skal utelukke enhver forskjellsbehandling mellom produsenter eller forbrukere i Unionen.

En eventuell felles prispolitikk skal bygge på felles kriterier og ensartede beregningsmetoder.

3. Det kan opprettes ett eller flere utviklings- og garantifond for landbruket med sikte på å gjøre det mulig å nå målene for den felles ordning nevnt i nr. 1.

Artikkel 41

(tidl. artikkel 35 TEF)

Med sikte på å nå de mål som er fastsatt i artikkel 39, kan det innenfor rammen av den felles landbrukspolitikk særlig vedtas bestemmelser om

- a) en effektiv samordning av tiltakene innenfor yrkesopplæring, forskning og opplysningsvirksomhet i landbruket, som kan omfatte fellesfinansierte prosjekter eller institusjoner,
- b) felles tiltak for å fremme forbruket av bestemte varer.

Artikkel 42

(tidl. artikkel 36 TEF)

Bestemmelsene i kapitlet om konkurransereglene skal anvendes på produksjon og omsetning av landbruksvarer bare i den utstrekning Europaparlamentet og Rådet beslutter dette innenfor rammen av bestemmelsene, og i samsvar med framgangsmåten i artikkel 43 nr. 2, idet det tas hensyn til de mål som er fastsatt i artikkel 39.

Rådet kan etter forslag fra Kommissjonen tillate at det gis støtte

- a) til å beskytte foretak som er i en ugunstig stilling på grunn av strukturelle eller naturlige forhold, eller
- b) innenfor rammen av økonomiske utviklingsprogrammer.

Artikkel 43

(tidl. artikkel 37 TEF)

1. Kommissjonen skal framlegge forslag om utformingen og gjennomføringen av den felles landbrukspolitikk, herunder om at en av formene for felles ordning omhandlet i artikkel 40 nr. 1 skal tre i stedet for bestående nasjonale ordninger, samt forslag om gjennomføringen av de tiltak som er særskilt omhandlet i denne avdeling.

Forslagene skal ta hensyn til den innbyrdes sammenheng mellom de landbruksspørsmål som er behandlet i denne avdeling.

2. Europaparlamentet og Rådet skal etter den ordinære regelverksprosessen og etter å ha rådspurt Den økonomiske og sosiale komité fastsette den felles ordning for landbruksmarkedene i henhold til artikkel 40 nr. 1 samt de øvrige bestemmelser som kreves for å nå målene for den felles landbruks- og fiskeripolitikk.

3. Rådet skal etter forslag fra Kommissjonen vedta tiltak for fastsettelse av priser, avgifter, støtte og kvantitative restriksjoner samt for fastsettelse og tildeling av fangstmuligheter i fiskeriene.

4. I samsvar med nr. 2 kan nasjonale markedsordninger erstattes med den felles ordning omhandlet i artikkel 40 nr. 1

- a) dersom den felles ordning byr de medlemsstater som er imot slike skritt, og som selv har en nasjonal ordning for den produksjon det gjelder, tilsvarende garantier for de berørte produsenters sysselsetting og levestandard, idet det skal tas hensyn til tidsskjemaet for mulig tilpasning og nødvendig spesialisering, og
- b) dersom denne felles ordning sikrer at handelen innenfor Unionen gis vilkår som svarer til vilkårene på et nasjonalt marked.

5. Dersom det blir innført en felles ordning for noen råvarer før en felles ordning for de tilsvarende foredlede produktene er gjennomført, kan slike råvarer, når de inngår i foredlede produkter bestemt for eksport til tredjestater, importeres fra land utenfor Unionen.

Artikkel 44*(tidl. artikkel 38 TEF)*

Når en vare i en medlemsstat omfattes av en nasjonal markedsordning eller andre regler med tilsvarende virkning som påvirker konkurransevnen for lignende produksjon i en annen medlemsstat, skal medlemsstatene pålegge en utjevningsavgift ved importen av denne varen fra den medlemsstat som har en slik ordning eller slike regler, med mindre denne stat oppkrever en utjevningsavgift ved eksporten av samme vare.

Kommisjonen skal fastsette avgiftene til det beløp som er nødvendig for å gjenopprette likevekt; den kan også tillate at det treffes andre tiltak på de vilkår og etter de regler den fastsetter.

AVDELING IV FRI BEVEGELIGHET FOR PERSONER, TJENESTER OG KAPITAL

KAPITTEL 1 ARBEIDSTAKERE

Artikkel 45

(tidl. artikkel 39 TEF)

1. Fri bevegelse for arbeidstakere innenfor Unionen skal sikres.
2. Den frie bevegelse innebærer at all forskjellsbehandling av arbeidstakere fra medlemsstatene på grunnlag av nasjonalitet skal avskaffes når det gjelder sysselsetting, lønn og andre arbeidsvilkår.
3. Med forbehold for de begrensninger som er begrunnet ut fra hensynet til den offentlige orden, sikkerhet og folkehelsen, skal den frie bevegelse gi rett til
 - a) å ta faktisk tilbudt arbeid,
 - b) å flytte fritt innenfor medlemsstatenes territorium for dette formål,
 - c) å oppholde seg i en medlemsstat for å arbeide der i samsvar med de lover og forskrifter som gjelder for innenlandske arbeidstakere, og
 - d) å bli boende på en medlemsstats territorium etter å ha hatt arbeid der, på de vilkår som Kommisjonen fastsetter i forordninger.
4. Bestemmelsene i denne artikkel skal ikke anvendes på stillinger i den offentlige administrasjon.

Artikkel 46

(tidl. artikkel 40 TEF)

Europaparlamentet og Rådet skal etter den ordinære regelverksprosessen og etter å ha rådspurt Den økonomiske og sosiale komité, i direktiver eller forordninger treffe de tiltak som er nødvendige for gradvis å gjennomføre fri bevegelse for arbeidstakere, slik den er definert i artikkel 45, særlig ved

- a) å sikre et nært samarbeid mellom de nasjonale arbeidskraftmyndigheter,
- b) å avskaffe saksbehandlingsregler og forvaltningspraksis og tidsfrister for adgangen til å ta ledig arbeid som følger av den nasjonale lovgivning eller eldre avtaler mellom medlemsstatene, og som hindrer den frie bevegelse for arbeidstakere dersom de blir opprettholdt,
- c) å oppheve alle tidsfrister og andre restriksjoner fastsatt i nasjonal lovgivning eller eldre avtaler mellom medlemsstatene som setter andre vilkår for arbeidstakere fra de andre medlemsstatene enn for innenlandske arbeidstakere når det gjelder fritt valg av arbeid,

- d) å treffe egnede tiltak for arbeidsformidling med sikte på å skape likevekt mellom tilbud og etterspørsel på arbeidsmarkedet under slike vilkår at alvorlig fare for levestandarden og sysselsettingen i enkelte områder og næringsgrener unngås.

Artikkel 47

(tidl. artikkel 41 TEF)

Medlemsstatene skal fremme utveksling av unge arbeidstakere innenfor rammen av et felles program.

Artikkel 48

(tidl. artikkel 42 TEF)

Europaparlamentet og Rådet skal etter den ordinære regelverksprosessen vedta de tiltak på trygdeområdet som er nødvendige for å gjennomføre den frie bevegelighet for arbeidstakere, særlig ved å innføre en ordning som gjør det mulig å sikre vandrearbeidere og deres pårørende

- a) at alle tidsrom som den enkelte nasjonale lovgivning tillegger betydning for å oppnå og beholde retten til ytelser og for beregningen av dem, blir lagt sammen, og
- b) at ytelser som tilkommer personer bosatt på medlemsstatenes territorium, blir utbetalt.

Dersom et medlem av Rådet anser at et utkast til regelverksakt etter første ledd ville berøre viktige sider ved vedkommende medlemsstats trygdeordning, herunder dens virkeområde, kostnader eller finansieringsstruktur, eller ville berøre den finansielle balansen i ordningen, kan det anmode om at saken oversendes til Det europeiske råd. I så fall skal den ordinære regelverksprosessen suspenderes. Etter drøfting skal Det europeiske råd innen fire måneder etter suspensjonen enten

- a) sende utkastet tilbake til Rådet, som skal avslutte suspensjonen av den ordinære regelverksprosessen, eller
- b) unnlate å handle eller anmode Kommisjonen om å framlegge et nytt forslag; i så fall skal den opprinnelig foreslåtte rettsakten anses som ikke vedtatt.

KAPITTEL 2 ETABLERINGSRETT

Artikkel 49

(tidl. artikkel 43 TEF)

Restriksjoner på etableringsadgangen for statsborgere fra en medlemsstat på en annen medlemsstats territorium er i samsvar med bestemmelsene nedenfor forbudt. Forbudet gjelder også restriksjoner på adgangen til å opprette agenturer, filialer eller datterselskaper for så vidt angår borgere fra en medlemsstat som har etablert seg på en medlemsstats territorium.

Etableringsadgangen omfatter adgang til å starte og utøve selvstendig næringsvirksomhet og til å opprette og lede foretak, særlig selskaper eller foretak som definert i artikkel 54 annet ledd,

på de vilkår som lovgivningen i etableringslandet fastsetter for egne borgere, med forbehold for bestemmelsene i kapitlet om kapital.

Artikkel 50

(tidl. artikkel 44 TEF)

1. For å oppnå etableringsadgang innenfor en bestemt virksomhet skal Europaparlamentet og Rådet etter den ordinære regelverksprosessen og etter å ha rådspurt Den økonomiske og sosiale komité vedta direktiver.
2. Europaparlamentet, Rådet og Kommisjonen skal utøve de funksjoner som er tillagt dem i bestemmelsene ovenfor, særlig ved
 - a) i alminnelighet først å behandle virksomheter der etableringsadgangen i særlig grad vil bidra til utviklingen av produksjon og handel,
 - b) å sikre et nært samarbeid mellom medlemsstatenes nasjonale myndigheter for på denne måten å få kjennskap til de særlige forhold i de berørte virksomheter innenfor Unionen,
 - c) å avskaffe saksbehandlingsregler og forvaltningspraksis som følger av den nasjonale lovgivning eller eldre avtaler mellom medlemsstatene, og som hindrer den frie bevegelse for arbeidsdeltakere dersom de blir opprettholdt,
 - d) å påse at arbeidstakere fra en medlemsstat sysselsatt på en annen medlemsstats territorium kan bli boende der for å starte en selvstendig næringsvirksomhet, forutsatt at de oppfyller de vilkår de måtte ha oppfylt dersom de hadde kommet til denne stat først på det tidspunkt da de ønsker å starte denne virksomheten,
 - e) å muliggjøre ervervelse og bruk av fast eiendom som ligger på en medlemsstats territorium, for en statsborger fra en annen medlemsstat, så fremt dette ikke strider mot prinsippene i artikkel 39 nr. 2,
 - f) å gi den gradvise opphevelse av restriksjonene på etableringsadgangen innenfor hver av de næringsgrener det her gjelder, anvendelse både på vilkårene for å opprette agenturer, filialer eller datterselskaper på en medlemsstats territorium og på vilkårene for at personalet fra hovedforetaket kan tre inn i de ledende eller kontrollerende organer for disse agenturer, filialer eller datterselskaper,
 - g) i nødvendig grad samordne de garantier som kreves i medlemsstatene av selskaper eller foretak, som definert i artikkel 54 annet ledd, for å beskytte både selskapsdeltakernes og tredjemanns interesser, for å gjøre garantiene innbyrdes likeverdige i Unionen, og
 - h) å sikre at vilkårene for etableringsadgangen ikke vris som følge av støttetiltak fra medlemsstatenes side.

Artikkel 51

(tidl. artikkel 45 TEF)

Virksomhet som innebærer, om enn bare leilighetsvis, utøvelse av offentlig myndighet i en medlemsstat, skal i denne stat ikke omfattes av bestemmelsene i dette kapittel.

Europaparlamentet og Rådet kan etter den ordinære regelverksprosessen vedta at bestemmelsene i dette kapittel ikke skal anvendes på visse virksomheter.

Artikkel 52

(tidl. artikkel 46 TEF)

1. Bestemmelsene i dette kapittel og tiltak truffet med hjemmel i disse bestemmelser om særbehandling av fremmede statsborgere får anvendelse når de er fastsatt ved lov eller forskrift og begrunnet med hensynet til offentlig orden, sikkerhet eller folkehelsen.
2. Europaparlamentet og Rådet skal etter den ordinære regelverksprosessen gi direktiver om samordning av ovennevnte bestemmelser.

Artikkel 53

(tidl. artikkel 47 TEF)

1. Med sikte på å lette adgangen til å starte og utøve selvstendig næringsvirksomhet skal Europaparlamentet og Rådet etter den ordinære regelverksprosessen gi direktiver om gjensidig godkjenning av diplomer, eksamensbevis og andre kvalifikasjonsbevis samt om samordning av de bestemmelser som medlemsstatene har gitt ved lov eller forskrift om adgangen til å starte og utøve selvstendig næringsvirksomhet.
2. Den gradvise opphevelsen av restriksjoner på utøvelsen av de medisinske og beslektede yrker samt farmasøytisk virksomhet skal være betinget av at vilkårene for å utøve disse yrker i de forskjellige medlemsstater blir samordnet.

Artikkel 54

(tidl. artikkel 48 TEF)

For anvendelsen av bestemmelsene i dette kapittel skal selskaper eller foretak som er opprettet i samsvar med lovgivningen i en medlemsstat, og som har sitt forretningskontor, sin hovedadministrasjon eller sitt hovedforetak innenfor Unionen, likestilles med fysiske personer som er statsborgere i medlemsstatene.

Med selskaper eller foretak menes selskaper eller foretak i sivil- eller handelsrettslig forstand, herunder også kooperative selskaper, samt andre juridiske personer i offentlig eller privatrettslig forstand, unntatt selskaper som ikke har økonomisk formål.

Artikkel 55

(tidl. artikkel 294 TEF)

Medlemsstatene skal gi andre medlemsstaters statsborgere samme behandling som sine egne med hensyn til deltakelse i kapitalen til selskaper eller foretak som definert i artikkel 54, med forbehold for anvendelsen av andre traktatbestemmelser.

KAPITTEL 3 TJENESTER

Artikkel 56

(tidl. artikkel 49 TEF)

Restriksjoner på adgangen til å yte tjenester innenfor Unionen for medlemsstaters statsborgere som er etablert i en annen medlemsstat enn mottakeren av tjenesten, er forbudt innenfor rammen av de følgende bestemmelser.

Europaparlamentet og Rådet kan etter den ordinære regelverksprosessen utvide anvendelsen av bestemmelsene i dette kapittel til å omfatte tjenesteytere som er statsborgere i en tredjestat, og som har etablert seg innenfor Unionen.

Artikkel 57

(tidl. artikkel 50 TEF)

Med «tjenester» menes i traktatene ytelser som vanligvis finner sted mot betaling, i den utstrekning de ikke kommer inn under bestemmelsene om det frie varebytte og den frie bevegelse for kapital og personer.

Tjenester omfatter framfor alt

- a) industriell virksomhet,
- b) handelsvirksomhet,
- c) håndverksvirksomhet,
- d) virksomhet innenfor de frie yrker.

Tjenesteyteren kan, i den hensikt å yte tjenesten i en stat, midlertidig utøve sin virksomhet der på samme vilkår som vedkommende stat fastsetter for sine egne statsborgere, med mindre annet følger av bestemmelsene i kapitlet om etableringsrett.

Artikkel 58

(tidl. artikkel 51 TEF)

1. Adgangen til å yte tjenester på transportområdet skal styres av bestemmelsene i avdelingen om transport.
2. Liberaliseringen av bank- og forsikringstjenester som står i forbindelse med kapitalbevegelser, skal gjennomføres i takt med den gradvise liberalisering av kapitalbevegelserne.

Artikkel 59

(tidl. artikkel 52 TEF)

1. For å gjennomføre liberaliseringen av en bestemt tjeneste skal Europaparlamentet og Rådet etter den ordinære regelverksprosessen og etter å ha rådspurt Den økonomiske og sosiale komité vedta direktiver.
2. I alminnelighet skal direktiver omhandlet i nr. 1 i første rekke gjelde tjenester med direkte innvirkning på produksjonskostnadene eller tjenester der liberaliseringen bidrar til å lette varebyttet.

Artikkel 60

(tidl. artikkel 53 TEF)

Medlemsstatene skal bestrebe seg på å liberalisere tjenester i større utstrekning enn de er forpliktet til etter direktivene vedtatt i henhold til artikkel 59 nr. 1, dersom deres alminnelige økonomiske situasjon og situasjonen i vedkommende sektor gjør det mulig for dem.

Kommisjonen skal rette rekommandasjoner om dette til de medlemsstater det gjelder.

Artikkel 61

(tidl. artikkel 54 TEF)

Så lenge restriksjonene på adgangen til å yte tjenester ikke er opphevet, skal hver medlemsstat anvende dem overfor alle tjenesteytere som omfattes av artikkel 56 første ledd, uten å gjøre forskjell på grunnlag av statsborgerskap eller bosted.

Artikkel 62

(tidl. artikkel 55 TEF)

Bestemmelsene i artikkel 51-54 får anvendelse på det saksområde som dette kapittel omhandler.

KAPITTEL 4**KAPITAL OG BETALINGER**

Artikkel 63

(tidl. artikkel 56 TEF)

1. Innenfor rammen av bestemmelsene i dette kapittel er alle restriksjoner på kapitalbevegelser mellom medlemsstatene og mellom medlemsstatene og tredjestater forbudt.
2. Innenfor rammen av bestemmelsene i dette kapittel er alle restriksjoner på betalinger mellom medlemsstatene og mellom medlemsstatene og tredjestater forbudt.

Artikkel 64

(tidl. artikkel 57 TEF)

1. Artikkel 63 berører ikke adgangen til overfor tredjestater å anvende restriksjoner som etter nasjonal lovgivning eller unionsretten gjelder per 31. desember 1993 for kapitalbevegelser til eller fra tredjestater, når de gjelder direkte investering – herunder investering i fast eiendom – etablering, finansiell tjenesteyting og adgang for verdipapirer til kapitalmarkedene. Når det gjelder restriksjoner som gjelder i henhold til nasjonal lovgivning i Bulgaria, Estland og Ungarn, skal den relevante dato være 31. desember 1999.
2. Samtidig som Europaparlamentet og Rådet i størst mulig grad søker å nå målet om fri bevegelse for kapital mellom medlemsstater og tredjestater, og uten at de øvrige kapitler i traktatene berøres, skal de etter den ordinære regelverksprosessen vedta tiltak om kapitalbevegelser til eller fra tredjestater når de gjelder direkte investering, herunder investering i fast eiendom, etablering, finansiell tjenesteyting og adgang for verdipapirer til kapitalmarkedene.
3. Som unntak fra nr. 2 kan Rådet alene etter en særlig regelverksprosess ved enstemmighet og etter å ha rådspurt Europaparlamentet, vedta tiltak som innebærer et tilbakeskritt i unionsretten når det gjelder liberaliseringen av kapitalbevegelser til eller fra tredjestater.

Artikkel 65

(tidl. artikkel 58 TEF)

1. Bestemmelsene i artikkel 63 berører ikke den rett medlemsstatene har til
 - a) å anvende de relevante bestemmelser i sin skattelovgivning som sonderer mellom skatteyttere som ikke er i samme situasjon med hensyn til bosted eller stedet for kapitalanbringelsen,
 - b) å treffe alle nødvendige tiltak for å forhindre overtredelse av nasjonale lover og forskrifter, særlig på skatte- og avgiftsområdet og med hensyn til tilsynet med finansinstitusjoner, eller til å fastsette ordninger for melding om kapitalbevegelser for administrative eller statistiske formål, eller for å treffe tiltak som er berettiget av hensyn til den offentlige orden eller den offentlige sikkerhet.
2. Bestemmelsene i dette kapittel skal ikke være til hinder for bruk av de begrensninger på etablering som er forenlige med traktatene.
3. Tiltakene og ordningene omhandlet i nr. 1 og 2 skal ikke være et middel til vilkårlig forskjellsbehandling eller en skjult hindring for den frie bevegelse for kapital og betalinger etter artikkel 63.
4. Dersom det ikke er vedtatt tiltak i henhold til artikkel 64 nr. 3, kan Kommisjonen vedta en beslutning som fastslår at restriktive avgiftstiltak som vedtas av en medlemsstat og berører én eller flere tredjestater, skal anses som forenlige med traktatene dersom de er berettiget ut fra et av Unionens mål og er forenlige med det indre markedes virkemåte, og det samme kan Rådet dersom Kommisjonen ikke har vedtatt en beslutning innen tre måneder etter at anmodningen fra vedkommende medlemsstat ble mottatt. Rådet skal treffe avgjørelse ved enstemmighet etter anmodning fra en medlemsstat.

Artikkel 66*(tidl. artikkel 59 TEF)*

Dersom kapitalbevegelser til eller fra tredjestater under ganske særlige omstendigheter skaper eller truer med å skape alvorlige vanskeligheter for Den økonomiske og monetære unions virkemåte, kan Rådet etter forslag fra Kommisjonen og etter å ha rådspurt Den europeiske sentralbank treffe beskyttelsestiltak overfor tredjestater for et tidsrom på høyst seks måneder, dersom slike tiltak er strengt nødvendige.

AVDELING V OMRÅDET FOR FRIHET, SIKKERHET OG RETTFERDIGHET

KAPITTEL 1 ALMINNELIGE BESTEMMELSER

Artikkel 67

(tidl. artikkel 61 TEF og tidl. artikkel 29 TEU)

1. Unionen skal utgjøre et område for frihet, sikkerhet og rettferdighet, med respekt for grunnleggende rettigheter og medlemsstatenes ulike rettssystemer og rettstradisjoner.
2. Den skal sikre fravær av indre grensekontroller for personer og utforme en felles politikk for asyl, innvandring og kontroll av ytre grenser som bygger på solidaritet mellom medlemsstatene og er rettferdig overfor statsborgere fra tredjestater. I forbindelse med denne avdeling sidestilles statsløse personer med statsborgere fra tredjestater.
3. Unionen skal bestrebe seg på å sikre et høyt sikkerhetsnivå gjennom tiltak for å forebygge og bekjempe kriminalitet, rasisme og fremmedfrykt og gjennom tiltak for samordning og samarbeid mellom politi og rettsmyndigheter og andre vedkommende myndigheter, samt gjennom gjensidig anerkjennelse av strafferettslige avgjørelser og om nødvendig gjennom tilnærming av medlemsstatenes straffelovgivning.
4. Unionen skal lette adgangen til domstolsprøvelse, særlig på grunnlag av prinsippet om gjensidig anerkjennelse av rettslige og utenrettslige avgjørelser i sivilrettslige saker.

Artikkel 68

Det europeiske råd skal fastsette de strategiske retningslinjer for regelverksplanlegging og operasjonell planlegging på området for frihet, sikkerhet og rettferdighet.

Artikkel 69

Nasjonalforsamlingene sikrer at forslagene og initiativene til regelverk som framlegges i henhold til kapittel 4 og 5, er i tråd med nærhetsprinsippet, i samsvar med de ordninger som er fastsatt i protokollen om anvendelsen av nærhets- og forholdsmessighetsprinsippet.

Artikkel 70

Med forbehold for artikkel 258-260 kan Rådet etter forslag fra Kommisjonen vedta tiltak som fastsetter hvordan medlemsstatene i samarbeid med Kommisjonen skal foreta objektiv og upartisk vurdering av hvordan medlemsstatenes myndigheter gjennomfører Unionens politikk i henhold til denne avdeling, særlig med sikte på å lette full anvendelse av prinsippet om gjensidig anerkjennelse. Europaparlamentet og nasjonalforsamlingene skal underrettes om innholdet i og resultatene av vurderingen.

Artikkel 71

(tidl. artikkel 36 TEU)

Det skal nedsettes en fast komité innenfor Rådet for å sikre at det operasjonelle samarbeidet om indre sikkerhet fremmes og styrkes i Unionen. Med forbehold for artikkel 240 skal den lette samordningen av innsatsen fra vedkommende myndigheter i medlemsstatene. Representanter for berørte organer, kontorer og byråer i Unionen kan delta i komiteens arbeid. Europaparlamentet og nasjonalforsamlingene skal holdes underrettet om arbeidet.

Artikkel 72

(tidl. artikkel 64 nr. 1 TEF og tidl. artikkel 33 TEU)

Denne avdeling berører ikke utøvelsen av det ansvar som påhviler medlemsstatene med hensyn til å opprettholde lov og orden og beskytte den indre sikkerhet.

Artikkel 73

Medlemsstatene kan innbyrdes og på eget ansvar organisere de former for samarbeid og samordning som de anser hensiktsmessig, mellom de instanser i deres forvaltning som har ansvar for å beskytte den nasjonale sikkerhet.

Artikkel 74

(tidl. artikkel 66 TEF)

Rådet skal vedta tiltak for å sikre forvaltningssamarbeid mellom de relevante instanser i medlemsstatene på de områder som omfattes av denne avdeling, samt mellom disse instansene og Kommisjonen. Det skal treffe avgjørelse etter forslag fra Kommisjonen, med forbehold for artikkel 76, og etter å ha rådspurt Europaparlamentet.

Artikkel 75

(tidl. artikkel 60 TEF)

Når det er nødvendig for å nå målene i artikkel 67 i forbindelse med forebygging og bekjempelse av terrorisme og beslektet virksomhet, skal Europaparlamentet og Rådet ved forordninger vedtatt etter den ordinære regelverksprosessen fastsette en ramme for forvaltningsmessige tiltak med hensyn til kapitalbevegelser og betalinger, f.eks. frysing av midler, finansielle eiendeler eller økonomisk utbytte som tilhører, eies av eller innehas av fysiske eller juridiske personer, grupper eller ikke-statlige enheter.

Rådet skal etter forslag fra Kommisjonen vedta tiltak for å innføre rammen omhandlet i første ledd.

Rettsaktene nevnt i denne artikkel skal inneholde nødvendige bestemmelser om rettslige garantier.

Artikkel 76

Rettsaktene omhandlet i kapittel 4 og 5 og de tiltak omhandlet i artikkel 74 som sikrer forvaltningssamarbeid på områder som omfattes av disse kapitlene, skal vedtas

- a) etter forslag fra Kommissjonen eller
- b) på initiativ fra en firedel av medlemsstatene.

KAPITTEL 2

GRENSEKONTROLL, ASYL OG INNVANDRING

Artikkel 77

(tidl. artikkel 62 TEF)

1. Unionen skal utarbeide en politikk med sikte på
 - a) å sikre at det ikke foretas kontroll av personer, uansett nasjonalitet, som krysser de indre grensene,
 - b) å foreta kontroll av personer og effektiv overvåking av passering av yttergrensene,
 - c) gradvis å innføre et integrert system for forvaltningen av yttergrensene.
2. Ved anvendelsen av nr. 1 skal Europaparlamentet og Rådet etter den ordinære regelverksprosessen vedta tiltak på følgende områder:
 - a) den felles politikk for visum og andre tillatelser til kortvarig opphold,
 - b) personkontroll ved passering av yttergrensene,
 - c) vilkårene for at statsborgere fra tredjestater kan få reise fritt innenfor Unionen i et kortere tidsrom,
 - d) ethvert nødvendig tiltak for gradvis å opprette et integrert system for forvaltningen av yttergrensene,
 - e) avskaffelse av personkontroll, uansett nasjonalitet, ved passering av de indre grensene.
3. Dersom et tiltak fra Unionens side viser seg å være nødvendig for å gjøre det lettere å utøve rettigheten omhandlet i artikkel 20 nr. 2 bokstav a) og traktatene ikke inneholder den nødvendige hjemmel, kan Rådet etter en særlig regelverksprosess vedta bestemmelser om pass, identitetskort, oppholdstillatelser eller andre lignende dokumenter. Rådet skal treffe avgjørelse ved enstemmighet etter å ha rådspurt Europaparlamentet.
4. Denne artikkel berører ikke medlemsstatenes myndighet med hensyn til å fastsette sine grenser geografisk i samsvar med folkeretten.

Artikkel 78

(tidl. artikkel 63 nr. 1 og 2 og artikkel 64 nr. 2 TEF)

1. Unionen skal utarbeide en felles politikk for asyl, subsidiær beskyttelse og midlertidig beskyttelse med sikte på å gi hensiktsmessig status til enhver statsborger fra en tredjestat som har behov for internasjonal beskyttelse, og sikre overholdelse av *non-refoulement*-prinsippet. Denne politikken må være i samsvar med Genève-konvensjonen av 28. juli 1951 og protokollen av 31. januar 1967 om flyktningers status samt andre relevante traktater.

2. Ved anvendelsen av nr. 1 skal Europaparlamentet og Rådet etter den ordinære regelverksprosessen vedta tiltak med hensyn til et felles europeisk asylsystem som omfatter
- a) en ensartet asylstatus for tredjestatsborgere som gjelder i hele Unionen,
 - b) en ensartet status for subsidiær beskyttelse for tredjestatsborgere som, uten å bli innvilget europeisk asyl, har behov for internasjonal beskyttelse,
 - c) et felles system for midlertidig beskyttelse for fordrevne personer ved stor tilstrømming,
 - d) felles framgangsmåter for tildeling og tilbaketrekking av ensartet status for asyl eller subsidiær beskyttelse,
 - e) kriterier og ordninger for å fastslå hvilken medlemsstat som har ansvar for å vurdere en søknad om asyl eller subsidiær beskyttelse,
 - f) standarder for vilkårene for å motta personer som søker om asyl eller subsidiær beskyttelse,
 - g) partnerskap og samarbeid med tredjestater med sikte på å håndtere tilstrømmingen av personer som søker om asyl eller subsidiær eller midlertidig beskyttelse.
3. Dersom én eller flere medlemsstater står overfor en krisesituasjon på grunn av en plutselig tilstrømming av tredjestatsborgere, kan Rådet etter forslag fra Kommisjonen vedta midlertidige tiltak til fordel for vedkommende medlemsstater. Det skal treffe avgjørelse etter å ha rådspurt Europaparlamentet.

Artikkel 79

(tidl. artikkel 63 nr. 3 og 4 TEF)

1. Unionen skal utarbeide en felles innvandringspolitikk med henblikk på å sikre, i alle faser, effektiv håndtering av innvandringsstrømmer, rettferdig behandling av tredjestatsborgere som oppholder seg lovlig i medlemsstatene, og forebygging og økt bekjempelse av ulovlig innvandring og menneskehandel.
2. Ved anvendelsen av nr. 1 skal Europaparlamentet og Rådet etter den ordinære regelverksprosessen vedta tiltak på følgende områder:
- a) vilkår for innreise og opphold og standarder for medlemsstatenes utstedelse av langvarige visa og oppholdstillatelser, blant annet med henblikk på familiegjenforening,
 - b) fastsettelse av rettigheter for tredjestatsborgere som oppholder seg lovlig i en medlemsstat, herunder vilkårene for at de fritt kan bevege seg og oppholde seg i andre medlemsstater,
 - c) ulovlig innvandring og ulovlig opphold, herunder utsending og hjemtransport av personer med ulovlig opphold,
 - d) bekjempelse av menneskehandel, særlig handel med kvinner og barn.
3. Unionen kan inngå avtaler med tredjestater om fornyet adgang til hjemstaten eller opprinnelsesstaten for tredjestatsborgere som ikke, eller ikke lenger, oppfyller vilkårene for innreise, tilstedeværelse eller opphold på en av medlemsstatenes territorium.

4. Europaparlamentet og Rådet kan etter den ordinære regelverksprosessen fastsette tiltak som stimulerer og støtter medlemsstatenes tiltak med sikte på å fremme integreringen av statsborgere fra tredjestater som oppholder seg lovlig på deres territorium, men uten at dette innebærer noen form for harmonisering av medlemsstatenes lover og forskrifter.
5. Denne artikkel berører ikke medlemsstatenes rett til å bestemme hvor mange statsborgere fra tredjestater som kan komme fra tredjestater til deres territorium for å søke arbeid som lønsmottaker eller selvstendig næringsdrivende.

Artikkel 80

For Unionens politikk omhandlet i dette kapittel og gjennomføringen av den gjelder prinsippet om solidaritet og rettferdig ansvarsfordeling mellom medlemsstatene, også med hensyn til de finansielle sider. Når det er nødvendig, skal de rettsakter som Unionen vedtar i henhold til dette kapittel, omfatte egnede tiltak for anvendelsen av dette prinsippet.

KAPITTEL 3

SIVILRETTSLIG SAMARBEID

Artikkel 81

(tidl. artikkel 65 TEF)

1. Unionen skal opprette et rettslig samarbeid i sivile saker som har følger over landegrensene, som bygger på prinsippet om gjensidig anerkjennelse av rettsavgjørelser og utenrettslige beslutninger. Samarbeidet kan omfatte vedtakelse av tiltak for tilnærming av medlemsstatenes lover og forskrifter.
2. Ved anvendelsen av nr. 1 skal Europaparlamentet og Rådet etter den ordinære regelverksprosessen, særlig når det er nødvendig for at det indre marked skal virke etter sin hensikt, vedta tiltak for å sikre
 - a) gjensidig anerkjennelse mellom medlemsstatene av rettsavgjørelser og utenrettslige beslutninger og fullbyrdelse av dem,
 - b) ordningen for forkynnelse av rettslige og utenrettslige dokumenter over landegrensene,
 - c) samsvar mellom medlemsstatenes bestemmelser om lovvalg og domsmyndighet,
 - d) samarbeid ved bevisopptak,
 - e) faktisk klageadgang,
 - f) fjerning av hindringer for en tilfredsstillende avvikling av sivile rettssaker, om nødvendig ved å fremme samsvar mellom medlemsstatenes bestemmelser om rettergangen i tvistemål,
 - g) utvikling av alternative metoder for tvisteløsning,
 - h) støtte til opplæring av dommere og andre ansatte i rettsvesenet.

3. Uten hensyn til nr. 2 skal tiltak som gjelder familierett som har følger over landegrensene, fastsettes av Rådet etter en særlig regelverksprosess. Rådet skal treffe avgjørelse ved enstemmighet etter å ha rådspurt Europaparlamentet.

Rådet kan etter forslag fra Kommisjonen vedta en beslutning som fastsetter hvilke familierettslige aspekter med følger over landegrensene som kan omfattes av rettsakter vedtatt etter den ordinære regelverksprosessen. Rådet skal treffe avgjørelse ved enstemmighet etter å ha rådspurt Europaparlamentet.

Forslaget omhandlet i annet ledd skal meddeles nasjonalforsamlingene. Dersom en nasjonalforsamling gjør innsigelse innen seks måneder etter en slik meddelelse, skal beslutningen ikke vedtas. Dersom det ikke gjøres innsigelse, kan Rådet vedta beslutningen.

KAPITTEL 4 STRAFFERETTSLIG SAMARBEID

Artikkel 82

(tidl. artikkel 31 TEU)

1. Det strafferettslige samarbeidet i Unionen skal bygge på prinsippet om gjensidig anerkjennelse av dommer og rettsavgjørelser, og skal omfatte tilnærming av medlemsstatenes lover og forskrifter på områdene nevnt i nr. 2 og i artikkel 83.

Europaparlamentet og Rådet skal etter den ordinære regelverksprosessen vedta tiltak med sikte på

- a) å fastsette regler og framgangsmåter for å sikre anerkjennelse i hele Unionen av alle typer dommer og rettsavgjørelser,
- b) å forebygge og løse tvister om domsmyndighet mellom medlemsstatene,
- c) å støtte opplæring av dommere og andre ansatte i rettsvesenet,
- d) å lette samarbeidet mellom rettsmyndigheter eller tilsvarende myndigheter i medlemsstatene i forbindelse med straffesaker og håndheving av avgjørelser.

2. Dersom det er nødvendig for å lette gjensidig anerkjennelse av dommer og rettsavgjørelser samt politisamarbeid og rettslig samarbeid i straffesaker som har følger på tvers av landegrensene, kan Europaparlamentet og Rådet fastsette minsteregler ved direktiver vedtatt etter den ordinære regelverksprosessen. Minstereglene skal ta hensyn til forskjellene mellom medlemsstatenes rettstradisjoner og rettssystemer.

De skal omhandle

- a) gjensidig anerkjennelse av bevis mellom medlemsstatene,
- b) enkeltpersoners rettigheter i straffesaker,
- c) rettighetene til ofre for kriminalitet,

- d) andre særskilte sider ved straffesaker som Rådet har fastsatt på forhånd gjennom en beslutning; for å vedta beslutningen skal Rådet treffe avgjørelse ved enstemmighet etter å ha innhentet samtykke fra Europaparlamentet.

Vedtakelse av minsteregler omhandlet i dette nummer skal ikke hindre medlemsstatene i å opprettholde eller innføre et høyere beskyttelsesnivå for personer.

3. Dersom et medlem av Rådet anser at et utkast til direktiv som nevnt i nr. 2 ville berøre grunnleggende sider ved dets strafferettslige system, kan det anmode om at utkastet til direktiv framlegges for Det europeiske råd. I så fall skal den ordinære regelverksprosessen suspenderes. Etter drøfting og dersom enighet oppnås, skal Det europeiske råd innen fire måneder etter suspensjonen sende utkastet tilbake til Rådet og derved bringe suspensjonen av den ordinære regelverksprosessen til opphør.

Dersom enighet ikke oppnås og minst ni medlemsstater ønsker å opprette et styrket samarbeid på grunnlag av utkastet til direktiv, skal de innen samme frist underrette Europaparlamentet, Rådet og Kommisjonen om dette. I så fall skal bemyndigelsen til å innlede et styrket samarbeid som omhandlet i artikkel 20 nr. 2 i traktaten om Den europeiske union og i artikkel 329 nr. 1 i denne traktat anses som gitt, og bestemmelsene om styrket samarbeid får anvendelse.

Artikkel 83

(tidl. artikkel 31 TEU)

1. Europaparlamentet og Rådet kan ved direktiver vedtatt etter den ordinære regelverksprosessen fastsette minsteregler for hva som skal anses som straffbare handlinger og straff innenfor områder av særlig alvorlig kriminalitet som har følger på tvers av landegrensene som følge av lovbruddenes art eller virkning eller av et særlig behov for å bekjempe dem på felles grunnlag.

Dette gjelder følgende kriminalitetsområder: terrorisme, menneskehandel og seksuell utnyttning av kvinner og barn, ulovlig narkotikahandel, ulovlig våpenhandel, hvitvasking av penger, korrupsjon, forfalskning av betalingsmidler, datakriminalitet og organisert kriminalitet.

På bakgrunn av kriminalitetsutviklingen kan Rådet vedta en beslutning om andre kriminalitetsområder som oppfyller kriteriene angitt i dette nummer. Det skal treffe avgjørelse ved enstemmighet etter å ha innhentet samtykke fra Europaparlamentet.

2. Dersom en tilnærming av medlemsstatenes lover og forskrifter på det strafferettslige område viser seg å være avgjørende for å sikre en effektiv gjennomføring av Unionens politikk på et område som har vært omfattet av harmoniseringstiltak, kan det ved direktiver fastsettes minsteregler for hva som skal anses som straffbare handlinger og straff på området. Direktivene skal vedtas etter den samme ordinære eller særlige regelverksprosessen som ble fulgt da harmoniseringstiltakene ble vedtatt, med forbehold for artikkel 76.

3. Dersom et medlem av Rådet anser at et utkast til direktiv som nevnt i nr. 1 eller 2 ville berøre grunnleggende sider ved dets strafferettslige system, kan det anmode om at utkastet til direktiv framlegges for Det europeiske råd. I så fall skal den ordinære regelverksprosessen suspenderes. Etter drøfting og dersom enighet oppnås, skal Det europeiske råd innen fire måneder etter suspensjonen sende utkastet tilbake til Rådet og derved bringe suspensjonen av den ordinære regelverksprosessen til opphør.

Dersom enighet ikke oppnås og minst ni medlemsstater ønsker å opprette et styrket samarbeid på grunnlag av utkastet til direktiv, skal de innen samme frist underrette Europaparlamentet, Rådet og Kommisjonen om dette. I så fall skal bemyndigelsen til å innlede et styrket samarbeid som omhandlet i artikkel 20 nr. 2 i traktaten om Den europeiske union og i artikkel 329 nr. 1 i denne traktat anses som gitt, og bestemmelsene om styrket samarbeid får anvendelse.

Artikkel 84

Europaparlamentet og Rådet kan etter den ordinære regelverksprosessen fastsette tiltak for å fremme og støtte medlemsstatenes tiltak på området forebygging av kriminalitet, men uten at dette innebærer noen form for harmonisering av medlemsstatenes lover og forskrifter.

Artikkel 85

(tidl. artikkel 31 TEU)

1. Eurojusts oppgave skal være å støtte og styrke samordning og samarbeid mellom nasjonale myndigheter som har til oppgave å etterforske og forfølge alvorlig kriminalitet som berører to eller flere medlemsstater eller krever rettsforfølging på felles grunnlag, på grunnlag av operasjoner som utføres og opplysninger som framlegges av medlemsstatenes myndigheter og Europol.

I denne sammenheng skal Europaparlamentet og Rådet ved forordninger vedtatt etter den ordinære regelverksprosessen fastsette bestemmelser om Eurojusts oppbygning, arbeidsmåte, virkeområde og oppgaver. Oppgavene kan omfatte

- a) innledning av etterforskning av straffesaker samt forslag til vedkommende nasjonale myndigheter om å innlede rettsforfølging, særlig i saker om forbrytelser som skader Unionens finansielle interesser,
- b) samordningen av etterforskning og rettsforfølging som omhandlet i bokstav a),
- c) styrking av det rettslige samarbeidet, herunder gjennom løsning av tvister om domsmyndighet og gjennom nært samarbeid i Det europeiske rettslige nettverk.

Forordningene skal også fastsette de nærmere bestemmelser om hvordan Europaparlamentet og nasjonalforsamlingene skal trekkes inn i evalueringen av Eurojusts virksomhet.

2. I forbindelse med rettsforfølgningene som omhandlet i nr. 1 og med forbehold for artikkel 86 skal vedkommende nasjonale tjenestemenn ta de formelle prosessskritt.

Artikkel 86

1. For å bekjempe kriminalitet som berører Unionens finansielle interesser, kan Rådet ved forordninger vedtatt etter en særlig regelverksprosess opprette en europeisk påtalemyndighet som utgår fra Eurojust. Rådet skal treffe avgjørelse ved enstemmighet etter å ha innhentet samtykke fra Europaparlamentet.

Dersom enstemmighet ikke oppnås, kan en gruppe på minst ni medlemsstater anmode om at utkastet til forordning framlegges for Det europeiske råd. I så fall skal behandlingen i Rådet suspenderes. Etter drøfting og dersom enighet oppnås, skal Det europeiske råd innen fire måneder etter suspensjonen sende utkastet tilbake til Rådet med sikte på vedtakelse.

Dersom enighet ikke oppnås og minst ni medlemsstater ønsker å opprette et styrket samarbeid på grunnlag av utkastet til forordning, skal de innen samme frist underrette Europaparlamentet, Rådet og Kommisjonen om dette. I så fall skal bemyndigelsen til å innlede et styrket samarbeid som omhandlet i artikkel 20 nr. 2 i traktaten om Den europeiske union og i artikkel 329 nr. 1 i denne traktat anses som gitt, og bestemmelsene om styrket samarbeid får anvendelse.

2. Den europeiske påtalemyndighet skal ha ansvar for, eventuelt i samarbeid med Europol, å etterforske, påtale og rettsforfølge gjerningsmenn og de medvirkende i forbrytelser som skader Unionens finansielle interesser, som fastsatt ved forordningen omhandlet i nr. 1. Den skal opptre som anklager ved vedkommende domstoler i medlemsstatene i forbindelse med slike forbrytelser.

3. Forordningene omhandlet i nr. 1 skal fastsette vedtektene for Den europeiske påtalemyndighet, vilkår for utøvelsen av dens funksjoner, rettergangsordningen for dens virksomhet, reglene for hva som kan godtas som bevis, samt reglene som gjelder domstolskontroll med prosesskritt den tar under utøvelsen av sine funksjoner.

4. Det europeiske råd kan samtidig eller senere vedta en beslutning som endrer nr. 1, med sikte på å utvide Den europeiske påtalemyndighets domsmyndighet slik at den omfatter alvorlig kriminalitet som har følger på tvers av landegrensene, og som endrer nr. 2 tilsvarende med hensyn til gjerningsmenn og de medvirkende i alvorlig kriminalitet som berører flere medlemsstater. Det europeiske råd skal treffe avgjørelse ved enstemmighet etter å ha innhentet samtykke fra Europaparlamentet og etter å ha rådspurt Kommisjonen.

KAPITTEL 5 POLITISAMARBEID

Artikkel 87

(tidl. artikkel 30 TEU)

1. Unionen skal opprette et politisamarbeid som omfatter alle vedkommende myndigheter i medlemsstatene, herunder politimyndigheter, tollmyndigheter og andre spesialiserte rettshåndhevende tjenester i forbindelse med forebygging, avsløring og etterforskning av straffbare forhold.

2. Ved anvendelsen av nr. 1 kan Europaparlamentet og Rådet etter den ordinære regelverksprosessen fastsette tiltak med hensyn til

- a) innhenting, lagring, behandling, analyse og utveksling av relevante opplysninger,
- b) støtte til opplæring av personale og til samarbeid om personalutveksling, om utstyr og om kriminalitetsforskning,
- c) felles etterforskningsteknikker i forbindelse med avsløring av alvorlige former for organisert kriminalitet.

3. Rådet kan etter en særlig regelverksprosess fastsette tiltak som gjelder operasjonelt samarbeid mellom myndighetene omhandlet i denne artikkel. Rådet skal treffe avgjørelse ved enstemmighet etter å ha rådspurt Europaparlamentet.

Dersom enstemmighet ikke oppnås, kan en gruppe på minst ni medlemsstater anmode om at utkastet til tiltak framlegges for Det europeiske råd. I så fall skal behandlingen i Rådet suspenderes. Etter drøfting og dersom enighet oppnås, skal Det europeiske råd innen fire måneder etter suspensjonen sende utkastet tilbake til Rådet med sikte på vedtakelse.

Dersom enighet ikke oppnås og minst ni medlemsstater ønsker å opprette et styrket samarbeid på grunnlag av utkastet til tiltak, skal de innen samme frist underrette Europaparlamentet, Rådet og Kommisjonen om dette. I så fall skal bemyndigelsen til å innlede et styrket samarbeid som omhandlet i artikkel 20 nr. 2 i traktaten om Den europeiske union og i artikkel 329 nr. 1 i denne traktat anses som gitt, og bestemmelsene om styrket samarbeid får anvendelse.

Den særlige framgangsmåten omhandlet i annet og tredje ledd skal ikke anvendes for rettsakter som utgjør en videreutvikling av Schengen-regelverket.

Artikkel 88

(tidl. artikkel 30 TEU)

1. Europols oppgave skal være å støtte og styrke innsatsen fra medlemsstatenes politimyndigheter og andre rettshåndhevende tjenester samt deres gjensidige samarbeid om å forebygge og bekjempe alvorlig kriminalitet som berører to eller flere medlemsstater, terrorisme og former for kriminalitet som skader en felles interesse som omfattes av Unionens politikk.
2. Europaparlamentet og Rådet skal ved forordninger vedtatt etter den ordinære regelverksprosessen fastsette bestemmelser om Europols oppbygning, arbeidsmåte, virkeområde og oppgaver. Oppgavene kan omfatte
 - a) innhenting, lagring, behandling, analyse og utveksling av opplysninger, særlig slike som oversendes av medlemsstatenes myndigheter, av tredjestaters myndigheter eller av eksterne organer,
 - b) samordning, organisering og gjennomføring av etterforskningsvirksomhet og operasjonelle tiltak som utføres i fellesskap med vedkommende myndigheter i medlemsstatene eller i forbindelse med felles etterforskningsgrupper, eventuelt i samarbeid med Eurojust.

Forordningene skal også fastsette de nærmere bestemmelser om den kontroll av Europols virksomhet som Europaparlamentet, sammen med nasjonalforsamlingene, skal utøve.

3. Ethvert operasjonelt tiltak fra Europols side må skje i samarbeid og i forståelse med myndighetene i den eller de medlemsstater hvis territorium er berørt. Anvendelsen av tvangstiltak skal være vedkommende nasjonale myndigheters eneansvar.

Artikkel 89

(tidl. artikkel 32 TEU)

Rådet skal etter en særlig regelverksprosess fastsette de vilkår og begrensninger som skal gjelde for at vedkommende myndigheter i medlemsstatene omhandlet i artikkel 82 og 87, kan opptre på en annen medlemsstats territorium i samarbeid og i forståelse med denne stats myndigheter. Rådet skal treffe avgjørelse ved enstemmighet etter å ha rådspurt Europaparlamentet.

AVDELING VI TRANSPORT

Artikkel 90

(tidl. artikkel 70 TEF)

Medlemsstatene skal innenfor rammen av en felles transportpolitikk søke å nå traktatens mål på det saksområde som omhandles i denne avdeling.

Artikkel 91

(tidl. artikkel 71 TEF)

1. Med sikte på å gjennomføre bestemmelsene i artikkel 90 og idet det tas hensyn til de særlige forhold som gjelder for transport, skal Europaparlamentet og Rådet etter den ordinære regelverksprosessen og etter å ha rådspurt Den økonomiske og sosiale komité og Regionkomiteen fastsette

- a) felles regler for internasjonal transport fra eller til en medlemsstats territorium, eller over én eller flere medlemsstaters territorium,
- b) vilkårene for å gi transportutøvere som ikke er bosatt i en medlemsstat, adgang til å utføre transport innenlands i denne medlemsstaten,
- c) tiltak for å bedre transportsikkerheten, og
- d) alle andre egnede bestemmelser.

2. Når tiltakene omhandlet i nr. 1 vedtas, skal det tas hensyn til tilfeller der anvendelsen kan få alvorlige følger for levestandarden og sysselsettingsnivået i visse regioner samt for utnyttelsen av transportmidler.

Artikkel 92

(tidl. artikkel 72 TEF)

Med mindre Rådet ved enstemmighet har vedtatt et tiltak som omfatter et unntak, kan ingen medlemsstat, før bestemmelsene i artikkel 91 nr. 1 er vedtatt, endre de forskjellige bestemmelser som gjelder på dette området per 1. januar 1958, eller, for tiltredende stater, datoen for deres tiltredelse, i slik retning at de direkte eller indirekte blir mindre gunstige for transportutøvere fra andre medlemsstater enn for innenlandske transportutøvere.

Artikkel 93

(tidl. artikkel 73 TEF)

Støtte som motsvarer behovet for en samordning av transportvirksomheten eller utgjør godtgjøring for visse forpliktelser som har sammenheng med begrepet offentlig tjeneste, skal være forenlig med traktatene.

Artikkel 94

(tidl. artikkel 74 TEF)

Alle tiltak angående transportpriser og -vilkår som treffes innenfor rammen av traktatene, skal ta hensyn til transportutøvernes økonomiske stilling.

Artikkel 95

(tidl. artikkel 75 TEF)

1. For transport innenfor Unionen er forskjellsbehandling som består i at en transportutøver, på grunnlag av de transporterte varenes opprinnelsesland eller bestemmelsessted, gjør gjeldende forskjellige priser og vilkår for samme varer for samme transportforbindelser, forbudt.

2. Nr. 1 utelukker ikke at andre tiltak kan vedtas av Europaparlamentet og Rådet i henhold til artikkel 91 nr. 1.

3. Rådet skal etter forslag fra Kommisjonen og etter å ha rådspurt Europaparlamentet og Den økonomiske og sosiale komité vedta regler for å sikre gjennomføringen av bestemmelsene i nr. 1.

Rådet kan særlig vedta de bestemmelser som er nødvendige for å sette Unionens institusjoner i stand til å kontrollere at bestemmelsene i nr. 1 blir overholdt, og for å sikre brukerne den fulle fordel av dem.

4. Kommisjonen skal på eget initiativ eller på anmodning fra en medlemsstat undersøke de tilfeller av forskjellsbehandling som er omhandlet i nr. 1, og skal etter samråd med vedkommende medlemsstat treffe de nødvendige beslutninger innenfor rammen av reglene gitt i samsvar med bestemmelsene i nr. 3.

Artikkel 96

(tidl. artikkel 76 TEF)

1. Dersom Kommisjonen ikke gir samtykke, skal det for transport innenfor Unionen være forbudt å anvende priser og vilkår som er fastsatt av en medlemsstat, og som kan tjene til å støtte eller beskytte ett eller flere bestemte foretak eller én eller flere bestemte bransjer.

2. Kommisjonen skal, på eget initiativ eller på anmodning fra en medlemsstat, undersøke de priser og vilkår som nr. 1 omhandler, idet det særlig tas hensyn til på den ene side de krav som en egnet regional økonomisk politikk stiller, behovene i underutviklede områder og problemene i områder som i alvorlig grad lider under forhold som er politisk betinget, og på den annen side hvordan disse priser og vilkår virker inn på konkurransen mellom de forskjellige transportgrener.

Kommisjonen skal treffe de nødvendige beslutninger etter samråd med vedkommende medlemsstater.

3. Forbudet i nr. 1 skal ikke ramme konkurransetariffer.

Artikkel 97

(tidl. artikkel 77 TEF)

Beløp som en transporttøve fører opp, uavhengig av transportprisene, for avgift eller gebyr i forbindelse med grensepassering, må ikke overstige et rimelig nivå, idet det tas hensyn til de reelle utgifter forbundet med passeringen.

Medlemsstatene skal søke å redusere disse utgiftene gradvis.

Kommisjonen kan rette rekommandasjoner til medlemsstatene om gjennomføringen av denne artikkel.

Artikkel 98

(tidl. artikkel 78 TEF)

Bestemmelsene i denne avdeling skal ikke være til hinder for tiltak truffet i Forbundsrepublikken Tyskland, i den grad disse er nødvendige for å oppveie de økonomiske ulemper som Tysklands deling har voldt innenfor økonomien i visse av Forbundsrepublikkens områder som er berørt av denne deling. Fem år etter at Lisboa-traktaten er trådt i kraft, kan Rådet etter forslag fra Kommisjonen vedta en beslutning som opphever denne artikkel.

Artikkel 99

(tidl. artikkel 79 TEF)

Det skal opprettes en rådgivende komité knyttet til Kommisjonen og sammensatt av sakkyndige oppnevnt av medlemsstatenes regjeringer. Hver gang Kommisjonen finner det hensiktsmessig, skal den i transportspørsmål rådspørre denne komiteen.

Artikkel 100

(tidl. artikkel 80 TEF)

1. Bestemmelsene i denne avdeling skal anvendes på transport med jernbane, på vei og på innlands vannvei.
2. Europaparlamentet og Rådet kan etter den ordinære regelverksprosessen fastsette egnede bestemmelser for sjøfart og luftfart. De skal treffe avgjørelse etter å ha rådspurt Den økonomiske og sosiale komité og Regionkomiteen.

AVDELING VII FELLES REGLER FOR KONKURRANSE, SKATTE- OG AVGIFTSSPØRSMÅL OG LOVTILNÆRMING

KAPITTEL 1 KONKURRANSEREGLER

FØRSTE AVSNITT BESTEMMELSER FOR FORETAK

Artikkel 101

(tidl. artikkel 81 TEF)

1. Enhver avtale mellom foretak, enhver beslutning truffet av sammenslutninger av foretak og enhver form for samordnet opptreden som kan påvirke handelen mellom medlemsstatene, og som har til formål eller virkning å hindre, innskrenke eller vri konkurransen på det indre marked, er uforenlige med det indre marked og er forbudt, særlig slike som består i

- a) å fastsette på direkte eller indirekte måte innkjøps- eller utsalgspriser eller andre forretningsvilkår,
- b) å begrense eller kontrollere produksjon, avsetning, teknisk utvikling eller investeringer,
- c) å dele opp markeder eller forsyningskilder,
- d) å anvende overfor handelspartnere ulike vilkår for likeverdige ytelser og derved stille dem ugunstigere i konkurransen,
- e) å gjøre inngåelsen av kontrakter avhengig av at medkontrahentene godtar tilleggstyelser som etter sin art eller etter vanlig forretningspraksis ikke har noen sammenheng med kontraktsgjenstanden.

2. Avtaler eller beslutninger som er forbudt i henhold til denne artikkel, skal ikke ha noen rettsvirkning.

3. Det kan likevel erklæres at bestemmelsene i nr. 1 ikke skal anvendes på

- avtaler eller grupper av avtaler mellom foretak,
- beslutninger eller grupper av beslutninger truffet av sammenslutninger av foretak, og
- samordnet opptreden eller grupper av slik opptreden

som bidrar til å bedre produksjonen eller fordelingen av varene eller til å fremme den tekniske eller økonomiske utvikling, samtidig som de sikrer forbrukerne en rimelig andel av de fordeler som er oppnådd, og uten

- a) å pålegge vedkommende foretak restriksjoner som ikke er absolutt nødvendige for å nå disse mål, eller
- b) å gi disse foretak mulighet til å utelukke konkurranse for en vesentlig del av de varer det gjelder.

Artikkel 102

(tidl. artikkel 82 TEF)

Ett eller flere foretaks utilbørlige utnyttelse av sin dominerende stilling på det indre marked eller i en vesentlig del av det er uforenlig med det indre marked og er forbudt i den utstrekning den kan påvirke handelen mellom medlemsstatene.

Slik utilbørlig utnyttelse kan særlig bestå i

- a) å fastsette på direkte eller indirekte måte innkjøps- eller utsalgspriser eller andre urimelige forretningsvilkår,
- b) å begrense produksjon, omsetning eller teknisk utvikling til skade for forbrukerne,
- c) å anvende overfor handelspartnere ulike vilkår for likeverdige ytelser og derved stille dem ugunstigere i konkurransen,
- d) å gjøre inngåelsen av kontrakter avhengig av at medkontrahentene godtar tilleggstyelser som etter sin art eller etter vanlig forretningspraksis ikke har noen sammenheng med kontraktsgjenstanden.

Artikkel 103

(tidl. artikkel 83 TEF)

1. Rådet skal etter forslag fra Kommisjonen og etter å ha rådspurt Europaparlamentet vedta egnede forordninger eller direktiver om gjennomføringen av prinsippene i artikkel 101 og 102.
2. Forordningene eller direktivene omhandlet i nr. 1 skal særlig ha til formål
 - a) å sikre, ved at det innføres bøter og tvangsmulfter for overtredelse, at forbudene i artikkel 101 nr. 1 og i artikkel 102 blir overholdt,
 - b) å fastsette reglene for anvendelsen av artikkel 101 nr. 3, idet det tas hensyn til at det er nødvendig på den ene side å sikre en effektiv overvåking og på den annen side i størst mulig utstrekning å forenkle den administrative kontroll,
 - c) eventuelt nærmere å angi virkeområdet for bestemmelsene i artikkel 101 og 102 innenfor de ulike næringsgrener,
 - d) å fastlegge henholdsvis Kommisjonens og Den europeiske unions domstols oppgaver når det gjelder anvendelsen av bestemmelsene i dette nummer,
 - e) å fastlegge forholdet mellom nasjonal lovgivning på den ene side og bestemmelsene i dette avsnitt og de bestemmelser som blir vedtatt i henhold til denne artikkel på den annen side.

Artikkel 104

(tidl. artikkel 84 TEF)

Inntil de bestemmelser som blir vedtatt i henhold til artikkel 103 er trådt i kraft, skal medlemsstatenes myndigheter, i samsvar med sin egen lovgivning og bestemmelsene i

artikkel 101, særlig nr. 3, og artikkel 102, avgjøre om avtaler skal godtas, og om det foreligger utilbørlig utnyttelse av en dominerende stilling på det indre marked.

Artikkel 105

(tidl. artikkel 85 TEF)

1. Kommisjonen skal kontrollere at prinsippene fastsatt i artikkel 101 og 102 blir overholdt, se likevel artikkel 104. Etter anmodning fra en medlemsstat eller på eget initiativ skal Kommisjonen sammen med vedkommende myndigheter i medlemsstatene og med deres bistand undersøke tilfeller av antatt overtredelse av disse prinsippene. Dersom Kommisjonen fastslår at det foreligger overtredelse, skal den foreslå egnede tiltak for å bringe den til opphør.
2. Dersom overtredelsen ikke bringes til opphør, skal Kommisjonen i et grunnlagt vedtak fastslå at det foreligger overtredelse av prinsippene. Kommisjonen kan offentliggjøre sitt vedtak og gi medlemsstatene tillatelse til å treffe de nødvendige mottiltak på de vilkår og etter de regler den fastsetter.
3. Kommisjonen kan vedta forordninger om de kategorier av avtaler som Rådet har vedtatt en forordning eller et direktiv om i henhold til artikkel 103 nr. 2 bokstav b).

Artikkel 106

(tidl. artikkel 86 TEF)

1. Når det gjelder offentlige foretak, eller foretak som medlemsstatene gir særlige eller eksklusive rettigheter, skal medlemsstatene avholde seg fra å treffe eller opprettholde tiltak som strider mot reglene i traktatene, særlig reglene i artikkel 18 og i artikkel 101-109.
2. Foretak som er blitt tillagt oppgaven å utføre tjenester av allmenn økonomisk betydning, eller som har karakter av et fiskalt monopol, er undergitt reglene i traktatene, framfor alt konkurransereglene, i den grad anvendelsen av disse regler ikke rettslig eller faktisk hindrer dem i å utføre de særlige oppgaver som er tillagt dem. Utviklingen av handelen må ikke påvirkes i et omfang som strider mot Unionens interesser.
3. Kommisjonen skal kontrollere at bestemmelsene i denne artikkel blir overholdt og skal i nødvendig utstrekning rette direktiver eller vedtak om dette til medlemsstatene.

ANNET AVSNITT STATSSTØTTE

Artikkel 107

(tidl. artikkel 87 TEF)

1. Med de unntak som er fastsatt i traktatene, er statsstøtte eller støtte gitt av statsmidler i enhver form, som vrir eller truer med å vri konkurransen ved å begunstige enkelte foretak eller produksjonen av enkelte varer, uforenlig med det indre marked i den grad støtten påvirker handelen mellom medlemsstatene.

2. Forenlig med det indre marked er

- a) støtte av sosial karakter som gis de enkelte forbrukere, forutsatt at den ytes uten forskjellsbehandling på grunnlag av varenes opprinnelse,
- b) støtte som har til formål å bøte på skader som skyldes naturkatastrofer eller andre usedvanlige hendelser, og
- c) støtte som ytes for å rette opp den økonomiske situasjon i visse områder av Forbundsrepublikken Tyskland som er berørt av Tysklands deling, i den grad støtten er nødvendig for å oppveie de økonomiske ulemper som denne deling har voldt. Fem år etter at Lisboa-traktaten er trådt i kraft, kan Rådet etter forslag fra Kommisjonen vedta en beslutning som opphever denne bokstav.

3. Som forenlig med det indre marked kan anses

- a) støtte som har til formål å fremme den økonomiske utvikling i områder der levestandarden er usedvanlig lav, eller der det er alvorlig underbeskjeftigelse, og i regionene nevnt i artikkel 349, i lys av deres strukturelle, økonomiske og sosiale situasjon,
- b) støtte som har til formål å sikre at et viktig prosjekt av felles europeisk betydning kan realiseres, eller å bøte på en alvorlig forstyrrelse av en medlemsstats økonomi,
- c) støtte som har til formål å lette utviklingen av enkelte næringsgrener eller enkelte økonomiske områder, forutsatt at støtten ikke endrer vilkårene for handelen i et omfang som strider mot felles interesser,
- d) støtte til fremme av kulturen og vern av kulturarven, når slik støtte ikke endrer vilkårene for handelen og konkurransen i Unionen i en utstrekning som strider mot de felles interesser,
- e) andre former for støtte angitt i beslutning truffet av Rådet etter forslag fra Kommisjonen.

Artikkel 108

(tidl. artikkel 88 TEF)

1. Kommisjonen skal sammen med medlemsstatene kontinuerlig granske de støtteordninger som består i disse stater. Den skal foreslå for medlemsstatene egnede tiltak for at det indre marked gradvis skal utvikles og kunne virke.

2. Dersom Kommisjonen etter å ha gitt de berørte parter en frist til å uttale seg, fastslår at støtte som er gitt av en stat eller av statsmidler, ikke er forenlig med det indre marked i henhold til artikkel 107, eller at denne støtten anvendes på utilbørlig måte, skal den beslutte at vedkommende stat må oppheve eller endre denne støtten innen den frist Kommisjonen fastsetter.

Dersom vedkommende stat ikke retter seg etter denne beslutning innen den fastsatte frist, kan Kommisjonen eller enhver annen berørt stat uten hensyn til bestemmelsene i artikkel 258 og 259 bringe saken direkte inn for Den europeiske unions domstol.

Etter anmodning fra en medlemsstat kan Rådet ved enstemmighet beslutte at støtte som er gitt eller planlagt gitt av denne stat, skal anses som forenlig med det indre marked, uten hensyn til bestemmelsene i artikkel 107 eller forordningene omhandlet i artikkel 109, dersom usedvanlige omstendigheter tilsier en slik beslutning. Dersom Kommisjonen allerede har påbegynt behandlingen etter første ledd angående denne støtteordning, skal anmodningen fra vedkommende stat til Rådet ha til følge at behandlingen utsettes inntil Rådet har tatt sitt standpunkt.

Dersom Rådet ikke har tatt standpunkt innen tre måneder etter at anmodningen forelå, skal Kommisjonen treffe beslutning.

3. Kommisjonen skal underrettes i tide til å kunne uttale seg om planer som går ut på å innføre eller endre støtteordninger. Dersom den finner at en slik plan ikke er forenlig med det indre marked i henhold til artikkel 107, skal den straks påbegynne behandlingen etter nr. 2. Vedkommende medlemsstat kan ikke sette i verk de planlagte tiltak før Kommisjonen har truffet endelig beslutning i saken.

4. Kommisjonen kan vedta forordninger om de statsstøttekategorier som Rådet i henhold til artikkel 109 har bestemt kan unntas fra behandlingsmåten i nr. 3 i denne artikkel.

Artikkel 109

(tidl. artikkel 89 TEF)

Rådet kan etter forslag fra Kommisjonen og etter å ha rådspurt Europaparlamentet vedta egnede forordninger for gjennomføringen av artikkel 107 og 108, og særlig fastsette vilkårene for å anvende artikkel 108 nr. 3 og de former for støtte som skal være unntatt fra denne framgangsmåte.

KAPITTEL 2

SKATTE- OG AVGIFTSBESTEMMELSER

Artikkel 110

(tidl. artikkel 90 TEF)

Medlemsstatene skal på varer fra andre medlemsstater verken direkte eller indirekte legge interne avgifter av noen art som er høyere enn dem som direkte eller indirekte pålegges lignende innenlandske varer.

Videre skal medlemsstatene avholde seg fra å pålegge varer fra andre medlemsstater interne avgifter av en slik art at de indirekte beskytter produksjonen av andre varer.

Artikkel 111

(tidl. artikkel 91 TEF)

For varer utført til en annen medlemsstats territorium kan refusjonen av interne avgifter ikke overstige de avgifter som disse varer direkte eller indirekte har vært pålagt.

Artikkel 112*(tidl. artikkel 92 TEF)*

For andre avgifter enn omsetningsavgifter, særavgifter og andre indirekte skatter kan det ikke gis fritak for avgiftsbetaling og refusjon av avgifter ved eksport til andre medlemsstater, og utjevningsavgifter ved import fra medlemsstatene kan ikke pålegges når de planlagte tiltak ikke på forhånd er godkjent for et begrenset tidsrom av Rådet etter forslag fra Kommisjonen.

Artikkel 113*(tidl. artikkel 93 TEF)*

Etter en særlig regelverksprosess og etter å ha rådspurt Europaparlamentet og Den økonomiske og sosiale komité skal Rådet ved enstemmighet vedta bestemmelser for å harmonisere lovgivningen om omsetningsavgifter, særavgifter og andre indirekte skatter i den utstrekning en slik harmonisering er nødvendig for at det indre marked skal kunne opprettes og virke, og for å unngå konkurransevridning.

**KAPITTEL 3
LOVTILNÆRMING**

Artikkel 114*(tidl. artikkel 95 TEF)*

1. Med mindre annet er bestemt i traktatene, får bestemmelsene nedenfor anvendelse med sikte på å nå de mål som er fastsatt i artikkel 26. Europaparlamentet og Rådet skal etter den ordinære regelverksprosessen og etter å ha rådspurt Den økonomiske og sosiale komité vedta tiltak for tilnærming av medlemsstatenes lover og forskrifter som gjelder det indre markeds opprettelse og virkemåte.
2. Nr. 1 får ikke anvendelse på skatte- og avgiftsbestemmelser, bestemmelser om fri bevegelighet for personer og bestemmelser om arbeidstakers rettigheter og interesser.
3. Kommisjonens forslag etter nr. 1 på områdene helse, sikkerhet, miljøvern og forbrukervern skal bygge på et høyt beskyttelsesnivå og skal særlig ta hensyn til ny utvikling bygget på vitenskapelige kjensgjerninger. Europaparlamentet og Rådet skal også, hver innenfor sitt myndighetsområde, bestrebe seg på å nå dette målet.
4. Når en medlemsstat, etter at Europaparlamentet og Rådet, Rådet eller Kommisjonen har vedtatt et harmoniseringstiltak, finner det nødvendig å opprettholde nasjonale bestemmelser som er begrunnet i viktige hensyn omhandlet i artikkel 36, eller som gjelder miljøvern eller vern av arbeidsmiljøet, skal den gi Kommisjonen underretning om bestemmelsene samt om grunnene for å opprettholde dem.
5. Uten at nr. 4 berøres, skal videre en medlemsstat, når den, etter at Europaparlamentet og Rådet, Rådet eller Kommisjonen har vedtatt et harmoniseringstiltak, finner det nødvendig å innføre nasjonale bestemmelser som bygger på nye vitenskapelige bevis angående miljøvern eller vern av arbeidsmiljøet, og som er begrunnet i et særlig problem som er oppstått for vedkommende medlemsstat etter harmoniseringstiltaket, gi Kommisjonen underretning om de planlagte bestemmelsene samt om grunnene for å innføre dem.

6. Kommisjonen skal innen seks måneder etter underretningen omhandlet i nr. 4 og 5 godkjenne eller forkaste vedkommende nasjonale bestemmelser etter å ha undersøkt hvorvidt de er et middel til vilkårlig forskjellsbehandling eller en skjult restriksjon på handelen mellom medlemsstatene, og hvorvidt de utgjør en hindring for at det indre marked skal kunne virke.

Dersom det ikke foreligger noen avgjørelse fra Kommisjonen i løpet av dette tidsrom, skal de nasjonale bestemmelsene omhandlet i nr. 4 og 5 anses for å være godkjent.

Når det er begrunnet i et vanskelig saksforhold og det ikke foreligger fare for menneskers helse, kan Kommisjonen underrette vedkommende medlemsstat om at tidsrommet omhandlet i dette nummer kan forlenges med inntil seks måneder.

7. Dersom en medlemsstat i henhold til nr. 6 har tillatelse til å opprettholde eller innføre nasjonale bestemmelser som avviker fra et harmoniseringstiltak, skal Kommisjonen straks overveie hvorvidt den skal foreslå en tilpasning til tiltaket.

8. Dersom en medlemsstat tar opp et særlig folkehelseproblem på et område som tidligere har vært omfattet av harmoniseringstiltak, skal den underrette Kommisjonen, som straks skal overveie hvorvidt den skal foreslå egnede tiltak overfor Rådet.

9. Uten hensyn til framgangsmåten i artikkel 258 og 259 kan Kommisjonen eller en medlemsstat bringe saken direkte inn for Den europeiske unions domstol dersom den mener at en annen medlemsstat misbruker myndigheten fastsatt i denne artikkel.

10. Harmoniseringstiltakene nevnt ovenfor skal i relevante tilfeller inneholde en beskyttelsesklausul som tillater medlemsstatene, av én eller flere ikke-økonomiske grunner nevnt i artikkel 36, å treffe midlertidige tiltak som skal være undergitt en kontrollordning i Unionen.

Artikkel 115

(tidl. artikkel 94 TEF)

Med forbehold for artikkel 114 skal Rådet ved enstemmighet etter en særlig regelverksprosess og etter å ha rådspurt Europaparlamentet og Den økonomiske og sosiale komité, gi direktiver med sikte på tilnærming av medlemsstatenes lover og forskrifter som har direkte innvirkning på det indre markeds opprettelse og virkemåte.

Artikkel 116

(tidl. artikkel 96 TEF)

Dersom Kommisjonen fastslår at ulikheter mellom lover og forskrifter i medlemsstatene vrir konkurransevilkårene på det indre marked slik at det derved oppstår skjevheter som må fjernes, skal den rådføre seg med vedkommende medlemsstater.

Dersom samrådene ikke fører til at skjevheten fjernes, skal Europaparlamentet og Rådet etter den ordinære regelverksprosessen gi de nødvendige direktiver om dette. Alle andre egnede tiltak som er hjemlet i traktatene, kan vedtas.

Artikkel 117

(tidl. artikkel 97 TEF)

1. Når det er grunn til å frykte at innføringen eller endringen av en lov eller forskrift vil forårsake skjevhet som omhandlet i artikkel 116, skal den medlemsstat som har til hensikt å ta et slikt skritt, rådføre seg med Kommisjonen. Kommisjonen skal etter samråd med de øvrige medlemsstatene rette en rekommandasjon til vedkommende medlemsstater om egnede tiltak for å unngå skjevheten.

2. Dersom den stat som ønsker å innføre eller endre nasjonale bestemmelser, ikke følger den rekommandasjon som Kommisjonen har rettet til den, kan det ikke i henhold til artikkel 116 kreves at de øvrige medlemsstater endrer sine nasjonale bestemmelser for å fjerne skjevheten. Dersom den medlemsstat som ikke har rettet seg etter Kommisjonens rekommandasjon, forårsaker en skjevhet utelukkende til egen skade, skal bestemmelsene i artikkel 116 ikke anvendes.

Artikkel 118

Som ledd i det indre markedes opprettelse og virkemåte skal Europaparlamentet og Rådet etter den ordinære regelverksprosessen fastsette tiltak for å innføre europeiske rettigheter som skal gi ensartet beskyttelse av immaterialrettigheter i hele Unionen, og fastsette sentraliserte ordninger på unionsplan for godkjenning, samordning og overvåking.

Rådet skal etter en særlig regelverksprosess ved forordning fastsette språkbestemmelser som skal gjelde for de europeiske rettighetene. Rådet skal treffe avgjørelse ved enstemmighet etter å ha rådspurt Europaparlamentet.

AVDELING VIII ØKONOMISK POLITIKK OG PENGE- OG VALUTAPOLITIKK

Artikkel 119

(tidl. artikkel 4 TEF)

1. For å nå de mål som er fastsatt i artikkel 3 i traktaten om Den europeiske union, skal medlemsstatenes og Unionens tiltak, i samsvar med traktatens bestemmelser, omfatte iverksetting av en økonomisk politikk som bygger på en nær samordning av medlemsstatenes økonomiske politikk, på det indre marked og på fastsettelsen av felles mål, og som føres i samsvar med prinsippet om en åpen markedsøkonomi med fri konkurranse.
2. I takt med dette, og som fastsatt i traktatene og i samsvar med de framgangsmåter som er fastsatt i dem, skal disse tiltak omfatte en felles valuta, euro, og fastsettelsen og gjennomføringen av en felles penge- og valutakurspolitikk, som begge skal ha som sitt hovedmål å opprettholde stabile priser og, uten at dette mål berøres, å støtte den alminnelige økonomiske politikk i Unionen, i samsvar med prinsippet om en åpen markedsøkonomi med fri konkurranse.
3. Disse tiltak i medlemsstatene og i Unionen skal være i samsvar med følgende retningsgivende prinsipper: stabile priser, sunne offentlige finanser og penge- og valutaforhold og en holdbar betalingsbalanse.

KAPITTEL 1 ØKONOMISK POLITIKK

Artikkel 120

(tidl. artikkel 98 TEF)

Medlemsstatene skal føre sin økonomiske politikk med sikte på å bidra til å virkeliggjøre Unionens mål, slik de er nedfelt i artikkel 3 i traktaten om Den europeiske union, og innenfor rammen av de overordnede retningslinjene omhandlet i artikkel 121 nr. 2. Medlemsstatene og Unionen skal handle i samsvar med prinsippet om en åpen markedsøkonomi med fri konkurranse, som fremmer en effektiv bruk av ressurser, og i samsvar med prinsippene i artikkel 119.

Artikkel 121

(tidl. artikkel 99 TEF)

1. Medlemsstatene skal anse sin økonomiske politikk som en sak av felles interesse og skal samordne den i Rådet i samsvar med artikkel 120.
2. Rådet skal etter rekommandasjon fra Kommissjonen utarbeide utkast til de overordnede retningslinjene for den økonomiske politikk i medlemsstatene og i Unionen og skal meddele Det europeiske råd sine resultater.

Det europeiske råd skal på grunnlag av rapporten fra Rådet drøfte et endelig standpunkt til de overordnede retningslinjene for den økonomiske politikk i medlemsstatene og i Unionen.

På grunnlag av det endelige standpunkt skal Rådet gi en rekommandasjon som fastsetter de overordnede retningslinjene. Rådet skal underrette Europaparlamentet om sin rekommandasjon.

3. For å sikre en nærmere samordning av den økonomiske politikk og en varig tilnærming mellom de økonomiske resultater i medlemsstatene skal Rådet på grunnlag av rapporter framlagt av Kommisjonen overvåke den økonomiske utvikling i hver av medlemsstatene og i Unionen samt samsvaret mellom den økonomiske politikk og de overordnede retningslinjene omhandlet i nr. 2, og regelmessig foreta en samlet vurdering.

Med sikte på denne multilaterale overvåkingen skal medlemsstatene sende opplysninger til Kommisjonen om viktige tiltak som de har truffet i sin økonomiske politikk, og andre opplysninger som de finner nødvendig.

4. Dersom det i forbindelse med framgangsmåten i nr. 3 viser seg at den økonomiske politikk i en medlemsstat ikke er i samsvar med de overordnede retningslinjene omhandlet i nr. 2, eller at den medfører fare for at Den økonomiske og monetære union ikke vil virke etter sin hensikt, kan Kommisjonen rette en advarsel til vedkommende medlemsstat. Rådet kan etter rekommandasjon fra Kommisjonen rette de nødvendige rekommandasjoner til vedkommende medlemsstat. Etter forslag fra Kommisjonen kan Rådet bestemme at dets rekommandasjoner skal offentliggjøres.

Ved anvendelsen av dette nummer skal Rådet treffe avgjørelse uten å ta hensyn til stemmen fra det rådsmedlem som representerer vedkommende medlemsstat.

Kvalifisert flertall av de øvrige rådsmedlemmer skal bestemmes i samsvar med artikkel 238 nr. 3 bokstav a).

5. Rådets formann og Kommisjonen skal meddele resultatene av den multilaterale overvåkingen til Europaparlamentet. Rådets formann kan oppfordres til å møte i Europaparlamentets fagkomité dersom Rådet har offentliggjort rekommandasjonene.

6. Europaparlamentet og Rådet kan ved forordninger vedtatt etter den ordinære regelverksprosessen vedta de nærmere regler for den multilaterale overvåkingen omhandlet i nr. 3 og 4.

Artikkel 122

(tidl. artikkel 100 TEF)

1. Med forbehold for andre framgangsmåter som er fastsatt i traktatene, kan Rådet etter forslag fra Kommisjonen og i en ånd av solidaritet mellom medlemsstatene vedta tiltak som er egnede i den økonomiske situasjon, særlig dersom det oppstår alvorlige vanskeligheter i forsyningen av visse produkter, især på energiområdet.

2. Når en medlemsstat støter på vanskeligheter eller er alvorlig truet av store vanskeligheter som er forårsaket av naturkatastrofer eller andre usedvanlige hendelser som den selv ikke har herredømme over, kan Rådet etter forslag fra Kommisjonen gi finansiell støtte fra Unionen på

bestemte vilkår til vedkommende medlemsstat. Rådets formann skal underrette Europaparlamentet om den beslutning som er truffet.

Artikkel 123

(tidl. artikkel 101 TEF)

1. Det er forbudt for Den europeiske sentralbank og medlemsstatenes sentralbanker (heretter kalt «de nasjonale sentralbanker») å tillate overtrekk eller å gi andre former for kreditt til Unionens institusjoner eller organer, kontorer eller byråer, sentralregjeringer, regionale, lokale eller andre offentlige myndigheter, andre organer innenfor den offentlige sektor eller offentlige foretak i medlemsstatene, og det er likeledes forbudt for Den europeiske sentralbank og de nasjonale sentralbanker å overta lånepapirer direkte fra dem.
2. Bestemmelsene i nr. 1 gjelder ikke for offentlig eide kredittinstitusjoner, som med hensyn til sentralbankkreditter skal gis den samme behandling av nasjonale sentralbanker og Den europeiske sentralbank som private kredittinstitusjoner.

Artikkel 124

(tidl. artikkel 102 TEF)

Ethvert tiltak som ikke er bygd på tilsynsmessige hensyn, og som gir Unionens institusjoner eller organer, kontorer eller byråer, sentralregjeringer, regionale, lokale eller andre offentlige myndigheter, andre organer innenfor den offentlige sektor eller offentlige foretak i en medlemsstat begunstiget tilgang til finansinstitusjoner, er forbudt.

Artikkel 125

(tidl. artikkel 103 TEF)

1. Unionen skal ikke hefte for eller påta seg forpliktelser for sentralregjeringer, regionale, lokale eller andre offentlige myndigheter, andre organer innenfor den offentlige sektor eller offentlige foretak i medlemsstatene, med forbehold for gjensidige finansielle garantier med sikte på en felles gjennomføring av et bestemt prosjekt. En medlemsstat skal ikke hefte for eller påta seg forpliktelser for sentralregjeringer, regionale, lokale eller andre offentlige myndigheter, andre organer innenfor den offentlige sektor eller offentlige foretak i medlemsstatene, med forbehold for gjensidige finansielle garantier med sikte på en felles gjennomføring av et bestemt prosjekt.
2. Dersom det er nødvendig, kan Rådet etter forslag fra Kommisjonen og etter å ha rådspurt Europaparlamentet fastsette de nærmere bestemmelser om gjennomføringen av forbudene omhandlet i artikkel 123 og 124 og i denne artikkel.

Artikkel 126

(tidl. artikkel 104 TEF)

1. Medlemsstatene skal unngå for store offentlige underskudd.

2. Kommisjonen skal overvåke utviklingen av budsjettsituasjonen og av den offentlige gjeld i medlemsstatene med sikte på å avdekke alvorlige feil. Spesielt skal den undersøke om budsjettdisiplinen overholdes etter følgende to vurderingsgrunnlag:

- a) om den prosentdel som det forventede eller faktiske offentlige underskudd utgjør av brutto nasjonalprodukt, overstiger en gitt referanseverdi, med mindre
 - denne prosentdel har avtatt vesentlig og vedvarende og har nådd et nivå nær referanseverdien,
 - eller overskridelsen av referanseverdien bare skjer unntaksvis og er midlertidig og underskuddet forblir nær referanseverdien,
- b) om den prosentdel som den offentlige gjeld utgjør av brutto nasjonalprodukt, overstiger en gitt referanseverdi, med mindre denne prosentdel avtar tilstrekkelig og nærmer seg referanseverdien i en tilfredsstillende takt.

Referanseverdiene er fastsatt i protokollen om framgangsmåten i forbindelse med for store budsjettunderskudd, som er vedlagt traktatene.

3. Dersom en medlemsstat ikke oppfyller kravene i ett av eller begge disse vurderingsgrunnlagene, skal Kommisjonen utarbeide en rapport. I Kommisjonens rapport skal det også tas hensyn til om det offentlige underskudd overstiger de offentlige utgifter til investeringer, og til alle andre forhold av betydning, herunder medlemsstatens mellomlangtsiktige økonomiske og budsjettmessige situasjon.

Kommisjonen kan også utarbeide en rapport selv om kravene i vurderingsgrunnlagene er oppfylt, dersom den mener det foreligger fare for et for stort budsjettunderskudd i en medlemsstat.

4. Økonomi- og finanskomiteen skal avgi uttalelse om Kommisjonens rapport.

5. Dersom Kommisjonen er av den mening at det er eller kan oppstå et for stort budsjettunderskudd i en medlemsstat, skal den avgi en uttalelse til vedkommende medlemsstat og underrette Rådet om dette.

6. Rådet skal etter forslag fra Kommisjonen avgjøre om et for stort budsjettunderskudd foreligger, og i den forbindelse ta hensyn til de merknader som vedkommende medlemsstat måtte ønske å framsette.

7. Dersom Rådet i henhold til nr. 6 fastslår at et for stort budsjettunderskudd foreligger, skal det uten ugrunnet opphold etter rekommandasjon fra Kommisjonen rette rekommandasjoner til vedkommende medlemsstat med sikte på å bringe forholdet til opphør innen en fastsatt frist. Slike rekommandasjoner skal ikke offentliggjøres, se likevel nr. 8.

8. Dersom Rådet fastslår at dets rekommandasjoner ikke er fulgt opp med virkningsfulle tiltak innen den fastsatte frist, kan Rådet offentliggjøre rekommandasjonene.

9. Dersom en medlemsstat stadig unnlater å etterkomme Rådets rekommandasjoner, kan Rådet beslutte å pålegge vedkommende medlemsstat, innen en fastsatt frist, å treffe tiltak for å oppnå den reduksjon av underskuddet som Rådet finner nødvendig for å rette opp situasjonen.

I et slikt tilfelle kan Rådet be vedkommende medlemsstat om å framlegge rapporter i samsvar med en bestemt tidsplan, for å kunne undersøke medlemsstatens anstrengelser for å tilpasse seg.

10. Søksmålsretten etter artikkel 258 og 259 kan ikke utøves i forbindelse med nr. 1-9 i denne artikkel.

11. Så lenge en medlemsstat ikke etterkommer et vedtak etter nr. 9, kan Rådet vedta å ta i bruk eller skjerpe ett eller flere av følgende tiltak:

- å kreve at vedkommende medlemsstat offentliggjør ytterligere opplysninger, som skal nærmere angis av Rådet, før den utsteder obligasjoner og andre verdipapirer,
- å oppfordre Den europeiske investeringsbank til på nytt å vurdere sin utlånspolitikk overfor vedkommende medlemsstat,
- å kreve at vedkommende medlemsstat deponerer et ikke-rentebærende beløp av en egnet størrelse hos Unionen, inntil det for store budsjettunderskudd etter Rådets oppfatning er rettet opp,
- å ilegge bøter av egnet størrelse.

Rådets formann skal underrette Europaparlamentet om beslutningene.

12. Rådet skal oppheve noen av eller alle sine beslutninger etter nr. 6-9 og 11 i den utstrekning det for store budsjettunderskudd i medlemsstaten etter Rådets oppfatning er rettet opp. Dersom Rådet tidligere har offentliggjort sine rekommandasjoner, skal det, så snart beslutningen etter nr. 8 er opphevet, offentlig erklære at et for stort budsjettunderskudd ikke lenger foreligger i vedkommende medlemsstat.

13. Når Rådet vedtar beslutninger eller rekommandasjoner omhandlet i nr. 8, 9, 11 og 12, skal det treffe avgjørelse etter rekommandasjon fra Kommisjonen.

Når Rådet vedtar tiltak omhandlet i nr. 6-9, 11 og 12, skal det treffe avgjørelse uten å ta hensyn til stemmen til vedkommende medlemsstats representant.

Kvalifisert flertall av de øvrige rådsmedlemmer skal bestemmes i samsvar med artikkel 238 nr. 3 bokstav a).

14. Protokollen om framgangsmåten i forbindelse med for store budsjettunderskudd, som er vedlagt traktatene, inneholder ytterligere bestemmelser om gjennomføringen av framgangsmåten omhandlet i denne artikkel.

Rådet skal ved enstemmighet etter en særlig regelverksprosess og etter å ha rådspurt Europaparlamentet og Den europeiske sentralbank fastsette egnede bestemmelser, som deretter erstatter nevnte protokoll.

Med forbehold for de øvrige bestemmelser i dette nummer skal Rådet etter forslag fra Kommisjonen og etter å ha rådspurt Europaparlamentet fastsette de nærmere regler og definisjoner med henblikk på gjennomføringen av nevnte protokoll.

KAPITTEL 2

PENGE- OG VALUTAPOLITIKK

Artikkel 127

(tidl. artikkel 105 TEF)

1. Hovedmålet for Det europeiske system av sentralbanker (heretter kalt «ESSB») er å opprettholde prisstabilitet. Med forbehold for målet om prisstabilitet skal ESSB støtte den alminnelige økonomiske politikk i Unionen med sikte på å bidra til å virkeliggjøre Unionens mål slik de er nedfelt i artikkel 3 i traktaten om Den europeiske union. ESSB skal handle i samsvar med prinsippet om en åpen markedsøkonomi med fri konkurranse, som fremmer en effektiv bruk av ressurser, og i samsvar med prinsippene i artikkel 119.
2. De grunnleggende oppgaver som skal utføres gjennom ESSB, skal være
 - å utforme og gjennomføre Unionens pengepolitikk,
 - å foreta transaksjoner i utenlandsk valuta i samsvar med bestemmelsene i artikkel 219,
 - å besitte og forvalte medlemsstatenes offisielle valutabeholdninger,
 - å fremme et godt fungerende betalingssystem.
3. Nr. 2 tredje strekpunkt skal ikke være til hinder for at medlemsstatenes regjeringer besitter og forvalter arbeidskonti i utenlandsk valuta.
4. Den europeiske sentralbank skal gis anledning til å uttale seg
 - om ethvert forslag til unionsrettsakt innenfor dens ansvarsområder,
 - til de nasjonale myndigheter om ethvert forslag til lovgivningstiltak innenfor dens ansvarsområder, men innenfor de rammer og på de vilkår som fastsettes av Rådet etter framgangsmåten i artikkel 129 nr. 4.

Den europeiske sentralbank kan avgi uttalelser til de relevante unionsinstitusjoner eller -organer, -kontorer eller -byråer eller nasjonale myndigheter om spørsmål innenfor dens ansvarsområder.

5. ESSB skal bidra til en smidig gjennomføring av vedkommende myndigheters politikk for tilsyn med kredittinstitusjoner og stabiliteten i finanssystemet.
6. Rådet kan ved forordninger vedtatt ved enstemmighet etter en særlig regelverksprosess og etter å ha rådspurt Europaparlamentet og Den europeiske sentralbank overdra til Den europeiske sentralbank bestemte oppgaver som gjelder politikken for tilsyn med kredittinstitusjoner og andre finansinstitusjoner, med unntak av forsikringsselskaper.

Artikkel 128

(tidl. artikkel 106 TEF)

1. Den europeiske sentralbank har enerett til å tillate utstedelse av pengesedler i euro i Unionen. Den europeiske sentralbank og de nasjonale sentralbanker kan utstede slike sedler. Pengesedler utstedt av Den europeiske sentralbank og de nasjonale sentralbanker skal være de eneste pengesedler som er tvungent betalingsmiddel i Unionen.

2. Medlemsstatene kan utstede mynter i euro, med forbehold for at Den europeiske sentralbank godkjenner omfanget av utstedelsen. Rådet kan etter forslag fra Kommisjonen og etter å ha rådspurt Europaparlamentet og Den europeiske sentralbank vedta tiltak for å samordne pålydende verdi og tekniske spesifikasjoner for alle mynter som er bestemt for omløp, i den utstrekning det er nødvendig av hensyn til et smidig myntomløp i Unionen.

Artikkel 129

(tidl. artikkel 107 TEF)

1. ESSB skal ledes av beslutningsorganene i Den europeiske sentralbank, som skal være hovedstyret og direksjonen.
2. Vedtektene for Det europeiske system av sentralbanker og for Den europeiske sentralbank (heretter kalt «vedtektene for ESSB og ESB») er fastsatt i en protokoll vedlagt traktatene.
3. Artikkel 5.1-5.3, 17, 18, 19.1, 22-24, 26, 32.2-32.4, 32.6, 33.1 bokstav a) og artikkel 36 i vedtektene for ESSB og ESB kan endres av Europaparlamentet og Rådet etter den ordinære regelverksprosessen. De skal treffe avgjørelse enten etter rekommandasjon fra Den europeiske sentralbank og etter å ha rådspurt Kommisjonen, eller etter forslag fra Kommisjonen og etter å ha rådspurt Den europeiske sentralbank.
4. Rådet skal enten etter forslag fra Kommisjonen og etter å ha rådspurt Europaparlamentet og Den europeiske sentralbank, eller etter rekommandasjon fra Den europeiske sentralbank og etter å ha rådspurt Europaparlamentet og Kommisjonen vedta bestemmelsene omhandlet i artikkel 4, 5.4, 19.2, 20, 28.1, 29.2, 30.4 og 34.3 i vedtektene for ESSB og ESB.

Artikkel 130

(tidl. artikkel 108 TEF)

Under utøvelsen av den myndighet og utførelsen av de oppgaver og plikter som er pålagt dem etter traktatene og vedtektene for ESSB og ESB, skal verken Den europeiske sentralbank eller de nasjonale sentralbanker eller medlemmene av deres beslutningsorganer be om eller motta instruks fra Unionens institusjoner, organer, kontorer eller byråer, medlemsstatenes regjeringer eller noen annen instans. Unionens institusjoner, organer, kontorer eller byråer og medlemsstatenes regjeringer forplikter seg til å respektere dette prinsipp og til ikke å forsøke å påvirke medlemmene av beslutningsorganene i Den europeiske sentralbank eller i de nasjonale sentralbanker under utførelsen av deres oppgaver.

Artikkel 131

(tidl. artikkel 109 TEF)

Hver medlemsstat skal sørge for at dens nasjonale lovgivning, herunder vedtektene for den nasjonale sentralbank, er forenlig med traktatene og vedtektene for ESSB og ESB.

Artikkel 132

(tidl. artikkel 110 TEF)

1. For å utføre de oppgaver som er pålagt ESSB, skal Den europeiske sentralbank i samsvar med traktatene og på de vilkår som er fastsatt i vedtektene for ESSB og ESB,
 - gi forordninger i den utstrekning det er nødvendig for å gjennomføre de oppgaver som er fastsatt i artikkel 3.1 første strekpunkt, artikkel 19.1, 22 og 25.2 i vedtektene for ESSB og ESB, i de tilfeller der det blir fastsatt i Rådets rettsakter omhandlet i artikkel 129 nr. 4,
 - gjøre de vedtak som er nødvendige for å utføre oppgavene som er pålagt ESSB etter traktatene og vedtektene for ESSB og ESB,
 - gi rekommandasjoner og uttalelser.
2. Den europeiske sentralbank kan beslutte å offentliggjøre sine vedtak, rekommandasjoner og uttalelser.
3. Innenfor de grenser og på de vilkår som fastsettes av Rådet etter framgangsmåten i artikkel 129 nr. 4, skal Den europeiske sentralbank ha rett til å ilegge foretak bøter eller tvangsmulfter dersom de unnlater å oppfylle sine forpliktelser etter dens forordninger og vedtak.

Artikkel 133

Med forbehold for Den europeiske sentralbanks myndighet skal Europaparlamentet og Rådet etter den ordinære regelverksprosessen fastsette de tiltak som er nødvendige for bruken av euro som felles valuta. Tiltakene skal vedtas etter samråd med Den europeiske sentralbank.

KAPITTEL 3**BESTEMMELSER OM INSTITUSJONENE**

Artikkel 134

(tidl. artikkel 114 TEF)

1. For å fremme en samordning av medlemsstatenes politikk i hele det omfang som er nødvendig for at det indre marked skal kunne virke, skal det opprettes en økonomi- og finanskomité.
2. Økonomi- og finanskomiteen skal ha følgende oppgaver:
 - å avgi uttalelser enten på anmodning fra Rådet eller Kommisjonen eller på eget initiativ til bruk for disse institusjonene,
 - å holde oppsyn med den økonomiske og finansielle situasjon i medlemsstatene og Unionen, og regelmessig rapportere om dette til Rådet og til Kommisjonen, særlig om finansielle forbindelser med tredjestater og internasjonale institusjoner,
 - med forbehold for artikkel 240 å medvirke til forberedelsen av Rådets arbeid etter artikkel 66, 75, 121 nr. 2-4 og 6, artikkel 122, artikkel 124-126, artikkel 127 nr. 6, artikkel 128 nr. 2, artikkel 129 nr. 3 og 4, artikkel 138, artikkel 140 nr. 2 og 3, artikkel 143, artikkel 144 nr. 2 og 3 og artikkel 219, og å utføre andre rådgivende og forberedende oppgaver den er pålagt av Rådet,

- å undersøke, minst én gang i året, situasjonen med hensyn til kapitalbevegelser og friheten til å foreta betalinger, slik de følger av anvendelsen av traktatene og av tiltak vedtatt av Rådet; undersøkelsen skal omfatte alle tiltak som gjelder kapitalbevegelser og betalinger; komiteen skal meddele Kommisjonen og Rådet resultatene av denne undersøkelsen.

Medlemsstatene, Kommisjonen og Den europeiske sentralbank skal hver oppnevne høyst to medlemmer av komiteen.

3. Etter forslag fra Kommisjonen og etter å ha rådspurt Den europeiske sentralbank og komiteen omhandlet i denne artikkel skal Rådet vedta de nærmere regler for sammensetningen av Økonomi- og finanskomiteen. Rådets formann skal underrette Europaparlamentet om beslutningen.

4. Såfremt og så lenge det finnes medlemsstater med fritak etter artikkel 139, skal komiteen i tillegg til oppgavene omhandlet i nr. 2 holde oppsyn med penge- og valutaforholdene og den finansielle situasjon i disse medlemsstatene og med deres alminnelige betalingssystem, og regelmessig rapportere om dette til Rådet og Kommisjonen.

Artikkel 135

(tidl. artikkel 115 TEF)

For spørsmål som hører under virkeområdet for artikkel 121 nr. 4, artikkel 126 unntatt nr. 14, artikkel 138, 140 nr. 1 og nr. 2 første ledd, artikkel 140 nr. 3 og artikkel 219, kan Rådet eller en medlemsstat anmode Kommisjonen om å utarbeide enten en rekommendasjon eller et forslag. Kommisjonen skal behandle anmodningen og straks forelegge Rådet sitt standpunkt.

KAPITTEL 4

SÆRLIGE BESTEMMELSER FOR MEDLEMSSTATER SOM HAR EURO SOM SIN VALUTA

Artikkel 136

1. For å sikre at Den økonomiske og monetære union virker etter sin hensikt og i samsvar med de relevante traktatbestemmelser, skal Rådet etter den relevante framgangsmåten blant dem som er nevnt i artikkel 121 og 126, unntatt framgangsmåten i artikkel 126 nr. 14, vedta særlige tiltak for de medlemsstater som har euro som sin valuta,

- a) for å styrke samordningen og overvåkingen av deres budsjett disiplin,
- b) for å fastsette retningslinjer for økonomisk politikk for dem, idet det sikres at de er forenlige med de retningslinjer som er vedtatt for hele Unionen, samt at de overvåkes.

2. Bare rådsmedlemmer som representerer medlemsstater som har euro som sin valuta, skal delta i avstemningen om tiltakene omhandlet i nr. 1.

Kvalifisert flertall av de nevnte medlemmer skal bestemmes i samsvar med artikkel 238 nr. 3 bokstav a).

Artikkel 137

De nærmere bestemmelser om møter mellom ministre fra de medlemsstater som har euro som sin valuta, er fastsatt i protokollen om eurogruppen.

Artikkel 138

(tidl. artikkel 111 nr. 4 TEF)

1. For å sikre euroens plass i det internasjonale valutasystemet skal Rådet etter forslag fra Kommisjonen vedta en beslutning om fastsettelse av felles standpunkter i saker av særlig interesse for Den økonomiske og monetære union i de relevante internasjonale finansinstitusjoner og på internasjonale konferanser. Rådet skal treffe avgjørelse etter å ha rådspurt Den europeiske sentralbank.
2. Rådet kan etter forslag fra Kommisjonen vedta egnede tiltak for å sikre en samlet representasjon i internasjonale finansinstitusjoner og på internasjonale konferanser. Rådet skal treffe avgjørelse etter å ha rådspurt Den europeiske sentralbank.
3. Bare rådsmedlemmer som representerer medlemsstater som har euro som sin valuta, skal delta i avstemningen om tiltakene omhandlet i nr. 1 og 2.

Kvalifisert flertall av de nevnte medlemmer skal bestemmes i samsvar med artikkel 238 nr. 3 bokstav a).

**KAPITTEL 5
OVERGANGSBESTEMMELSER**

Artikkel 139

1. Medlemsstater som Rådet ikke har truffet avgjørelse om i spørsmålet om de oppfyller de nødvendige vilkår for å innføre euro, kalles heretter «medlemsstater med fritak».
2. Følgende traktatbestemmelser gjelder ikke for medlemsstater med fritak:
 - a) vedtakelse av de deler av de overordnede retningslinjene for økonomisk politikk som gjelder euroområdet i sin alminnelighet (artikkel 121 nr. 2),
 - b) bindende tiltak for å rette opp for store budsjettunderskudd (artikkel 126 nr. 9 og 11),
 - c) mål og oppgaver for ESSB (artikkel 127 nr. 1-3 og 5),
 - d) utstedelse av euro (artikkel 128),
 - e) Den europeiske sentralbanks rettsakter (artikkel 132),
 - f) tiltak som styrer bruken av euro (artikkel 133),
 - g) valutaavtaler og andre tiltak i forbindelse med valutakurspolitikk (artikkel 219),
 - h) oppnevning av medlemmer til direksjonen i Den europeiske sentralbank (artikkel 283 nr. 2),

- i) beslutninger om fastsettelse av felles standpunkter i saker av særlig betydning for Den økonomiske og monetære union i de relevante internasjonale finansinstitusjoner og på internasjonale konferanser (artikkel 138 nr. 1),
- j) tiltak for å sikre samlet representasjon i internasjonale finansinstitusjoner og på internasjonale konferanser (artikkel 138 nr. 2).

I artiklene nevnt i bokstav a)-j) menes derfor med «medlemsstater» de medlemsstater som har euro som sin valuta.

3. I henhold til kapittel IX i vedtektene for ESSB og ESB er medlemsstater med fritak og deres nasjonale sentralbanker utelukket fra rettigheter og forpliktelser innenfor ESSB.

4. Rådsmedlemmer som representerer medlemsstater med fritak, har ikke rett til å stemme når Rådet skal vedta tiltakene nevnt i artiklene det er vist til i nr. 2, og i følgende tilfeller:

- a) rekommandasjoner rettet til de medlemsstater som har euro som sin valuta, innenfor rammen av multilateral overvåking, herunder om stabilitetsprogrammer og advarsler (artikkel 121 nr. 4),
- b) tiltak i forbindelse med for store budsjettunderskudd som gjelder de medlemsstater som har euro som sin valuta (artikkel 126 nr. 6-8, 12 og 13).

Kvalifisert flertall av de øvrige rådsmedlemmer skal bestemmes i samsvar med artikkel 238 nr. 3 bokstav a).

Artikkel 140

(tidl. artikkel 121 nr. 1, artikkel 122 nr. 2 annet punktum og artikkel 123 nr. 5 TEF)

1. Minst én gang hvert annet år, eller på anmodning fra en medlemsstat med fritak, skal Kommisjonen og Den europeiske sentralbank rapportere til Rådet om den framgang medlemsstatene med fritak har vist med hensyn til å oppfylle sine forpliktelser til å gjennomføre Den økonomiske og monetære union. Rapportene skal omfatte en redegjørelse for om medlemsstatenes nasjonale lovgivning, herunder den nasjonale sentralbanks vedtekter, er forenlig med artikkel 130 og 131 og med vedtektene for ESSB og ESB. I rapportene skal det også gjøres rede for om det er oppnådd en høy grad av varig tilnærming, ved at hver medlemsstat har oppfylt følgende kriterier:

- en høy grad av prisstabilitet; dette vil framgå av en inflasjonstakt som ligger nær inflasjonstakten i høyst tre av de medlemsstater som har de beste resultater med hensyn til prisstabilitet,
- holdbare offentlige finanser; dette vil framgå av at medlemsstaten har en budsjettsituasjon uten et for stort underskudd som fastsatt i artikkel 126 nr. 6,
- overholdelse av den normale svingningsmargin som gjelder i valutakursordningen i Det europeiske monetære system, i minst to år uten devaluering overfor euro,
- varighet i tilnærming oppnådd av medlemsstaten med fritak og i dens deltagelse i valutakursordningen, som kommer til uttrykk i det langsiktige rentenivået.

De fire kriteriene nevnt i dette nummer og de aktuelle tidsperioder da de skal overholdes, er nærmere fastsatt i en protokoll som er vedlagt traktatene. Rapportene fra Kommisjonen og Den europeiske sentralbank skal også omhandle resultatene av markedsintegrasjonen, situasjonen

for og utviklingen i betalingsbalansens løpende poster og en redegjørelse for utviklingen i lønnskostnadene per produsert enhet og andre prisindekser.

2. Etter å ha rådspurt Europaparlamentet og etter drøfting i Det europeiske råd skal Rådet etter forslag fra Kommisjonen avgjøre hvilke medlemsstater med fritak som oppfyller de nødvendige krav etter vilkårene i nr. 1, og skal oppheve vedkommende medlemsstaters fritak.

Rådet skal treffe avgjørelse etter å ha mottatt en rekommandasjon fra et kvalifisert flertall av de av dets medlemmer som representerer medlemsstater som har euro som sin valuta. Disse medlemmene skal treffe avgjørelse innen seks måneder etter at Rådet har mottatt Kommisjonens forslag.

Kvalifisert flertall av medlemmene nevnt i annet ledd skal bestemmes i samsvar med artikkel 238 nr. 3 bokstav a).

3. Dersom det etter framgangsmåten i nr. 2 besluttes å oppheve et fritak, skal Rådet ved enstemmighet blant medlemsstatene som har euro som sin valuta, og den berørte medlemsstat, etter forslag fra Kommisjonen og etter å ha rådspurt Den europeiske sentralbank vedta til hvilken kurs euro skal erstatte valutaen i vedkommende medlemsstat, og treffe de andre tiltak som er nødvendige for å innføre euro som felles valuta for vedkommende medlemsstat.

Artikkel 141

(tidl. artikkel 123 nr. 3 og artikkel 117 nr. 2 første fem strekpunkter TEF)

1. Såfremt og så lenge det finnes medlemsstater med fritak, og med forbehold for artikkel 129 nr. 1, opprettes Det utvidede råd omhandlet i artikkel 44 i vedtektene for ESSB og ESB som Den europeiske sentralbanks tredje beslutningsorgan.

2. Dersom og så lenge det finnes medlemsstater med fritak, skal Den europeiske sentralbank med hensyn til disse medlemsstatene ha til oppgave

- å styrke samarbeidet mellom de nasjonale sentralbanker,
- å styrke samordningen av pengepolitikken i medlemsstatene, med sikte på å sikre prisstabilitet,
- å ha oppsyn med hvordan valutakursordningen virker,
- å holde samråd om saker som hører under de nasjonale sentralbankers ansvarsområde, og som påvirker stabiliteten i finansinstitusjonene og markedene,
- å utføre de oppgavene som opprinnelig ble utført av Det europeiske fond for monetært samarbeid, senere av Det europeiske monetære institutt.

Artikkel 142

(tidl. artikkel 124 nr. 1 TEF)

Enhver medlemsstat med fritak skal behandle sin valutakurspolitikk som et spørsmål av felles interesse. Medlemsstatene skal i denne forbindelse ta hensyn til erfaringene fra samarbeidet innenfor rammen av valutakursordningen.

Artikkel 143

(tidl. artikkel 119 TEF)

1. Når en medlemsstat støter på vanskeligheter, eller når det er alvorlig fare for at det kan oppstå vanskeligheter i forbindelse med dens betalingsbalanse, enten på grunn av mangel på likevekt i den totale betalingsbalanse eller som følge av arten av den disponible valuta, og særlig dersom disse vanskelighetene vil medføre fare for at det indre marked ikke virker, eller for at den felles handelspolitikk ikke gjennomføres gradvis, skal Kommisjonen straks undersøke denne stats situasjon og de tiltak staten har truffet eller som den i henhold til traktatens bestemmelser kan treffe under anvendelse av alle de midler som står til rådighet. Kommisjonen skal angi de tiltak som den anbefaler vedkommende stat å treffe.

Dersom de tiltak en medlemsstat med fritak har truffet, og de tiltak Kommisjonen har foreslått, ikke viser seg tilstrekkelige til å avhjelpe de vanskeligheter som er oppstått eller truer med å oppstå, skal Kommisjonen, etter å ha rådspurt Økonomi- og finanskomiteen, rette en rekommandasjon til Rådet om gjensidig bistand og om egnede former for denne.

Kommisjonen skal holde Rådet regelmessig underrettet om situasjonen og om dens utvikling.

2. Rådet skal treffe beslutning om gjensidig bistand; det skal gi direktiver og gjøre vedtak som fastsetter vilkårene og reglene for bistand. Gjensidig bistand kan særlig ta form av
- a) felles opptreden overfor andre internasjonale organisasjoner som medlemsstater med fritak kan henvende seg til,
 - b) nødvendige tiltak for å unngå forskyvninger i handelen når den medlemsstat med fritak som er i vanskeligheter, opprettholder eller gjeninnfører kvantitative restriksjoner overfor tredjestater, og
 - c) ytelse av begrensede kreditter fra andre medlemsstater under forutsetning av at de samtykker.

3. Dersom den gjensidige bistand som Kommisjonen tilrår, ikke blir innvilget av Rådet, eller når den gjensidige bistand som blir innvilget og de tiltak som blir truffet, ikke strekker til, skal Kommisjonen gi den medlemsstat med fritak som er i vanskeligheter, tillatelse til å treffe beskyttelsestiltak på vilkår og etter regler fastsatt av Kommisjonen.

Rådet kan tilbakekalle tillatelsen og endre disse vilkår og regler.

Artikkel 144

(tidl. artikkel 120 TEF)

1. Når det plutselig oppstår en betalingsbalansekrise og et vedtak i henhold til artikkel 143 nr. 2 ikke straks blir truffet, kan en medlemsstat med fritak i forebyggende øyemed treffe de nødvendige beskyttelsestiltak. Disse tiltak skal forårsake færrest mulig forstyrrelser av det indre markeds virkemåte og ikke gå lenger enn strengt nødvendig for å avhjelpe de vanskelighetene som plutselig er oppstått.

2. Kommisjonen og de øvrige medlemsstater skal underrettes om disse beskyttelsestiltakene senest når de trer i kraft. Kommisjonen kan overfor Rådet anbefale gjensidig bistand i henhold til artikkel 143.
3. På grunnlag av en rekommandasjon fra Kommisjonen og etter å ha rådspurt Økonomi- og finanskomiteen kan Rådet vedta at vedkommende stat må endre, suspendere eller oppheve beskyttelsestiltakene nevnt ovenfor.

AVDELING IX SYSSELSETTING

Artikkel 145

(tidl. artikkel 125 TEF)

Medlemsstatene og Unionen skal i samsvar med denne avdeling virke for å utvikle en samordnet strategi for sysselsetting og særlig for å fremme en kvalifisert, utdannet og tilpasningsdyktig arbeidsstyrke og et arbeidsmarked som er i stand til å reagere raskt på endringer i økonomien, med sikte på å nå de mål som er fastsatt i artikkel 3 i traktaten om Den europeiske union.

Artikkel 146

(tidl. artikkel 126 TEF)

1. Medlemsstatene skal gjennom sin sysselsettingspolitikk bidra til å nå målene omhandlet i artikkel 145 på en måte som er i samsvar med de overordnede retningslinjene for den økonomiske politikk i medlemsstatene og i Unionen som er vedtatt i henhold til artikkel 121 nr. 2.
2. Idet det tas hensyn til nasjonal praksis for så vidt angår ansvaret for arbeidslivets parter, skal medlemsstatene se det som et felles anliggende å fremme sysselsettingen og skal samordne sine tiltak på dette området i Rådet, i samsvar med artikkel 148.

Artikkel 147

(tidl. artikkel 127 TEF)

1. Unionen skal bidra til et høyt sysselsettingsnivå ved å tilskynde til samarbeid mellom medlemsstatene og ved å støtte og om nødvendig utfylle deres tiltak. Den skal respektere medlemsstatenes myndighet på dette området.
2. Målet om et høyt sysselsettingsnivå skal tas i betraktning ved utformingen og gjennomføringen av Unionens politikk og virksomhet.

Artikkel 148

(tidl. artikkel 128 TEF)

1. Det europeiske råd skal hvert år på grunnlag av en felles årsrapport fra Rådet og Kommisjonen behandle sysselsettingssituasjonen i Unionen og trekke konklusjonene av den.
2. På grunnlag av Det europeiske råds konklusjoner skal Rådet etter forslag fra Kommisjonen og etter å ha rådspurt Europaparlamentet, Den økonomiske og sosiale komité, Regionkomiteen og Sysselsettingskomiteen omhandlet i artikkel 150 hvert år fastsette retningslinjer som medlemsstatene skal ta hensyn til i sin sysselsettingspolitikk. Retningslinjene skal være i samsvar med de overordnede retningslinjene som er vedtatt i henhold til artikkel 121 nr. 2.

3. Hver medlemsstat skal oversende Rådet og Kommisjonen en årsrapport om de viktigste tiltak som er truffet for å gjennomføre dens sysselsettingspolitikk i lys av retningslinjene for sysselsetting omhandlet i nr. 2.

4. På grunnlag av rapportene omhandlet i nr. 3 og etter å ha innhentet Sysselsettingskomiteens uttalelse skal Rådet hvert år foreta en gjennomgåelse av gjennomføringen av medlemsstatenes sysselsettingspolitikk i lys av retningslinjene for sysselsetting. Rådet kan etter rekommandasjon fra Kommisjonen gi rekommandasjoner til medlemsstatene dersom det på bakgrunn av gjennomgåelsen finner det hensiktsmessig.

5. På grunnlag av resultatene av gjennomgåelsen skal Rådet og Kommisjonen utarbeide en felles årsrapport til Det europeiske råd om sysselsettingssituasjonen i Unionen og om gjennomføringen av retningslinjene for sysselsetting.

Artikkel 149

(tidl. artikkel 129 TEF)

Europaparlamentet og Rådet kan etter den ordinære regelverksprosessen og etter å ha rådspurt Den økonomiske og sosiale komité og Regionkomiteen vedta stimulerings tiltak som skal fremme samarbeid mellom medlemsstatene og støtte deres sysselsettingstiltak ved initiativ som tar sikte på å utvikle utveksling av opplysninger og beste praksis, ved å stille til rådighet komparative analyser og rådgivning samt fremme nyskapende metoder og vurdere erfaringer, særlig ved hjelp av pilotprosjekter.

Tiltakene skal ikke omfatte harmonisering av medlemsstatenes lover og forskrifter.

Artikkel 150

(tidl. artikkel 130 TEF)

Rådet skal med simpelt flertall etter å ha rådspurt Europaparlamentet opprette en sysselsettingskomité med rådgivende funksjon for å fremme samordning mellom medlemsstatene av sysselsettings- og arbeidsmarkedspolitikken. Komiteens oppgaver skal være

- å overvåke sysselsettingssituasjonen og sysselsettingspolitikken i medlemsstatene og i Unionen,
- med mindre annet følger av artikkel 240, å avgi uttalelser på anmodning fra Rådet eller Kommisjonen eller på eget initiativ, og å bidra til forberedelsene av Rådets forhandlinger etter artikkel 148.

Komiteen skal under utførelsen av sine oppgaver konsultere arbeidslivets parter.

Hver medlemsstat og Kommisjonen skal utpeke to medlemmer av komiteen.

AVDELING X SOSIALPOLITIKK

Artikkel 151

(tidl. artikkel 136 TEF)

Unionen og medlemsstatene, som er seg bevisst de grunnleggende sosiale rettigheter som blant annet er fastsatt i Den europeiske sosialpakt undertegnet i Torino 18. oktober 1961 og i Fellesskapspakten for arbeidernes grunnleggende sosiale rettigheter av 1989, skal ha som mål å fremme sysselsettingen, bedre leve- og arbeidsvilkårene og derved muliggjøre en utjevning i takt med framskrittet, gi tilstrekkelig sosial trygghet, fremme dialogen mellom partene i arbeidslivet, utvikle de menneskelige ressurser for å oppnå et høyt og varig sysselsettingsnivå og bekjempe utestenging.

For dette formål skal Unionen og medlemsstatene iverksette tiltak som tar hensyn til mangfoldet i nasjonal praksis, særlig i forhold som er avtaleregulert, samt behovet for å opprettholde unionsøkonomiens konkurranseevne.

En slik utvikling vil etter medlemsstatenes oppfatning bli resultatet både av den gunstige virkning det indre marked har på harmoniseringen av de sosiale systemer, av framgangsmåtene fastsatt i traktatene og av tilnærmingen av lover og forskrifter.

Artikkel 152

Unionen anerkjenner og fremmer rollen til partene i arbeidslivet på unionsplan, idet den tar hensyn til mangfoldet av nasjonale ordninger. Den skal lette dialogen mellom partene i arbeidslivet og respektere deres autonomi.

Trepartstoppmøtet om vekst og sysselsetting skal bidra til dialog mellom partene i arbeidslivet.

Artikkel 153

(tidl. artikkel 137 TEF)

1. Med sikte på å nå målene i artikkel 151 skal Unionen støtte og utfylle medlemsstatenes virksomhet på følgende områder:

- a) forbedring særlig av arbeidsmiljøet, for å verne arbeidstakernes sikkerhet og helse,
- b) arbeidsvilkår,
- c) trygd og sosial trygghet for arbeidstakerne,
- d) vern for arbeidstakerne når arbeidsavtalen heves,
- e) informasjon til og konsultasjon med arbeidstakerne,
- f) representasjonsrett for og kollektivt vern av arbeidstakeres og arbeidsgiveres interesser, herunder medbestemmelse, med forbehold for nr. 5,

- g) arbeidsvilkår for statsborgere fra tredjestater som er lovlig bosatt på Unionens territorium,
- h) integrasjon av personer som er utestengt fra arbeidsmarkedet, med forbehold for artikkel 166,
- i) like muligheter på arbeidsmarkedet for kvinner og menn, og likebehandling i arbeidet,
- j) bekjempelsen av sosial utstøting,
- k) modernisering av trygdeordninger, med forbehold for bokstav c).

2. For dette formål kan Europaparlamentet og Rådet

- a) vedta tiltak for å oppmuntre til samarbeid mellom medlemsstatene gjennom initiativer rettet mot å oppnå økt kunnskap, utvikle utvekslingen av opplysninger og beste praksis, fremme nyskapende tilnæringsmåter og vurdere erfaringer, men uten at dette innebærer noen form for harmonisering av medlemsstatenes lover og forskrifter,
- b) gjennom direktiver på områdene nevnt i nr. 1 bokstav a)-i) fastsette minstekrav som skal gjennomføres gradvis, samtidig som de tar hensyn til de gjeldende vilkår og tekniske regler i hver medlemsstat. Direktivene skal unngå å pålegge administrative, økonomiske og rettslige byrder av en slik art at de motvirker opprettelse og utvikling av små og mellomstore bedrifter.

Europaparlamentet og Rådet skal treffe avgjørelse etter den ordinære regelverksprosessen og etter å ha rådspurt Den økonomiske og sosiale komité og Regionkomiteen.

På områdene nevnt i nr. 1 bokstav c), d), f) og g) skal Rådet treffe avgjørelse ved enstemmighet etter en særlig regelverksprosess etter å ha rådspurt Europaparlamentet og de nevnte komiteer.

Rådet kan ved enstemmighet etter forslag fra Kommisjonen og etter å ha rådspurt Europaparlamentet vedta å la den ordinære regelverksprosessen få anvendelse på nr. 1 bokstav d), f) og g).

3. En medlemsstat kan på felles anmodning fra partene i arbeidslivet overlate til dem å gjennomføre direktiver som er vedtatt i henhold til nr. 2, eller eventuelt å gjennomføre et rådsdirektiv vedtatt i samsvar med artikkel 155.

I så fall skal medlemsstaten sørge for at partene i arbeidslivet ved avtale har innført de nødvendige bestemmelser senest den dag et direktiv eller en beslutning skal være gjennomført eller iverksatt, og medlemsstaten skal treffe alle nødvendige tiltak for at den til enhver tid kan garantere de resultater som er fastsatt ved nevnte direktiv eller beslutning.

4. Bestemmelser vedtatt i henhold til denne artikkel

- skal ikke berøre medlemsstatenes rett til å fastsette de grunnleggende prinsippene for sine trygdeordninger, og må ikke påvirke den finansielle likevekten i dem i vesentlig grad,
- er ikke til hinder for at den enkelte medlemsstat opprettholder eller innfører strengere vernetiltak som er forenlige med traktatene.

5. Bestemmelsene i denne artikkel får ikke anvendelse på lønnsforhold, rett til å organisere seg, streikerett eller rett til lock-out.

Artikkel 154

(tidl. artikkel 138 TEF)

1. Kommisjonen skal ha til oppgave å fremme konsultasjon med partene i arbeidslivet på unionsplan og treffe alle tiltak som er nødvendige for å lette dialogen dem imellom og sørge for en balansert støtte til partene.
2. For dette formål skal Kommisjonen, før den framlegger forslag på det sosialpolitiske område, konsultere partene i arbeidslivet om mulige retningslinjer for Unionens virksomhet.
3. Dersom Kommisjonen etter en slik konsultasjon mener at unionstiltak er ønskelige, skal den konsultere partene i arbeidslivet om innholdet i det påtenkte forslag. Partene i arbeidslivet skal gi en uttalelse, eventuelt en anbefaling, til Kommisjonen.
4. Ved konsultasjoner som nevnt i nr. 2 og 3 kan partene i arbeidslivet underrette Kommisjonen om at de ønsker framgangsmåten i artikkel 155 iverksatt. Framgangsmåten kan ikke ta lengre tid enn ni måneder, med mindre de berørte parter i arbeidslivet og Kommisjonen i fellesskap vedtar en forlengelse.

Artikkel 155

(tidl. artikkel 139 TEF)

1. Dersom partene i arbeidslivet ønsker det, kan dialogen mellom dem på unionsplan føre til forbindelser basert på overenskomst, herunder avtaler.
2. Avtaler inngått på unionsplan skal iverksettes etter de framgangsmåter og den praksis som gjelder for partene i arbeidslivet og medlemsstatene, eller, på de områder som er omhandlet i artikkel 153, ved et rådsvedtak etter forslag fra Kommisjonen dersom de parter som har undertegnet, i fellesskap ber om det. Europaparlamentet skal holdes fullt underrettet.

Rådet skal treffe avgjørelse ved enstemmighet når vedkommende avtale inneholder én eller flere bestemmelser som angår et av områdene som det i henhold til artikkel 153 nr. 2 kreves enstemmighet på.

Artikkel 156

(tidl. artikkel 140 TEF)

Med sikte på å nå målene nevnt i artikkel 151 og uten å berøre de øvrige traktatbestemmelser skal Kommisjonen fremme samarbeidet mellom medlemsstatene og lette samordningen av deres virksomhet på de områder av sosialpolitikken som omfattes av dette kapittel, særlig når det gjelder

- sysselsetting,
- arbeidsrett og arbeidsvilkår,
- yrkesopplæring og videreutdanning,
- sosial trygghet,
- vern mot arbeidsulykker og yrkessykdommer,

- yrkeshygiene, og
- organisasjonsrett og kollektive forhandlinger mellom arbeidsgivere og arbeidstakere.

For dette formål skal Kommissjonen i nært samarbeid med medlemsstatene foreta undersøkelser, avgi uttalelser og få i stand drøftinger både om problemer på det nasjonale plan og om dem som hører under internasjonale organisasjoner, særlig initiativer med sikte på å utarbeide retningslinjer og indikatorer, tilrettelegge for utveksling av beste praksis og utforme nødvendige elementer for periodisk kontroll og evaluering. Europaparlamentet holdes fullt underrettet.

Kommissjonen skal rådspørre Den økonomiske og sosiale komité før den avgir uttalelser etter denne artikkel.

Artikkel 157

(tidl. artikkel 141 TEF)

1. Hver medlemsstat skal sørge for at prinsippet om lik lønn til kvinnelige og mannlige arbeidstakere for samme arbeid gjennomføres.
2. Med «lønn» menes i denne artikkel den alminnelige grunnlønn eller minstelønn og all annen godtgjøring som arbeidsgiveren på grunn av arbeidsforholdet direkte eller indirekte betaler arbeidstakeren i penger eller i naturalia.

Lik lønn, uten forskjellsbehandling mellom kjønnene, innebærer

- a) at akkordlønn for like arbeidsoppgaver skal fastsettes på grunnlag av de samme målenheter,
 - b) at tidslønn skal være den samme for like arbeidsoppgaver.
3. Europaparlamentet og Rådet skal etter den ordinære regelverksprosessen og etter å ha rådspurt Den økonomiske og sosiale komité vedta tiltak for å sikre at prinsippet om like muligheter for og likebehandling av kvinner og menn gjennomføres med hensyn til sysselsetting og erverv, herunder prinsippet om lik lønn for samme arbeid eller arbeid av samme verdi.
 4. For å sikre full likhet i praksis mellom kvinner og menn i arbeidslivet er prinsippet om likebehandling ikke til hinder for at en medlemsstat opprettholder eller vedtar tiltak som har til formål å innføre særlige fordeler som skal gjøre det lettere for det underrepresenterte kjønn å være yrkesaktiv, eller å forebygge eller oppveie ulemper i yrkeskarrieren.

Artikkel 158

(tidl. artikkel 142 TEF)

Medlemsstatene skal søke å opprettholde den bestående likeverdighet mellom sine ferielønnsordninger.

Artikkel 159

(tidl. artikkel 143 TEF)

Kommisjonen skal hvert år utarbeide en rapport om utviklingen med hensyn til å oppfylle målene i artikkel 151, herunder den demografiske situasjon i Unionen. Den skal oversende rapporten til Europaparlamentet, Rådet og Den økonomiske og sosiale komité.

Artikkel 160

(tidl. artikkel 144 TEF)

Rådet skal med simpelt flertall etter å ha rådspurt Europaparlamentet opprette en komité for sosial trygghet med rådgivende funksjon for å fremme samordning mellom medlemsstatene av sosial- og omsorgspolitikken og med Kommisjonen. Komiteens oppgaver skal være

- å overvåke den sosiale situasjonen og utviklingen i sosial- og omsorgspolitikken i medlemsstatene og i Unionen,
- å fremme utveksling av opplysninger, erfaringer og god praksis mellom medlemsstatene og med Kommisjonen,
- med mindre annet følger av artikkel 240, å utarbeide rapporter, avgi uttalelser og utføre annet arbeid innenfor dens ansvarsområder, på anmodning fra Rådet eller Kommisjonen eller på eget initiativ.

Komiteen skal under utførelsen av sine oppgaver konsultere arbeidslivets parter.

Hver medlemsstat og Kommisjonen skal utpeke to medlemmer av komiteen.

Artikkel 161

(tidl. artikkel 145 TEF)

Kommisjonen skal i sin årsrapport til Europaparlamentet utarbeide et eget kapittel om utviklingen av de sosiale forhold i Unionen.

Europaparlamentet kan anmode Kommisjonen om å utarbeide rapporter om særlige spørsmål angående de sosiale forhold.

AVDELING XI DET EUROPEISKE SOSIALFOND

Artikkel 162

(tidl. artikkel 146 TEF)

For å bedre arbeidstakernes muligheter for sysselsetting innenfor det indre marked og på denne måte bidra til å heve levestandarden skal det i samsvar med bestemmelsene nedenfor opprettes et europeisk sosialfond, som skal ha til oppgave å bedre arbeidstakernes muligheter for å få sysselsetting og skifte arbeidssted og yrke innenfor Unionen og å lette tilpasningen til endringer i industrien og endringer i produksjonssystemene, særlig gjennom yrkesopplæring og omskolering.

Artikkel 163

(tidl. artikkel 147 TEF)

Forvaltningen av fondet skal være tillagt Kommisjonen.

Kommisjonen skal i dette arbeid bistås av en komité ledet av et medlem av Kommisjonen og sammensatt av representanter for regjeringene og for arbeidstakernes og arbeidsgivernes organisasjoner.

Artikkel 164

(tidl. artikkel 148 TEF)

Europaparlamentet og Rådet skal etter den ordinære regelverksprosessen og etter å ha rådspurt Den økonomiske og sosiale komité og Regionkomiteen vedta gjennomføringsregler for Det europeiske sosialfond.

AVDELING XII UTDANNING, YRKESOPPLÆRING, UNGDOM OG IDRETT

Artikkel 165

(tidl. artikkel 149 TEF)

1. Unionen skal bidra til at det utvikles en utdanning på et kvalitativt høyt nivå ved å oppmuntre til samarbeid mellom medlemsstatene, og om nødvendig ved å støtte og utfylle deres virksomhet, med full respekt for medlemsstatenes ansvar for undervisningens innhold og oppbyggingen av utdanningssystemet, samt for deres kulturelle og språklige mangfold.

Unionen skal bidra til å fremme europeisk satsing på idrett, idet det tas hensyn til idrettens særlige kjennetegn, dens strukturer som bygger på frivillig innsats, og dens sosiale funksjon og oppdragelsesfunksjon.

2. Unionens virksomhet skal ta sikte på

- å utvikle den europeiske dimensjon i utdanningen, særlig gjennom opplæring i og utbredelse av medlemsstatenes språk,
- å fremme muligheten for studenter og lærere til å skifte lærested, blant annet ved å oppmuntre til akademisk godkjenning av diplomer og studieperioder,
- å fremme samarbeidet mellom utdanningsinstitusjonene,
- å fremme utveksling av opplysninger og erfaringer om spørsmål som er felles for medlemsstatenes utdanningssystemer,
- å fremme utvikling av ungdomsutveksling og utveksling av ungdomsledere, og å oppmuntre unge mennesker til å delta i det demokratiske liv i Europa,
- å fremme utvikling av fjernundervisning,
- å utvikle den europeiske dimensjonen i idrett ved å fremme rettferdighet og åpenhet i idrettskonkurranser og samarbeid mellom organer som har ansvar for idrett, og ved å beskytte idrettsutøvernes fysiske og moralske integritet, særlig de yngstes.

3. Unionen og medlemsstatene skal fremme samarbeid med tredjestater og med internasjonale organisasjoner som arbeider med utdanning og idrett, særlig Europarådet.

4. For å bidra til å virkeliggjøre målene i denne artikkel

- skal Europaparlamentet og Rådet etter den ordinære regelverksprosessen og etter å ha rådspurt Den økonomiske og sosiale komité og Regionkomiteen vedta stimuleringsiltak, men uten at dette innebærer noen form for harmonisering av medlemsstatenes lover og forskrifter,
- skal Rådet etter forslag fra Kommisjonen vedta rekommandasjoner.

Artikkel 166

(tidl. artikkel 150 TEF)

1. Unionen skal iverksette en politikk for yrkesopplæring som skal støtte medlemsstatene og utfylle deres virksomhet, med full respekt for medlemsstatenes ansvar for yrkesopplæringens innhold og tilretteleggelse.

2. Unionens tiltak skal være rettet mot

- å lette tilpasningen til de industrielle endringer, særlig ved yrkesopplæring og omskolering,
- å bedre den grunnleggende yrkesopplæring samt etter- og videreutdanningen for å lette yrkesmessig innpassing i og tilbakeføring til arbeidslivet,
- å lette adgangen til yrkesopplæring og fremme mulighetene til skifte av lærested for yrkeslærere og personer under utdanning, særlig ungdom,
- å stimulere til samarbeid om opplæring mellom utdanningsinstitusjoner og bedrifter,
- å fremme utveksling av opplysninger og erfaringer om spørsmål som er felles for medlemsstatenes utdanningssystemer.

3. Unionen og medlemsstatene skal fremme samarbeid med tredjestater og med internasjonale organisasjoner som arbeider med yrkesopplæring.

4. Europaparlamentet og Rådet skal etter den ordinære regelverksprosessen og etter å ha rådspurt Den økonomiske og sosiale komité og Regionkomiteen vedta tiltak som kan bidra til å virkeliggjøre målene i denne artikkel, men uten at det innebærer noen form for harmonisering av medlemsstatenes lover og forskrifter, og Rådet skal etter forslag fra Kommisjonen vedta rekommandasjoner.

AVDELING XIII KULTUR

Artikkel 167

(tidl. artikkel 151 TEF)

1. Unionen skal bidra til at medlemsstatenes kulturer får utfolde seg, idet den respekterer det nasjonale og regionale mangfold, samtidig som den felles kulturarv framheves.
2. Unionens virksomhet skal ta sikte på å oppmuntre til samarbeid mellom medlemsstatene og om nødvendig støtte og utfylle deres virksomhet på følgende områder:
 - bedre kjennskap til og spredning av de europeiske folks kultur og historie,
 - bevaring og vern av den kulturarv som er av europeisk betydning,
 - ikke-kommersiell kulturutveksling,
 - kunstnerisk og litterær utfoldelse, herunder på det audiovisuelle området.
3. Unionen og medlemsstatene skal fremme samarbeid med tredjestater og med internasjonale organisasjoner som arbeider med kultur, særlig Europarådet.
4. Unionen skal ta kulturelle forhold i betraktning når den utøver sin virksomhet i henhold til andre traktatbestemmelser, særlig for å holde i hevd og fremme mangfoldet i dens kulturer.
5. For å bidra til å virkeliggjøre målene i denne artikkel
 - skal Europaparlamentet og Rådet etter den ordinære regelverksprosessen og etter å ha rådspurt Regionkomiteen vedta stimuleringsiltak, men uten at dette innebærer noen form for harmonisering av medlemsstatenes lover og forskrifter,
 - skal Rådet etter forslag fra Kommisjonen vedta rekommandasjoner.

AVDELING XIV FOLKEHELSE

Artikkel 168

(tidl. artikkel 152 TEF)

1. Et høyt nivå for vern av menneskers helse skal sikres ved fastsettelsen og gjennomføringen av Unionens politikk og virksomhet.

Unionens virksomhet, som skal utfylle nasjonal politikk, skal være rettet mot å bedre folkehelsen, forebygge fysisk og psykisk sykdom og bekjempe forhold som kan innebære en fare for menneskets fysiske og psykiske helse. Virksomheten skal omfatte kampen mot særlig alvorlige sykdomsproblemer ved å fremme forskning om årsaker, spredning og bekjempelse, ved helseopplysning og -utdanning, samt ved overvåking av, tidlig varsling om og bekjempelse av alvorlige grensekryssende helsefarer.

Unionen skal utfylle medlemsstatenes innsats for å redusere helseskader som følge av narkotikabruk, herunder opplysning og forebygging.

2. Unionen skal oppmuntre til samarbeid mellom medlemsstatene på de områder som er omhandlet i denne artikkel, og om nødvendig støtte deres virksomhet. Den skal særlig oppmuntre til samarbeid mellom medlemsstatene for at deres helsetjenester skal utfylle hverandre bedre i grenseområdene.

Medlemsstatene skal, i forståelse med Kommisjonen, samordne sin politikk og sine planer på områdene omhandlet i nr. 1. Kommisjonen kan i nær kontakt med medlemsstatene ta ethvert nødvendig initiativ for å fremme en slik samordning, særlig initiativer med sikte på å utarbeide retningslinjer og indikatorer, tilrettelegge for utveksling av beste praksis og utforme nødvendige elementer for periodisk kontroll og evaluering. Europaparlamentet holdes fullt underrettet.

3. Unionen og medlemsstatene skal fremme samarbeid med tredjestater og med internasjonale organisasjoner som arbeider med folkehelse.

4. Som unntak fra artikkel 2 nr. 5 og artikkel 6 bokstav a), og i samsvar med artikkel 4 nr. 2 bokstav k) skal Europaparlamentet og Rådet etter den ordinære regelverksprosessen og etter å ha rådspurt Den økonomiske og sosiale komité og Regionkomiteen bidra til å virkeliggjøre målene i denne artikkel ved, for å møte felles sikkerhetsutfordringer,

- a) å treffe tiltak som setter en høy kvalitets- og sikkerhetsstandard for organer og substanser av menneskelig opprinnelse, blod og blodprodukter; tiltakene skal ikke hindre en medlemsstat i å opprettholde eller innføre tiltak som gir bedre vern,
- b) å treffe tiltak på veterinær- og plantehelseområdet som har som sitt umiddelbare mål å beskytte folkehelsen,
- c) å treffe tiltak som setter høye krav til kvalitet og sikkerhet for legemidler og utstyr til medisinsk bruk.

5. Europaparlamentet og Rådet kan etter den ordinære regelverksprosessen og etter å ha rådspurt Den økonomiske og sosiale komité og Regionkomiteen også vedta stimulerings tiltak med sikte på å beskytte og forbedre menneskers helse og særlig for å bekjempe de store grensekryssende folkesykdommene, tiltak for overvåking av, tidlig varsling om og bekjempelse av alvorlige grensekryssende helsefarer, og tiltak som har som direkte mål å beskytte folkehelsen mot tobakk og misbruk av alkohol, men uten at dette innebærer noen form for harmonisering av medlemsstatenes lover og forskrifter.
6. Rådet kan også etter forslag fra Kommisjonen gi rekommandasjoner for å oppnå formålene fastsatt i denne artikkel.
7. Unionens tiltak skal respektere medlemsstatenes ansvar for å fastsette sin helsepolitikk og for å organisere og yte helsetjenester og legehjelp. Medlemsstatenes ansvar skal omfatte forvaltningen av helsetjenester og legehjelp samt fordelingen av de midler de tildeles. Tiltakene nevnt i nr. 4 bokstav a) berører ikke nasjonale bestemmelser om donasjon eller medisinsk bruk av organer og blod.

AVDELING XV FORBRUKERVERN

Artikkel 169

(tidl. artikkel 153 TEF)

1. For å fremme forbrukernes interesser og sikre et høyt nivå for forbrukervern skal Unionen bidra til å verne forbrukernes helse, sikkerhet og økonomiske interesser, samt støtte deres rett til informasjon, opplæring og til å organisere seg for å sikre sine interesser.
2. Unionen skal bidra til at målene omhandlet i nr. 1 nås ved
 - a) tiltak som vedtas etter artikkel 114 i forbindelse med gjennomføringen av det indre marked,
 - b) tiltak som støtter, utfyller og overvåker den politikk medlemsstatene fører.
3. Europaparlamentet og Rådet skal etter den ordinære regelverksprosessen og etter å ha rådspurt Den økonomiske og sosiale komité og Regionkomiteen treffe tiltakene omhandlet i nr. 2 bokstav b).
4. Tiltak vedtatt etter nr. 3 er ikke til hinder for at en medlemsstat opprettholder eller innfører tiltak som gir bedre vern. Tiltakene må være forenlige med traktatene. De skal meddeles Kommisjonen.

AVDELING XVI TRANSEUROPEISKE NETT

Artikkel 170

(tidl. artikkel 154 TEF)

1. For å bidra til å virkeliggjøre målene i artikkel 26 og 174 og for å sette unionsborgere, markedsdeltakere og regionale og lokale samfunn i stand til fullt ut å utnytte fordelene ved et område uten indre grenser skal Unionen bidra til å opprette og utvikle transeuropeiske nett på områdene for transport-, telekommunikasjons- og energinfrastruktur.
2. Innenfor rammen av en ordning med åpne og konkurransebaserte markeder skal Unionens virksomhet ta sikte på å fremme samkjøring og samtrafikk mellom de nasjonale nett, samt adgangen til slike nett. Unionen skal særlig ta hensyn til behovet for å knytte øyområder, innestengte områder og randområder til Unionens sentrale områder.

Artikkel 171

(tidl. artikkel 155 TEF)

1. Med sikte på å virkeliggjøre målene i artikkel 170
 - skal Unionen utarbeide et sett retningslinjer med mål, prioriteringer og hovedlinjer for de tiltak som er påtenkt med hensyn til transeuropeiske nett; i retningslinjene skal det fastlegges prosjekter av felles interesse,
 - skal Unionen iverksette alle tiltak som måtte være nødvendige for å sikre samtrafikk mellom nettene, særlig på området harmonisering av tekniske standarder,
 - kan Unionen støtte medlemsstatenes økonomiske innsats ved prosjekter av felles interesse som er finansiert av medlemsstatene og fastlagt i retningslinjene omhandlet i første strekpunkt, særlig i form av forundersøkelser, lånegarantier eller rentesubsidier; Unionen kan også bidra til finansiering av bestemte prosjekter i medlemsstatene på området transportinfrastruktur gjennom utjevningfondet opprettet etter artikkel 177.

Unionen skal i sin virksomhet ta hensyn til om prosjektene lar seg gjennomføre økonomisk.

2. Medlemsstatene skal, i forståelse med Kommisjonen, samordne den politikk som føres på nasjonalt plan som kan få vesentlig betydning for å virkeliggjøre målene i artikkel 170. Kommisjonen kan i nært samarbeid med medlemsstatene ta ethvert nødvendig initiativ for å fremme en slik samordning.
3. Unionen kan beslutte at den skal samarbeide med tredjestater for å fremme prosjekter av felles interesse og sikre samtrafikk mellom nettene.

Artikkel 172

(tidl. artikkel 156 TEF)

Retningslinjene og andre tiltak omhandlet i artikkel 171 nr. 1 skal vedtas av Europaparlamentet og Rådet etter den ordinære regelverksprosessen og etter at de har rådspurt Den økonomiske og sosiale komité og Regionkomiteen.

For retningslinjer og prosjekter av felles interesse som gjelder en medlemsstats territorium, kreves godkjenning fra den berørte medlemsstat.

AVDELING XVII INDUSTRI

Artikkel 173

(tidl. artikkel 157 TEF)

1. Unionen og medlemsstatene skal sikre at de nødvendige vilkår er til stede for at Unionens industri skal kunne være konkurransedyktig.

For dette formål skal deres virksomhet i samsvar med en ordning med åpne og konkurransebaserte markeder ta sikte på

- at industrien raskere kan tilpasse seg strukturendringene,
- å fremme et gunstig klima for initiativ og utvikling i foretak i hele Unionen, særlig i små og mellomstore bedrifter,
- å fremme et gunstig klima for foretakssamarbeid,
- å fremme en bedre utnyttelse av industriens muligheter i en politikk for fornyelse, forskning og teknologisk utvikling.

2. Medlemsstatene skal, i forståelse med Kommisjonen, rådføre seg med hverandre og om nødvendig samordne sin virksomhet. Kommisjonen kan ta ethvert nødvendig initiativ for å fremme en slik samordning, særlig initiativer med sikte på å utarbeide retningslinjer og indikatorer, tilrettelegge for utveksling av beste praksis og utforme nødvendige elementer for periodisk kontroll og evaluering. Europaparlamentet holdes fullt underrettet.

3. Unionen skal bidra til å virkeliggjøre målene i nr. 1 ved den politikk og de tiltak den gjennomfører i henhold til andre traktatbestemmelser. Europaparlamentet og Rådet kan etter den ordinære regelverksprosessen og etter å ha rådspurt Den økonomiske og sosiale komité vedta særlige tiltak beregnet på å støtte virksomhet i medlemsstatene med sikte på å virkeliggjøre målene i nr. 1, men uten at det innebærer noen form for harmonisering av medlemsstatenes lover og forskrifter.

Denne avdeling skal ikke gi grunnlag for innføring fra Unionens side av noen form for tiltak som kan innebære en vridning av konkurransen eller inneholder skatte- og avgiftsbestemmelser eller bestemmelser om arbeidstakeres rettigheter og interesser.

AVDELING XVIII ØKONOMISK, SOSIAL OG TERRITORIAL UTJEVNING

Artikkel 174

(tidl. artikkel 158 TEF)

For å fremme en harmonisk utvikling av Unionen som helhet skal Unionen utvikle og videreføre sine tiltak for å styrke den økonomiske, sosiale og territoriale utjevning.

Unionen skal særlig søke å minske ulikhetene mellom utviklingsnivåene i de forskjellige områder og bedre situasjonen i de minst begunstigede områder.

Blant de berørte regionene skal særlig oppmerksomhet rettes mot landområder, områder som berøres av industriell strukturendring, og regioner som lider under alvorlige og varige naturlige eller demografiske ulemper, som de nordligste regionene med svært lav befolkningstetthet samt øyområder, regioner som strekker seg over landegrensene, og fjellområder.

Artikkel 175

(tidl. artikkel 159 TEF)

Medlemsstatene skal føre sin økonomiske politikk og samordne den med sikte på også å nå målene i artikkel 174. Utformingen og gjennomføringen av Unionens politikk og virksomhet samt gjennomføringen av det indre marked skal ta hensyn til målene i artikkel 174 og skal bidra til at de virkeliggjøres. Unionen skal bidra til å virkeliggjøre disse målene også ved sin virksomhet gjennom strukturfondene (Det europeiske utviklings- og garantifond for landbruket, Utviklingsseksjonen, Det europeiske sosialfond og Det europeiske fond for regionutvikling), Den europeiske investeringsbank og andre bestående finansieringsordninger.

Kommisjonen skal hvert tredje år framlegge en rapport for Europaparlamentet, Den økonomiske og sosiale komité og Regionkomiteen om de framskritt som er gjort for å oppnå økonomisk, sosial og territorial utjevning, og om hvordan de forskjellige midler etter denne artikkel har bidratt til det. Rapporten skal om nødvendig følges av egnede forslag.

Dersom det viser seg nødvendig med særlige tiltak ut over fondene, og med forbehold for de tiltak som vedtas som ledd i Unionens øvrige politikk, kan slike tiltak vedtas av Rådet etter den ordinære regelverksprosessen og etter at det har rådspurt Den økonomiske og sosiale komité og Regionkomiteen.

Artikkel 176

(tidl. artikkel 160 TEF)

Det europeiske fond for regionutvikling skal bidra til å rette opp de største skjevheter mellom regionene i Unionen ved å delta i utviklingen og strukturtilpasningen av områder som ligger etter i utviklingen, og i omstillingen i de industriområder som er i tilbakegang.

Artikkel 177

(tidl. artikkel 161 TEF)

Med forbehold for artikkel 178 skal Europaparlamentet og Rådet ved forordninger vedtatt etter den ordinære regelverksprosessen og etter at de har rådspurt Den økonomiske og sosiale komité og Regionkomiteen, fastsette strukturfondenes oppgaver, hovedmål og organisering, som kan omfatte en sammenslåing av fondene. Etter samme framgangsmåte fastsettes også de alminnelige regler som skal gjelde for fondene, og de nødvendige bestemmelser for å sikre fondenes effektivitet og samordningen dem imellom og med andre bestående finansieringsordninger.

Et utjevningsfond opprettet etter samme framgangsmåte skal bidra økonomisk til prosjekter innenfor miljø og transeuropeiske nett på området transportinfrastruktur.

Artikkel 178

(tidl. artikkel 162 TEF)

Europaparlamentet og Rådet skal etter den ordinære regelverksprosessen og etter å ha rådspurt Den økonomiske og sosiale komité og Regionkomiteen vedta gjennomføringsregler for Det europeiske fond for regionutvikling.

For Det europeiske utviklings- og garantifond for landbruket, Utviklingsseksjonen, og Det europeiske sosialfond skal henholdsvis artikkel 43 og 164 fortsatt gjelde.

AVDELING XIX FORSKNING, TEKNOLOGISK UTVIKLING OG ROMFART

Artikkel 179

(tidl. artikkel 163 TEF)

1. Unionen skal ha som mål å styrke sitt vitenskapelige og teknologiske grunnlag ved å skape et europeisk forskningsområde der forskere, vitenskapelig kunnskap og teknologi sirkulerer fritt, og ved å fremme utviklingen av sin konkurransevne, herunder innenfor sin industri, samt å fremme alle de forskningstiltak som anses som nødvendige i henhold til andre kapitler i traktatene.
2. For dette formål skal Unionen på hele Unionens område oppmuntre foretak, herunder små og mellomstore bedrifter, forskningssentre og universiteter, i deres innsats for forskning og teknologisk utvikling av høy kvalitet; den skal støtte deres samarbeidsbestrebelse og skal særlig søke å tillate forskere å samarbeide fritt over landegrensene og gjøre det mulig for foretakene å utnytte mulighetene i det indre marked fullt ut, særlig ved å åpne adgangen til de enkelte staters kontrakter om offentlige innkjøp, ved å fastsette felles standarder og ved å fjerne rettslige og skatte- og avgiftsmessige hindringer for samarbeidet.
3. Alle Unionens tiltak etter traktatene på områdene forskning og teknologisk utvikling, herunder pilotprosjekter, skal vedtas og iverksettes i samsvar med bestemmelsene i denne avdeling.

Artikkel 180

(tidl. artikkel 164 TEF)

For å nå disse målene skal Unionen treffe følgende tiltak, som skal utfylle tiltak i medlemsstatene:

- a) iverksette programmer for forskning og teknologisk utvikling og pilotprosjekter ved å fremme samarbeid med og mellom foretak, forskningssentre og universiteter,
- b) fremme samarbeid med tredjestater og internasjonale organisasjoner om forskning, teknologisk utvikling og pilotprosjekter i Unionen,
- c) utbre og utnytte resultater fra virksomhet i forbindelse med forskning, teknologisk utvikling og pilotprosjekter i Unionen,
- d) stimulere opplæring og skifte av forskningssted for forskere i Unionen.

Artikkel 181

(tidl. artikkel 165 TEF)

1. Unionen og medlemsstatene skal samordne sin virksomhet innenfor forskning og teknologisk utvikling, for å sikre sammenheng mellom nasjonal politikk og Unionens politikk.

2. Kommisjonen kan i nær kontakt med medlemsstatene ta ethvert nødvendig initiativ for å fremme samordningen omhandlet i nr. 1, særlig initiativer med sikte på å utarbeide retningslinjer og indikatorer, tilrettelegge for utveksling av beste praksis og utforme nødvendige elementer for periodisk kontroll og evaluering. Europaparlamentet skal holdes fullt underrettet.

Artikkel 182

(tidl. artikkel 166 TEF)

1. Europaparlamentet og Rådet skal etter den ordinære regelverksprosessen og etter å ha rådspurt Den økonomiske og sosiale komité vedta et flerårig rammeprogram der alle Unionens tiltak inngår.

Rammeprogrammet skal

- fastsette de vitenskapelige og teknologiske mål som skal virkeliggjøres gjennom tiltakene omhandlet i artikkel 180, samt prioriteringer i denne forbindelse,
- angi hovedlinjene i tiltakene,
- fastsette det høyeste samlede beløp og de nærmere regler for Unionens økonomiske deltakelse i rammeprogrammet, samt beløpets fordeling mellom hvert av de planlagte tiltak.

2. Rammeprogrammet skal tilpasses eller utfylles etter hvordan situasjonen utvikler seg.

3. Rammeprogrammet skal iverksettes ved hjelp av særprogrammer som utarbeides innenfor det enkelte tiltak. Hvert særprogram skal fastsette de nærmere regler for programmets gjennomføring, dets varighet og de midler som anses som nødvendige. Summen av de beløp som anses som nødvendige, og som fastsettes i særprogrammene, kan ikke overstige det samlede høyeste beløp som er fastsatt for rammeprogrammet og for det enkelte tiltak.

4. Rådet skal etter en særlig regelverksprosess og etter å ha rådspurt Europaparlamentet og Den økonomiske og sosiale komité vedta særprogrammene.

5. Som et tillegg til virksomheten som planlegges i det flerårige rammeprogrammet, skal Europaparlamentet og Rådet etter den ordinære regelverksprosessen og etter å ha rådspurt Den økonomiske og sosiale komité fastsette de tiltak som er nødvendige for å gjennomføre det europeiske forskningsområdet.

Artikkel 183

(tidl. artikkel 167 TEF)

Med henblikk på å iverksette det flerårige rammeprogrammet skal Unionen fastsette

- reglene for foretakenes, forskningssentrene og universitetenes deltakelse,
- reglene for spredning av forskningsresultatene.

Artikkel 184

(tidl. artikkel 168 TEF)

I forbindelse med iverksettingen av det flerårige rammeprogrammet kan det vedtas tilleggsprogrammer med deltakelse av bare enkelte medlemsstater, som står for finansieringen, med forbehold for eventuell deltakelse fra Unionens side.

Unionen skal vedta reglene for tilleggsprogrammene, særlig med hensyn til spredning av kunnskaper og adgang for andre medlemsstater.

Artikkel 185

(tidl. artikkel 169 TEF)

I forbindelse med iverksettingen av det flerårige rammeprogrammet kan Unionen i forståelse med de berørte medlemsstater gi mulighet for deltakelse i forsknings- og utviklingsprogrammer som iverksettes av flere medlemsstater, herunder deltakelse i de ordninger som opprettes for gjennomføring av programmene.

Artikkel 186

(tidl. artikkel 170 TEF)

I forbindelse med iverksettingen av det flerårige rammeprogrammet kan Unionen gi mulighet for et samarbeid med tredjestater eller internasjonale organisasjoner om forskning, teknologisk utvikling og pilotprosjekter i Unionen.

De nærmere regler for samarbeidet kan fastsettes ved avtaler mellom Unionen og de berørte tredjemenn.

Artikkel 187

(tidl. artikkel 171 TEF)

Unionen kan opprette felles foretak eller enhver annen ordning som er nødvendig for en god gjennomføring av Unionens programmer for forskning, teknologisk utvikling og pilotprosjekter.

Artikkel 188

(tidl. artikkel 172 TEF)

Rådet skal etter forslag fra Kommisjonen og etter å ha rådspurt Europaparlamentet og Den økonomiske og sosiale komité vedta bestemmelsene omhandlet i artikkel 187.

Europaparlamentet og Rådet skal etter den ordinære regelverksprosessen og etter å ha rådspurt Den økonomiske og sosiale komité vedta bestemmelsene omhandlet i artikkel 183-185. Vedtakelse av tilleggsprogrammene krever samtykke fra de berørte medlemsstater.

Artikkel 189

1. For å fremme vitenskapelig og teknisk framgang, industriell konkurransevne og gjennomføringen av sin politikk skal Unionen utforme en europeisk romfartspolitikk. For dette

formål kan den fremme felles initiativer, støtte forskning og teknologisk utvikling samt samordne den nødvendige innsats for å utforske og utnytte verdensrommet.

2. For å bidra til å nå målene i nr. 1 skal Europaparlamentet og Rådet etter den ordinære regelverksprosessen fastsette de nødvendige tiltak, som kan ta form av et europeisk romfartsprogram, men uten at dette innebærer noen form for harmonisering av medlemsstatenes lover og forskrifter.
3. Unionen skal opprette egnede forbindelser med Den europeiske romorganisasjon.
4. Denne artikkel skal ikke berøre de øvrige bestemmelser i denne avdeling.

Artikkel 190

(tidl. artikkel 173 TEF)

Ved begynnelsen av hvert år skal Kommisjonen framlegge en rapport for Europaparlamentet og Rådet. Rapporten skal særlig omhandle den virksomhet som har funnet sted det foregående år med hensyn til forskning og teknologisk utvikling og spredning av resultatene, samt arbeidsprogrammet for det inneværende år.

AVDELING XX MILJØ

Artikkel 191

(tidl. artikkel 174 TEF)

1. Unionens politikk på miljøområdet skal bidra til at følgende mål nås:
 - bevaring, vern og forbedring av miljøets kvalitet,
 - vern av menneskers helse,
 - en forsiktig og fornuftig utnyttelse av naturressursene,
 - fremme av tiltak på internasjonalt plan for å løse regionale og verdensomspennende miljøproblemer og særlig bekjempe klimaendring.
2. Unionens politikk på miljøområdet skal ta sikte på et høyt beskyttelsesnivå, idet det tas hensyn til at forholdene er ulike i Unionens forskjellige regioner. Den skal bygge på føre var-prinsippet, prinsippet om forebyggende tiltak, prinsippet om at skade på miljøet fortrinnsvis rettes opp ved kilden, og prinsippet om at forurenseren betaler.

Harmoniseringstiltakene nevnt ovenfor skal i relevante tilfeller inneholde en beskyttelsesklauseul som tillater medlemsstatene, av én eller flere ikke-økonomiske grunner, å treffe midlertidige tiltak som skal være undergitt en kontrollordning i Unionen.

3. Ved utforming av sin politikk på miljøområdet skal Unionen ta hensyn til
 - de tilgjengelige vitenskapelige og tekniske data,
 - miljøsituasjonen i Unionens forskjellige regioner,
 - mulige fordeler og ulemper ved å handle eller unnlate å handle,
 - den økonomiske og sosiale utvikling i Unionen som helhet og en balansert utvikling av Unionens regioner.
4. Innenfor rammen av sine ansvarsområder skal Unionen og medlemsstatene samarbeide med tredjestater og relevante internasjonale organisasjoner. De nærmere regler for samarbeidet kan fastsettes ved avtaler mellom Unionen og de berørte tredjemenn.

Første ledd berører ikke medlemsstatenes myndighet til å føre forhandlinger i internasjonale organer og inngå avtaler.

Artikkel 192

(tidl. artikkel 175 TEF)

1. Europaparlamentet og Rådet skal etter den ordinære regelverksprosessen og etter å ha rådspurt Den økonomiske og sosiale komité og Regionkomiteen treffe avgjørelse om de tiltak som skal iverksettes av Unionen med sikte på å virkeliggjøre målene i artikkel 191.
2. Uten hensyn til nr. 1 og med forbehold for artikkel 114 skal Rådet, som skal treffe avgjørelse ved enstemmighet etter en særlig regelverksprosess og etter å ha rådspurt Europaparlamentet, Den økonomiske og sosiale komité og Regionkomiteen, vedta
 - a) bestemmelser som i hovedsak gjelder skatter og avgifter,

b) tiltak i forbindelse med

- lokal og regional planlegging,
- kvantitativ forvaltning av vannressursene, eller tiltak som direkte eller indirekte berører tilgangen til disse ressursene,
- arealbruk, unntatt avfallshåndtering,

c) tiltak som i vesentlig grad påvirker en medlemsstats valg mellom forskjellige energikilder og den alminnelige struktur for dens energiforsyning.

Rådet kan ved enstemmighet etter forslag fra Kommisjonen og etter å ha rådspurt Europaparlamentet, Den økonomiske og sosiale komité og Regionkomiteen la den ordinære regelverksprosessen få anvendelse på saker nevnt i første ledd.

3. Alminnelige handlingsprogrammer, der de prioriterte mål fastsettes, skal vedtas av Europaparlamentet og Rådet etter den ordinære regelverksprosessen og etter at de har rådspurt Den økonomiske og sosiale komité og Regionkomiteen.

De tiltak som er nødvendige for å iverksette programmene, skal vedtas på vilkårene fastsatt i nr. 1 eller 2.

4. Med forbehold for visse tiltak vedtatt av Unionen skal miljøpolitikken finansieres og gjennomføres av medlemsstatene.

5. Med forbehold for prinsippet om at forurenseren betaler, skal Rådet, dersom et tiltak med hjemmel i nr. 1 medfører utgifter som anses uforholdsmessig store for en medlemsstats offentlige myndigheter, i den rettsakt der tiltaket vedtas, fastsette egnede bestemmelser i form av

- midlertidige unntak og/eller
- økonomisk støtte gjennom utjevningsfondet opprettet etter artikkel 177.

Artikkel 193

(tidl. artikkel 176 TEF)

Beskyttelsestiltak vedtatt etter nr. 192 er ikke til hinder for at en medlemsstat opprettholder eller innfører tiltak som gir bedre vern. Tiltakene må være forenlige med traktatene. De skal meddeles Kommisjonen.

AVDELING XXI ENERGI

Artikkel 194

1. Som ledd i det indre markeds opprettelse og virkemåte og med tanke på behovet for å bevare og forbedre miljøet skal Unionens energipolitikk i en ånd av solidaritet mellom medlemsstatene være rettet mot

- a) å sikre at energimarkedet virker etter sin hensikt,
- b) å garantere en sikker energiforsyning i Unionen,
- c) å fremme energieffektivitet, energisparing og utvikling av nye og fornybare former for energi, og
- d) å fremme sammenkopling av energinett.

2. Med forbehold for anvendelsen av de øvrige traktatbestemmelser skal Europaparlamentet og Rådet etter den ordinære regelverksprosessen fastsette de tiltak som er nødvendige for å nå målene i nr. 1. Tiltakene skal vedtas etter samråd med Den økonomiske og sosiale komité og Regionkomiteen.

Tiltakene berører ikke en medlemsstats rett til å bestemme vilkårene for å utnytte sine energiresurser, sitt valg mellom ulike energikilder og den generelle strukturen i sin energiforsyning, med forbehold for artikkel 192 nr. 2 bokstav c).

3. Som unntak fra nr. 2 skal Rådet etter en særlig regelverksprosess ved enstemmighet og etter å ha rådspurt Europaparlamentet fastsette de tiltak som er nevnt der, når de hovedsakelig er av fiskal art.

AVDELING XXII TURISME

Artikkel 195

1. Unionen skal utfylle medlemsstatenes tiltak i turistsektoren, særlig ved å fremme konkurransevnen for Unionens foretak i sektoren.

For dette formål skal Unionens tiltak være rettet mot

- a) å oppmuntre til å skape et gunstig miljø for utvikling av foretakene i denne sektoren,
 - b) å fremme samarbeid mellom medlemsstatene, særlig gjennom utveksling av god praksis.
2. Europaparlamentet og Rådet skal etter den ordinære regelverksprosessen fastsette særlige tiltak for å utfylle tiltak i medlemsstatene med sikte på å nå målene nevnt i denne artikkel, men uten at dette innebærer noen form for harmonisering av medlemsstatenes lover og forskrifter.

AVDELING XXIII KATASTROFEBEREDSKAP

Artikkel 196

1. Unionen skal oppmuntre til samarbeid mellom medlemsstatene for å forbedre effektiviteten i systemer for forebygging av og beskyttelse mot naturkatastrofer eller menneskeskapte katastrofer.

Unionens tiltak skal være rettet mot

- a) å støtte og utfylle medlemsstatenes tiltak på nasjonalt, regionalt og lokalt plan i forbindelse med forebygging av risiko, opplæring av personale til katastrofeberedskap, og håndtering av naturkatastrofer eller menneskeskapte katastrofer i Unionen,
- b) å fremme raskt og effektivt operasjonelt samarbeid i Unionen mellom de nasjonale etater for katastrofeberedskap,
- c) å fremme sammenheng i det internasjonale arbeidet med katastrofeberedskap.

2. Europaparlamentet og Rådet skal etter den ordinære regelverksprosessen fastsette de tiltak som er nødvendige for å nå målene i nr. 1, men uten at dette innebærer noen form for harmonisering av medlemsstatenes lover og forskrifter.

AVDELING XXIV FORVALTNINGSSAMARBEID

Artikkel 197

1. Effektiv gjennomføring av unionsretten i medlemsstatene, som er avgjørende for at Unionen skal virke etter sin hensikt, skal anses som en sak av felles interesse.
2. Unionen kan støtte medlemsstatenes innsats for å forbedre forvaltningens kapasitet til å gjennomføre unionsretten. Slike tiltak kan omfatte hjelp til å utveksle opplysninger og tjenestemenn samt støtte til opplæringsordninger. Ingen medlemsstat skal være forpliktet til å benytte seg av slik støtte. Europaparlamentet og Rådet skal ved forordninger vedtatt etter den ordinære regelverksprosessen fastsette de nødvendige tiltak for dette formål, men uten at dette innebærer noen form for harmonisering av medlemsstatenes lover og forskrifter.
3. Denne artikkel skal ikke berøre medlemsstatenes forpliktelser til å gjennomføre unionsretten eller Kommisjonens rettigheter og forpliktelser. Den skal heller ikke berøre de øvrige traktatbestemmelser om forvaltningssamarbeid mellom medlemsstatene og mellom dem og Unionen.

FJERDE DEL ASSOSIERING AV OVERSJØISKE LAND OG TERRITORIER

Artikkel 198

(tidl. artikkel 182 TEF)

Medlemsstatene er enige om å assosiere med Unionen de ikke-europeiske land og territorier som opprettholder særlige forbindelser med Danmark, Frankrike, Nederland og Det forente kongerike. Disse land og territorier, heretter kalt «land og territorier», er oppført i vedlegg II.

Formålet med assosieringen skal være å fremme den økonomiske og sosiale utvikling i disse land og territorier og å opprette nære økonomiske forbindelser mellom dem og Unionen som helhet.

I samsvar med de prinsipper som er kommet til uttrykk i fortalen til denne traktat, skal assosieringen i første rekke gjøre det mulig å fremme innbyggernes interesser og velstanden i disse land og territorier, slik at de får hjelp til å slå inn på den økonomiske, sosiale og kulturelle utvikling som de forventer.

Artikkel 199

(tidl. artikkel 183 TEF)

Assosieringen skal ha følgende formål:

1. Medlemsstatene skal i sin handel med disse land og territorier anvende de samme regler som de anvender overfor hverandre i henhold til traktatene.
2. Hvert av disse land og territorier skal i sin handel med medlemsstatene og de øvrige land og territorier anvende de samme regler som det anvender overfor den europeiske stat som det opprettholder særlige forbindelser med.
3. Medlemsstatene skal bidra til investeringer som den gradvise utvikling av disse land og territorier krever.
4. For de investeringer som finansieres av Unionen, skal det være anledning for alle fysiske og juridiske personer som henholdsvis er statsborgere eller hjemmehørende i medlemsstatene eller i disse land og territorier, til å delta med anbud og leveranser på like vilkår.
5. Med forbehold for særbestemmelsene fastsatt i henhold til artikkel 203 skal, i forholdet mellom medlemsstatene og disse land og territorier, retten for statsborgere og selskaper til å etablere seg følge de bestemmelser og gjennomføres på den måte som er fastsatt i kapitlet om etableringsrett, og uten at noen forskjellsbehandling skal forekomme.

Artikkel 200

(tidl. artikkel 184 TEF)

1. Varer som har sin opprinnelse i disse land og territorier, skal ved import til medlemsstater nyte godt av forbudet mot toll medlemsstatene imellom i samsvar med bestemmelsene i traktatene.
2. Toll som pålegges varer fra medlemsstatene og de øvrige land og territorier ved import til et av disse land og territorier, er forbudt i samsvar med bestemmelsene i artikkel 30.
3. Disse land og territorier kan likevel oppkreve toll som er nødvendig for deres utvikling, og som trenges til deres industrialisering, eller som i form av fiskaltoll har til formål å skaffe midler til deres budsjetter.

Toll omhandlet i foregående ledd skal ikke overstige det tollnivå som gjelder for import av varer fra den medlemsstat som vedkommende land eller territorium opprettholder særlige forbindelser med.

4. Nr. 2 skal ikke anvendes på land og territorier som allerede, på grunn av sine særlige internasjonale forpliktelser, anvender tolltariffen uten forskjellsbehandling.
5. Innføring eller endring av toll på varer som importeres til disse land og territorier, skal verken rettslig eller faktisk medføre en direkte eller indirekte forskjellsbehandling med hensyn til import fra de enkelte medlemsstater.

Artikkel 201

(tidl. artikkel 185 TEF)

Dersom størrelsen av den toll som ved import til et land eller territorium pålegges varer fra en tredjestat, som følge av anvendelsen av bestemmelsene i artikkel 200 nr. 1 er egnet til å forårsake forskyvninger i handelen til skade for en av medlemsstatene, kan sistnevnte anmode Kommissjonen om å foreslå for de øvrige medlemsstater de nødvendige tiltak for å rette på forholdet.

Artikkel 202

(tidl. artikkel 186 TEF)

Med forbehold for bestemmelser som gjelder folkehelsen og den offentlige sikkerhet og orden, skal regler for den frie bevegelighet i medlemsstatene for arbeidstakere fra disse land og territorier og for arbeidstakere fra medlemsstatene i disse land og territorier, omfattes av rettsakter vedtatt etter artikkel 203.

Artikkel 203

(tidl. artikkel 187 TEF)

Rådet skal etter forslag fra Kommissjonen, med utgangspunkt i de resultater som er oppnådd i assosieringen mellom disse land og territorier og Unionen, og på grunnlag av prinsippene i traktatene ved enstemmighet fastsette reglene og framgangsmåten for assosieringen mellom disse land og territorier og Unionen. Når bestemmelsene vedtas av Rådet i samsvar med en

særlig regelverksprosess, skal det treffe avgjørelse ved enstemmighet etter forslag fra Kommisjonen og etter å ha rådspurt Europaparlamentet.

Artikkel 204

(tidl. artikkel 188 TEF)

Bestemmelsene i artikkel 198-203 får anvendelse for Grønland, med mindre annet følger av de særlige bestemmelser for Grønland som er inntatt i protokollen om særordningen for Grønland, som er vedlagt traktatene.

FEMTE DEL
UNIONENS OPPTREDEN UTAD

AVDELING I ALMINNELIGE BESTEMMELSER OM UNIONENS OPPTREDEN UTAD

Artikkel 205

Unionens opptreden på internasjonalt plan skal i henhold til denne del bygge på prinsippene i, etterstrebe målene i og gjennomføres i samsvar med de alminnelige bestemmelser fastsatt i avdeling V kapittel 1 i traktaten om Den europeiske union.

AVDELING II FELLES HANDELSPOLITIKK

Artikkel 206

(tidl. artikkel 131 TEF)

Ved å opprette en tollunion i samsvar med artikkel 28-32 skal Unionen i samsvar med den felles interesse bidra til å utvikle verdenshandelen på en harmonisk måte, gradvis avskaffe restriksjonene i den internasjonale handel og på de direkte utenlandske investeringer og senke tollskranker og andre hindringer.

Artikkel 207

(tidl. artikkel 133 TEF)

1. Den felles handelspolitikk skal bygge på ensartede prinsipper, særlig med hensyn til endringer av tollsatser, inngåelse av toll- og handelsavtaler om handel med varer og tjenester, og de kommersielle sidene ved immaterialrett, direkte utenlandske investeringer, ensartede liberaliseringstiltak, eksportpolitikk og handelspolitiske beskyttelsestiltak, herunder tiltak mot dumping og subsidieordninger. Den felles handelspolitikk skal utøves innenfor rammen av prinsippene og målene for Unionens opptreden utad.

2. Europaparlamentet og Rådet skal ved forordninger vedtatt etter den ordinære regelverksprosessen vedta tiltak som fastsetter rammen for iverksettingen av den felles handelspolitikk.

3. Dersom det må forhandles om og inngås avtaler med én eller flere tredjestater eller internasjonale organisasjoner, får artikkel 218 anvendelse, med forbehold for de særlige bestemmelser i denne artikkel.

Kommisjonen skal rette rekkommandasjoner til Rådet, som skal gi den tillatelse til å innlede de nødvendige forhandlinger. Rådet og Kommisjonen skal ha ansvar for å påse at avtalene som framforhandles, er forenlige med Unionens interne politikk og regler.

Kommisjonen skal føre forhandlingene i samråd med en særskilt komité oppnevnt av Rådet for å bistå Kommisjonen i dette arbeidet og innenfor rammen av de retningslinjer som Rådet gir Kommisjonen. Kommisjonen skal regelmessig rapportere til den særskilte komiteen og til Europaparlamentet om utviklingen i forhandlingene.

4. Ved forhandling og inngåelse av avtalene omhandlet i nr. 3 skal Rådet treffe avgjørelse med kvalifisert flertall.

Ved forhandling og inngåelse av avtaler på områdene handel med tjenester og de kommersielle sidene ved immaterialrett samt direkte utenlandske investeringer skal Rådet treffe avgjørelse ved enstemmighet dersom avtalene inneholder bestemmelser som krever enstemmighet for å vedta interne regler.

Rådet skal treffe avgjørelse ved enstemmighet også ved forhandling og inngåelse av avtaler

- a) på området handel med kulturelle og audiovisuelle tjenester, dersom avtalene innebærer en fare for å forringe Unionens kulturelle og språklige mangfold,
 - b) på området handel med sosiale tjenester, utdanningstjenester og helsetjenester, dersom avtalene innebærer en fare for å skape alvorlige forstyrrelser i den nasjonale organiseringen av slike tjenester og for å forringe medlemsstatenes ansvar for å yte dem.
5. For forhandling og inngåelse av internasjonale avtaler på transportområdet gjelder tredje del avdeling VI og artikkel 218.
6. Utøvelsen av den myndighet som denne artikkel tildeler på området for den felles handelspolitikk, berører ikke avgrensningen av myndighet mellom Unionen og medlemsstatene, og skal ikke innebære noen form for harmonisering av medlemsstatenes lover og forskrifter i den utstrekning traktatene utelukker slik harmonisering.

AVDELING III SAMARBEID MED TREDJESTATER OG HUMANITÆR BISTAND

KAPITTEL 1 UTVIKLINGSSAMARBEID

Artikkel 208

(tidl. artikkel 177 TEF)

1. Unionens politikk for utviklingssamarbeid skal føres innenfor rammen av prinsippene og målene for Unionens opptreden utad. Unionens og medlemsstatenes politikk for utviklingssamarbeid skal utfylle og styrke hverandre.

Unionens politikk på dette området skal ha som hovedmål å redusere og på lang sikt avskaffe fattigdom. Unionen skal ta hensyn til målene for utviklingssamarbeidet i den politikk den iverksetter som kan berøre utviklingsland.

2. Unionen og medlemsstatene skal oppfylle de forpliktelser og ta hensyn til de mål som de er blitt enige om innenfor rammen av De forente nasjoner og andre relevante internasjonale organisasjoner.

Artikkel 209

(tidl. artikkel 179 TEF)

1. Europaparlamentet og Rådet skal etter den ordinære regelverksprosessen vedta de tiltak som er nødvendige for å gjennomføre politikken for utviklingssamarbeid, som kan gjelde flerårige programmer for samarbeid med utviklingsland eller programmer med en tematisk tilnærming.

2. Unionen kan med tredjestater og relevante internasjonale organisasjoner inngå avtaler som bidrar til å oppnå målene omhandlet i artikkel 21 i traktaten om Den europeiske union og i artikkel 208 i denne traktat.

Første ledd berører ikke medlemsstatenes myndighet til å føre forhandlinger i internasjonale organer og inngå avtaler.

3. Den europeiske investeringsbank skal, på de vilkår som er fastsatt i dens vedtekter, bidra til å iverksette tiltakene etter nr. 1.

Artikkel 210

(tidl. artikkel 180 TEF)

1. Unionen og medlemsstatene skal samordne sin politikk for utviklingssamarbeid og skal rådføre seg med hverandre om bistandsprogrammer, herunder i internasjonale organisasjoner og på internasjonale konferanser, slik at deres tiltak bedre utfyller hverandre og blir mer effektive. De kan vedta en felles handling. Medlemsstatene skal om nødvendig bidra til å gjennomføre Unionens bistandsprogrammer.

2. Kommisjonen kan ta ethvert nødvendig initiativ for å fremme samordningen omhandlet i nr. 1.

Artikkel 211

(tidl. artikkel 181 TEF)

Innenfor rammen av sine ansvarsområder skal Unionen og medlemsstatene samarbeide med tredjestater og relevante internasjonale organisasjoner.

KAPITTEL 2

ØKONOMISK, FINANSIELT OG TEKNISK SAMARBEID MED TREDJESTATER

Artikkel 212

(tidl. artikkel 181a TEF)

1. Med forbehold for de øvrige traktatbestemmelsene, særlig artikkel 208-211, skal Unionen gjennomføre økonomiske, finansielle og tekniske samarbeidstiltak, herunder bistand, særlig finansiell bistand, sammen med tredjestater som ikke er utviklingsland. Slike tiltak skal være i tråd med Unionens utviklingspolitikk og gjennomføres innenfor rammen av prinsippene og målene for Unionens opptreden utad. Unionens og medlemsstatenes innsats skal utfylle og styrke hverandre.
2. Europaparlamentet og Rådet skal etter den ordinære regelverksprosessen vedta de tiltak som er nødvendige for å gjennomføre nr. 1.
3. Innenfor rammen av sine ansvarsområder skal Unionen og medlemsstatene samarbeide med tredjestater og relevante internasjonale organisasjoner. De nærmere regler for samarbeidet kan fastsettes ved avtaler mellom Unionen og de berørte tredjemenn.

Første ledd berører ikke medlemsstatenes myndighet til å føre forhandlinger i internasjonale organer og inngå avtaler.

Artikkel 213

Dersom situasjonen i en tredjestat krever øyeblikkelig finansiell bistand fra Unionen, skal Rådet vedta de nødvendige beslutninger etter forslag fra Kommisjonen.

KAPITTEL 3

HUMANITÆR BISTAND

Artikkel 214

1. Unionens innsats på området humanitær bistand skal gjennomføres innenfor rammen av prinsippene og målene for Unionens opptreden utad. Innsatsen skal ha som formål i særskilte situasjoner å yte bistand, hjelp og beskyttelse til befolkninger i tredjestater som utsettes for naturkatastrofer eller menneskeskapte katastrofer, for å dekke de humanitære behov som oppstår i de ulike situasjoner. Unionens og medlemsstatenes innsats skal utfylle og styrke hverandre.

2. Humanitære hjelpeaksjoner skal utføres i samsvar med folkerettens prinsipper og prinsippene om upartiskhet, nøytralitet og likebehandling.
3. Europaparlamentet og Rådet skal etter den ordinære regelverksprosessen vedta de tiltak som bestemmer rammen for gjennomføringen av Unionens humanitære hjelpeaksjoner.
4. Unionen kan med tredjestater og relevante internasjonale organisasjoner inngå avtaler som bidrar til å nå målene omhandlet i nr. 1 og i artikkel 21 i traktaten om Den europeiske union.

Første ledd berører ikke medlemsstatenes myndighet til å føre forhandlinger i internasjonale organer og inngå avtaler.
5. For å fastsette en ramme for unge europeeres felles bidrag til Unionens humanitære hjelpeaksjoner skal det opprettes et frivillig europeisk humanitært hjelpekorps. Europaparlamentet og Rådet skal ved forordninger vedtatt etter den ordinære regelverksprosessen fastsette vedtektene og de nærmere bestemmelser om korpsets arbeidsform.
6. Kommisjonen kan ta ethvert initiativ som kan bidra til å fremme samordningen mellom Unionens og medlemsstatenes innsats slik at Unionens hjelpetiltak og nasjonale humanitære hjelpetiltak skal bli mer effektive og utfylle hverandre bedre.
7. Unionen skal sikre at de humanitære hjelpeaksjonene samordnes og utføres i sammenheng med hjelpeaksjonene til internasjonale organisasjoner og organer, særlig dem som utgjør en del av De forente nasjoners system.

AVDELING IV RESTRIKTIVE TILTAK

Artikkel 215

(tidl. artikkel 301 TEF)

1. Når en beslutning vedtatt i henhold til avdeling V kapittel 2 i traktaten om Den europeiske union tar sikte på helt eller delvis å avbryte eller innskrenke de økonomiske og finansielle forbindelser med én eller flere tredjestater, skal Rådet med kvalifisert flertall etter et felles forslag fra Unionens høyrepresentant for utenrikssaker og sikkerhetspolitikk og Kommissjonen vedta de nødvendige tiltak. Det skal underrette Europaparlamentet om tiltakene.
2. Når en beslutning vedtatt etter avdeling V kapittel 2 i traktaten om Den europeiske union gjør det mulig, kan Rådet vedta restriktive tiltak etter framgangsmåten i nr. 1 overfor fysiske eller juridiske personer og grupper eller ikke-statlige enheter.
3. Rettsaktene nevnt i denne artikkel skal inneholde nødvendige bestemmelser om rettslige garantier.

AVDELING V INTERNASJONALE AVTALER

Artikkel 216

1. Unionen kan inngå en avtale med én eller flere tredjestater eller internasjonale organisasjoner når traktatene fastsetter det, eller når det er nødvendig å inngå en avtale for innenfor rammen av Unionens politikk å nå et av målene fastsatt i traktatene, eller når det er fastsatt i en rettslig bindende unionsrettsakt eller kan berøre felles regler eller endre deres virkeområde.
2. Avtaler som inngås av Unionen, er bindende for Unionens institusjoner og medlemsstater.

Artikkel 217

(tidl. artikkel 310 TEF)

Unionen kan med én eller flere tredjestater eller internasjonale organisasjoner inngå avtaler som skaper en assosiering med gjensidige rettigheter og forpliktelser, opptreden i fellesskap og særskilte framgangsmåter.

Artikkel 218

(tidl. artikkel 300 TEF)

1. Med forbehold for de særlige bestemmelser fastsatt i artikkel 207 skal avtaler mellom Unionen og tredjestater eller internasjonale organisasjoner framforhandles og inngås etter følgende framgangsmåte.
2. Rådet skal godkjenne at forhandlinger innledes, vedta retningslinjer for forhandlingene, godkjenne undertegning og inngå avtalene.
3. Kommisjonen, eller Unionens høyrepresentant for utenrikssaker og sikkerhetspolitikk dersom avtalen utelukkende eller hovedsakelig gjelder den felles utenriks- og sikkerhetspolitikk, skal framlegge rekommandasjoner for Rådet, som skal vedta en beslutning om bemyndigelse til å innlede forhandlinger og, avhengig av emnet for den påtenkte avtalen, oppnevne Unionens forhandler eller lederen for Unionens forhandlingsdelegasjon.
4. Rådet kan gi forhandleren retningslinjer og utpeke en særskilt komité som det må føres samråd med under forhandlingene.
5. Rådet skal etter forslag fra forhandleren vedta en beslutning om bemyndigelse til å undertegne avtalen og eventuelt om midlertidig anvendelse av avtalen før den trer i kraft.
6. Rådet skal etter forslag fra forhandleren vedta en beslutning om å inngå avtalen.

Med mindre avtalen utelukkende gjelder den felles utenriks- og sikkerhetspolitikk, skal Rådet vedta beslutningen om å inngå avtalen

- a) etter å ha innhentet samtykke fra Europaparlamentet i følgende tilfeller:
 - i) assosieringsavtaler,

- ii) avtale om Unionens tiltredelse til Den europeiske konvensjon om beskyttelse av menneskerettighetene og de grunnleggende friheter,
- iii) avtaler som ved innføring av samarbeidsordninger oppretter en særlig institusjonell ramme,
- iv) avtaler med betydelige budsjettvirkninger for Unionen,
- v) avtaler som dekker områder der enten den ordinære regelverksprosessen eller, når det kreves samtykke fra Europaparlamentet, den særlige regelverksprosessen får anvendelse.

Europaparlamentet og Rådet kan når saken haster, bli enige om en frist for samtykket.

- b) etter å ha rådspurt Europaparlamentet i andre tilfeller. Europaparlamentet skal avgi sin uttalelse innen en frist Rådet kan fastsette etter hvor mye saken haster. Dersom en uttalelse ikke er avgitt innen fristen, kan Rådet treffe avgjørelse.

7. Når Rådet inngår en avtale, kan det som unntak fra nr. 5, 6 og 9 gi forhandleren fullmakt til, på Unionens vegne, å godkjenne de endringer i avtalen som etter avtalen skal foretas etter en forenklet framgangsmåte eller av et organ opprettet ved avtalen. Rådet kan knytte bestemte vilkår til en slik fullmakt.

8. Rådet skal treffe avgjørelse med kvalifisert flertall under hele saksgangen.

Det skal imidlertid treffe avgjørelse ved enstemmighet når avtalen gjelder et område der det kreves enstemmighet for å vedta en unionsrettsakt, samt for assosieringsavtaler og avtalene nevnt i artikkel 212 med de stater som søker om tiltredelse. Rådet skal også treffe avgjørelse ved enstemmighet for avtalen om Unionens tiltredelse til Den europeiske konvensjon om beskyttelse av menneskerettighetene og de grunnleggende friheter; beslutningen om å inngå denne avtalen skal tre i kraft etter at den er godkjent av medlemsstatene i samsvar med deres forfatningsregler.

9. Rådet skal etter forslag fra Kommisjonen eller Unionens høyrepresentant for utenrikssaker og sikkerhetspolitikk vedta en beslutning om midlertidig opphør av anvendelsen av en avtale og fastsette de standpunkter som skal inntas på vegne av Unionen i et organ opprettet ved en avtale når dette organet skal vedta rettsakter som har rettsvirkninger, bortsett fra rettsakter som utfyller eller endrer den institusjonelle rammen for avtalen.

10. Europaparlamentet skal underrettes umiddelbart og fullt ut på alle trinn i saksgangen.

11. En medlemsstat, Europaparlamentet, Rådet eller Kommisjonen kan innhente Domstolens uttalelse om hvorvidt en påtenkt avtale er forenlig med traktatene. Dersom Domstolens uttalelse er negativ, kan den påtenkte avtalen ikke tre i kraft med mindre den endres eller traktatene revideres.

Artikkel 219

(tidl. artikkel 111 nr. 1-3 og 5 TEF)

1. Som unntak fra artikkel 218 kan Rådet enten etter rekommandasjon fra Den europeiske sentralbank eller etter rekommandasjon fra Kommisjonen og etter å ha rådspurt Den europeiske sentralbank med sikte på å oppnå en enighet som er forenlig med målet om

prisstabilitet, inngå formelle avtaler om en valutakursordning for euroen overfor tredjestatsvalutaer. Rådet skal treffe avgjørelse ved enstemmighet etter å ha rådspurt Europaparlamentet og etter framgangsmåten i nr. 3.

Rådet kan, enten etter rekommandasjon fra Den europeiske sentralbank eller etter rekommandasjon fra Kommisjonen og etter å ha rådspurt Den europeiske sentralbank med sikte på å oppnå en enighet som er forenlig med målet om prisstabilitet, vedta, endre eller oppheve sentralkursen for euro i valutakursordningen. Rådets formann skal underrette Europaparlamentet om fastsettelse, endring eller opphevelse av sentralkursene for euro.

2. I mangel av en valutakursordning etter nr. 1 overfor én eller flere tredjestatsvalutaer kan Rådet, enten etter rekommandasjon fra Kommisjonen og etter å ha rådspurt Den europeiske sentralbank eller etter rekommandasjon fra Den europeiske sentralbank, fastsette overordnede retningslinjer for valutakurspolitikken overfor disse valutaene. De overordnede retningslinjene skal ikke berøre ESSBs hovedmål om å opprettholde prisstabilitet.

3. Dersom Unionen skal forhandle om avtaler om pengepolitiske spørsmål eller valutakursordninger med én eller flere stater eller internasjonale organisasjoner, skal Rådet etter rekommandasjon fra Kommisjonen og etter å ha rådspurt Den europeiske sentralbank vedta de nærmere regler for hvordan avtalene skal forhandles og inngås, uten hensyn til artikkel 218. Reglene skal sikre at Unionen inntar en enhetlig holdning. Kommisjonen skal medvirke fullt ut i forhandlingene.

4. Med forbehold for Unionens myndighet og dens avtaler i forbindelse med Den økonomiske og monetære union kan medlemsstatene forhandle i internasjonale organer og inngå internasjonale avtaler.

AVDELING VI UNIONENS FORBINDELSER MED INTERNASJONALE ORGANISASJONER OG TREDJESTATER SAMT UNIONENS DELEGASJONER

Artikkel 220

(tidl. artikkel 302-304 TEF)

1. Unionen skal opprette samarbeid av enhver egnet art med De forente nasjoners organer og med organene for De forente nasjoners særorganisasjoner, Europarådet, Organisasjonen for sikkerhet og samarbeid i Europa og Organisasjonen for økonomisk samarbeid og utvikling.

Unionen skal også opprettholde egnede forbindelser med andre internasjonale organisasjoner.

2. Unionens høyrepresentant for utenrikssaker og sikkerhetspolitikk og Kommisjonen skal stå for gjennomføringen av denne artikkel.

Artikkel 221

1. Unionens delegasjoner i tredjestater og i internasjonale organisasjoner skal representere Unionen.

2. Unionens delegasjoner skal stå under ledelse av Unionens høyrepresentant for utenrikssaker og sikkerhetspolitikk. De skal virke i nært samarbeid med medlemsstatenes diplomatiske og konsulære stasjoner.

AVDELING VII SOLIDARITETSKLAUSUL

Artikkel 222

1. Unionen og dens medlemsstater skal opptre i fellesskap og i en ånd av solidaritet dersom en medlemsstat utsettes for et terrorangrep eller en naturkatastrofe eller menneskeskapt katastrofe. Unionen skal mobilisere alle tilgjengelige midler, herunder militære midler som medlemsstatene stiller til rådighet, for

- a) – å forhindre terrortrusler på medlemsstatenes territorium,
 - å beskytte demokratiske institusjoner og sivilbefolkningen mot eventuelle terrorangrep,
 - å bistå en medlemsstat på dens territorium på anmodning fra dens politiske myndigheter ved et eventuelt terrorangrep,

- b) å bistå en medlemsstat på dens territorium på anmodning fra dens politiske myndigheter ved en eventuell naturkatastrofe eller menneskeskapt katastrofe.

2. Dersom en medlemsstat utsettes for et terrorangrep eller en naturkatastrofe eller menneskeskapt katastrofe, skal de øvrige medlemsstater bistå den på anmodning fra dens politiske myndigheter. For dette formål skal medlemsstatene foreta en samordning i Rådet.

3. De nærmere bestemmelser om Unionens gjennomføring av solidaritetsklausulen skal fastsettes ved en beslutning Rådet vedtar etter et felles forslag fra Kommisjonen og Unionens høyrepresentant for utenrikssaker og sikkerhetspolitikk. Rådet skal treffe avgjørelse i samsvar med artikkel 31 nr. 1 i traktaten om Den europeiske union dersom beslutningen har innvirkning på forsvarsområdet. Europaparlamentet skal holdes fullt underrettet.

Ved anvendelsen av dette nummer og med forbehold for artikkel 240 skal Rådet bistås av Den utenriks- og sikkerhetspolitiske komité med støtte fra de organer som er utviklet i forbindelse med den felles sikkerhets- og forsvarspolitik, og av komiteen omhandlet i artikkel 71; de to komiteene skal ved behov framlegge felles uttalelser.

4. For at Unionen og dens medlemsstater skal kunne opptre på en effektiv måte, skal Det europeiske råd regelmessig vurdere truslene Unionen står overfor.

**SJETTE DEL
BESTEMMELSER OM INSTITUSJONENE OG FINANSIELLE BESTEMMELSER**

AVDELING I BESTEMMELSER OM INSTITUSJONENE

KAPITTEL 1 INSTITUSJONENE

FØRSTE AVSNITT EUROPAPARLAMENTET

Artikkel 223

(tidl. artikkel 190 nr. 4 og 5 TEF)

1. Europaparlamentet skal utarbeide et forslag for å fastsette de bestemmelser som er nødvendige for å velge dets medlemmer ved direkte alminnelige valg i samsvar med en ensartet framgangsmåte i alle medlemsstater eller med prinsipper som er felles for alle medlemsstater.

Rådet skal vedta de nødvendige bestemmelser ved enstemmighet etter en særlig regelverksprosess og etter å ha innhentet samtykke fra Europaparlamentet, som skal treffe avgjørelse med et flertall av sine medlemmer. Bestemmelsene skal tre i kraft etter at medlemsstatene har godkjent dem i samsvar med sine forfatningsregler.

2. Europaparlamentet skal ved forordninger vedtatt på eget initiativ etter en særlig regelverksprosess og etter å ha innhentet uttalelse fra Kommisjonen og samtykke fra Rådet fastsette reglene og overordnede vilkår for medlemmenes utførelse av sine oppgaver. Alle regler eller vilkår knyttet til beskatning av medlemmer eller tidligere medlemmer skal vedtas ved enstemmighet i Rådet.

Artikkel 224

(tidl. artikkel 191 annet ledd TEF)

Europaparlamentet og Rådet skal ved forordninger vedtatt etter den ordinære regelverksprosessen fastsette reglene for politiske partier på europeisk plan omhandlet i artikkel 10 nr. 4 i traktaten om Den europeiske union og særlig reglene for finansiering av dem.

Artikkel 225

(tidl. artikkel 192 annet ledd TEF)

Europaparlamentet kan, med et flertall av medlemmene, anmode Kommisjonen om å framlegge ethvert egnet forslag i spørsmål der det mener at en unionsrettsakt er nødvendig for å gjennomføre traktatene. Dersom Kommisjonen ikke framlegger noe forslag, skal den underrette Europaparlamentet om grunnene for det.

Artikkel 226

(tidl. artikkel 193 TEF)

Under utførelsen av sine oppgaver kan Europaparlamentet etter anmodning fra en firedel av medlemmene nedsette et midlertidig undersøkelsesutvalg som, med forbehold for den myndighet traktatene har tillagt andre institusjoner eller organer, skal granske påstander om overtredelse eller feil eller forsømmelser i gjennomføringen av unionsretten, med mindre de påståtte forhold behandles av en domstol og domstolsbehandlingen ennå ikke er avsluttet.

Det midlertidige undersøkelsesutvalget skal avslutte sin virksomhet når det har framlagt sin rapport.

De nærmere bestemmelser om retten til å iverksette undersøkelser skal fastsettes av Europaparlamentet ved forordninger vedtatt på eget initiativ etter en særlig regelverksprosess etter at det har innhentet samtykke fra Rådet og Kommisjonen.

Artikkel 227

(tidl. artikkel 194 TEF)

Enhver unionsborger og enhver fysisk eller juridisk person med bosted eller forretningskontor i en medlemsstat har rett til, enkeltvis eller sammen med andre borgere eller personer, å rette en anmodning til Europaparlamentet i en sak som hører under Unionens virkeområde, og som angår vedkommende direkte.

Artikkel 228

(tidl. artikkel 195 TEF)

1. Europaparlamentet skal oppnevne et ombud med myndighet til å motta klage fra enhver unionsborger eller enhver fysisk eller juridisk person med bosted eller forretningskontor i en medlemsstat over feil eller forsømmelser i virksomhet utøvet av Unionens institusjoner, organer, kontorer eller byråer, unntatt Den europeiske unions domstol i dens dømmende virksomhet. Ombudet skal undersøke klagen og framlegge en rapport om dem.

I samsvar med sitt verv skal ombudet foreta de undersøkelser som det finner nødvendig, enten på eget initiativ eller på grunnlag av klager framsatt overfor ombudet direkte eller gjennom et medlem av Europaparlamentet, med mindre de påståtte forhold er eller har vært under domstolsbehandling. Når ombudet fastslår feil eller forsømmelser, skal det framlegge saken for vedkommende institusjon, organ, kontor eller byrå, som innen en frist på tre måneder skal underrette ombudet om sitt syn. Ombudet skal deretter sende rapport til Europaparlamentet og til vedkommende institusjon, organ, kontor eller byrå. Klageren skal underrettes om utfallet av undersøkelsene.

Ombudet skal én gang i året framlegge en rapport for Europaparlamentet om utfallet av sine undersøkelser.

2. Ombudet oppnevnes etter hvert valg til Europaparlamentet for dets valgperiode. Ombudet kan oppnevnes på nytt.

Domstolen kan etter begjæring fra Europaparlamentet avsette ombudet dersom det ikke lenger oppfyller de nødvendige vilkår for å utføre sitt verv eller har gjort seg skyldig i en alvorlig forseelse.

3. Ombudet skal utføre sitt verv i full uavhengighet. Når det utfører sitt verv, skal det verken be om eller motta instruks fra regjeringer, institusjoner, organer, kontorer eller byråer. Ombudet kan ikke utøve noe annet lønnet eller ulønnet yrke så lenge dets verv varer.

4. Europaparlamentet skal ved forordninger vedtatt på eget initiativ etter en særlig regelverksprosess og etter å ha innhentet uttalelse fra Kommisjonen og samtykke fra Rådet fastsette vedtekter og alminnelige vilkår for utførelsen av ombudsvervet.

Artikkel 229

(tidl. artikkel 196 TEF)

Europaparlamentet skal holde en årlig sesjon. Det skal tre sammen uten særskilt innkalling annen tirsdag i mars.

Europaparlamentet kan tre sammen til ekstraordinær sesjon etter begjæring fra et flertall av Europaparlamentets medlemmer, fra Rådet eller fra Kommisjonen.

Artikkel 230

(tidl. artikkel 197 annet, tredje og fjerde ledd TEF)

Kommisjonen har adgang til alle møtene og skal på anmodning gis anledning til å uttale seg.

Kommisjonen skal svare muntlig eller skriftlig på spørsmål som blir rettet til den av Europaparlamentet eller av dets medlemmer.

Det europeiske råd og Rådet skal gis anledning til å uttale seg i Europaparlamentet på vilkår fastsatt i forretningsordenen for Det europeiske råd og for Rådet.

Artikkel 231

(tidl. artikkel 198 TEF)

Når ikke annet er bestemt i traktatene, skal Europaparlamentet treffe sin beslutning med et flertall av de avgitte stemmer.

Kravet til beslutningsdyktighet skal være bestemt i forretningsordenen.

Artikkel 232

(tidl. artikkel 199 TEF)

Europaparlamentet skal med et flertall av medlemmene vedta sin forretningsorden.

Europaparlamentets forhandlingsreferater skal offentliggjøres etter regler fastsatt i traktatene og i forretningsordenen.

Artikkel 233

(tidl. artikkel 200 TEF)

Europaparlamentet skal for åpne dører drøfte den alminnelige årsrapporten som blir forelagt det av Kommisjonen.

Artikkel 234

(tidl. artikkel 201 TEF)

Blir det framsatt mistillitsforslag angående Kommisjonens arbeid, kan Europaparlamentet ikke stemme over forslaget før det er gått minst tre dager etter at forslaget er framsatt, og bare ved åpen stemmegivning.

Dersom mistillitsforslaget vedtas med to tredels flertall av de avgitte stemmer og med et flertall av Europaparlamentets medlemmer, skal Kommisjonens medlemmer samlet fratre sine verv, og Unionens høyrepresentant for utenrikssaker og sikkerhetspolitikk skal fratre de verv vedkommende utfører i Kommisjonen. De skal fortsette i sine verv og utføre de løpende forretninger inntil de blir erstattet i samsvar med artikkel 17 i traktaten om Den europeiske union. I så fall skal funksjonstiden for de medlemmer av Kommisjonen som er oppnevnt til å etterfølge dem, utløpe den dag funksjonstiden ville ha utløpt for de medlemmer av Kommisjonen som samlet har måttet fratre sine verv.

**ANNET AVSNITT
DET EUROPEISKE RÅD****Artikkel 235**

1. Ved avstemning kan hvert medlem av Det europeiske råd motta fullmakt til å stemme fra bare ett av de øvrige medlemmer.

Når Det europeiske råd treffer avgjørelse med kvalifisert flertall, får artikkel 16 nr. 4 i traktaten om Den europeiske union og artikkel 238 nr. 2 i denne traktat anvendelse. Når Det europeiske råd treffer avgjørelse ved avstemning, skal dets president og Kommisjonens president ikke delta.

At medlemmer som er til stede eller representert ved stedfortreder, unnlater å stemme, er ikke til hinder for at beslutninger i Det europeiske råd som krever enstemmighet, blir vedtatt.

2. Det europeiske råd kan innby Europaparlamentets president til å uttale seg.

3. Det europeiske råd skal treffe beslutning med simpelt flertall i prosedyrespørsmål og for å vedta sin forretningsorden.

4. Det europeiske råd skal bistås av Rådssekretariatet.

Artikkel 236

Det europeiske råd skal med kvalifisert flertall vedta

- a) en beslutning som fastsetter listen over andre rådssammensetninger enn Rådet for alminnelige saker og Rådet for utenrikssaker, i samsvar med artikkel 16 nr. 6 i traktaten om Den europeiske union,

- b) en beslutning om formannskapet i andre rådssammensetninger enn Rådet for utenrikssaker, i samsvar med artikkel 16 nr. 9 i traktaten om Den europeiske union.

TREDJE AVSNITT RÅDET

Artikkel 237

(tidl. artikkel 204 TEF)

Rådet skal møte etter innkalling fra formannen, enten på vedkommendes eget initiativ eller etter anmodning fra et av medlemmene eller fra Kommisjonen.

Artikkel 238

(tidl. artikkel 205 nr. 1 og 2 TEF)

1. Når Rådets beslutninger krever simpelt flertall, skal Rådet treffe avgjørelse med et flertall av medlemmene.
2. Når Rådet ikke treffer avgjørelse etter forslag fra Kommisjonen eller fra Unionens høyrepresentant for utenrikssaker og sikkerhetspolitikk, skal, som unntak fra artikkel 16 nr. 4 i traktaten om Den europeiske union, kvalifisert flertall fra 1. november 2014 og med forbehold for bestemmelsene i protokollen om overgangsbestemmelser være et flertall på minst 72 % av Rådets medlemmer, som representerer medlemsstater med minst 65 % av Unionens befolkning.
3. I saker der traktatene fastsetter at ikke alle medlemmer av Rådet deltar i avstemningen, skal fra 1. november 2014, med forbehold for bestemmelsene i protokollen om overgangsbestemmelser, kvalifisert flertall være som følger:
 - a) Kvalifisert flertall skal være minst 55 % av de medlemmene av Rådet som representerer de deltakende medlemsstater, med minst 65 % av befolkningen i de deltakende medlemsstater.

Et blokkerende mindretall må bestå av minst det minste antall av medlemmer av Rådet som representerer mer enn 35 % av befolkningen i de deltakende medlemsstater, pluss ett medlem; i motsatt fall skal kvalifisert flertall anses som oppnådd.
 - b) Når Rådet ikke treffer avgjørelse etter forslag fra Kommisjonen eller fra Unionens høyrepresentant for utenrikssaker og sikkerhetspolitikk, skal kvalifisert flertall som unntak fra bokstav a) være minst 72 % av de medlemmer av Rådet som representerer de deltakende medlemsstater, med minst 65 % av befolkningen i de deltakende medlemsstater.
4. At medlemmer som er til stede eller representert ved stedfortreder, unnlater å stemme, er ikke til hinder for at beslutninger i Rådet som krever enstemmighet, blir vedtatt.

Artikkel 239

(tidl. artikkel 206 TEF)

Ved avstemning kan hvert medlem av Rådet motta fullmakt til å stemme fra bare ett av de øvrige medlemmer.

Artikkel 240*(tidl. artikkel 207 TEF)*

1. En komité sammensatt av medlemsstatenes faste representanter skal ha til oppgave å forberede Rådets arbeid og utføre de oppdrag den får av Rådet. Komiteen kan avgjøre prosedyrespørsmål i de tilfeller som er fastsatt i Rådets forretningsorden.
2. Rådet skal bistås av et sekretariat under ledelse av en generalsekretær oppnevnt av Rådet. Rådet skal fastsette organiseringen av sekretariatet med simpelt flertall.
3. Rådet skal treffe avgjørelse med simpelt flertall i prosedyrespørsmål og for å vedta sin forretningsorden.

Artikkel 241*(tidl. artikkel 208 TEF)*

Rådet kan med simpelt flertall beslutte å anmode Kommisjonen om å foreta utredninger som det finner hensiktsmessig for å nå de felles mål, og om å framlegge for Rådet alle egnede forslag i denne sammenheng. Dersom Kommisjonen ikke framlegger noe forslag, skal den underrette Rådet om grunnene for det.

Artikkel 242*(tidl. artikkel 209 TEF)*

Rådet skal med simpelt flertall og etter å ha rådspurt Kommisjonen fastsette vedtektene for de komiteer som traktatene forutsetter opprettet.

Artikkel 243*(tidl. artikkel 210 TEF)*

Rådet skal fastsette lønninger, godtgjøringer og pensjoner for Det europeiske råds president, for Kommisjonens president, for Unionens høyrepresentant for utenrikssaker og sikkerhetspolitikk, for Kommisjonens medlemmer, for Den europeiske unions domstols presidenter, medlemmer og justissekretær samt for Rådets generalsekretær. Det skal også fastsette alle andre former for vederlag.

**FJERDE AVSNITT
KOMMISJONEN****Artikkel 244**

Kommisjonens medlemmer skal i samsvar med artikkel 17 nr. 5 i traktaten om Den europeiske union velges på grunnlag av en rotasjonsordning som er vedtatt ved enstemmighet av Det europeiske råd på grunnlag av følgende prinsipper:

- a) Medlemsstatene skal behandles fullstendig likt når det fastsettes i hvilken rekkefølge og hvor lenge deres statsborgere skal være medlem av Kommisjonen; som følge av dette kan forskjellen mellom det samlede antall funksjonsperioder som innehas av statsborgere fra to gitte medlemsstater, aldri være mer enn én.

b) Med forbehold for bokstav a) skal hver av de på hverandre følgende Kommissjoner være sammensatt slik at de på en tilfredsstillende måte gjenspeiler samtlige medlemsstaters demografiske og geografiske spredning.

Artikkel 245

(tidl. artikkel 213 TEF)

Kommisjonens medlemmer skal avholde seg fra enhver handling som er uforenlig med deres verv. Medlemsstatene skal respektere deres uavhengighet og skal ikke forsøke å påvirke dem under utførelsen av deres oppgaver.

Kommisjonens medlemmer kan ikke utøve noe annet lønnet eller ulønnet yrke så lenge deres verv varer. Når de tiltrer sine verv, skal de avgi høytidelig forsikring om at de i sin funksjonstid og etter at den har opphørt, vil overholde de forpliktelser som følger med vervet, og de skal særlig forsikre at de vil vise redelighet og varsomhet med hensyn til å ta imot bestemte verv eller fordeler etter at de har fratrudd. Bli disse forpliktelsene krenket, kan Domstolen, etter begjæring fra Rådet eller Kommissjonen, alt etter omstendighetene bestemme at vedkommende medlem avsettes fra sin stilling i samsvar med artikkel 247 eller fratras retten til pensjon eller andre tilsvarende fordeler.

Artikkel 246

(tidl. artikkel 215 TEF)

Foruten ved vanlig fratreden når perioden utløper, og ved dødsfall skal vervet som medlem av Kommissjonen i det enkelte tilfelle opphøre ved frivillig fratreden eller ved avsettelse.

Ved fratreden, avsettelse eller dødsfall skal et medlem for resten av funksjonstiden erstattes med et nytt medlem av samme nasjonalitet oppnevnt av Rådet i forståelse med Kommissjonens president etter å ha rådspurt Europaparlamentet og i samsvar med kravene fastsatt i artikkel 17 nr. 3 annet ledd i traktaten om Den europeiske union.

Rådet kan ved enstemmighet etter forslag fra Kommissjonens president vedta at vedkommende ikke skal erstattes, særlig når den gjenværende funksjonstid er kort.

Ved fratreden, avsettelse eller dødsfall skal presidenten erstattes for resten av sin funksjonstid. Framgangsmåten i artikkel 17 nr. 7 i traktaten om Den europeiske union får anvendelse når presidenten erstattes.

Ved fratreden, avsettelse eller dødsfall skal Unionens høyrepresentant for utenrikssaker og sikkerhetspolitikk erstattes for resten av sin funksjonstid i samsvar med artikkel 18 nr. 1 i traktaten om Den europeiske union.

Dersom samtlige medlemmer av Kommissjonen fratrer, skal de fortsette i sine verv og utføre de løpende forretninger inntil de blir erstattet for resten av sin funksjonstid i samsvar med artikkel 17 i traktaten om Den europeiske union.

Artikkel 247

(tidl. artikkel 216 TEF)

Dersom et medlem av Kommisjonen ikke lenger oppfyller de nødvendige vilkår for å gjøre tjeneste, eller dersom vedkommende har gjort seg skyldig i en alvorlig forseelse, kan Domstolen, etter begjæring fra Rådet eller Kommisjonen, avsette vedkommende.

Artikkel 248

(tidl. artikkel 217 nr. 2 TEF)

Med forbehold for artikkel 18 nr. 4 i traktaten om Den europeiske union skal Kommisjonens ansvarsområder struktureres og fordeles blant medlemmene av presidenten i samsvar med artikkel 17 nr. 6 i nevnte traktat. Presidenten kan endre fordelingen av disse ansvarsområdene i løpet av Kommisjonens funksjonstid. Kommisjonens medlemmer skal utføre de verv de er pålagt av presidenten, under dennes tilsyn.

Artikkel 249

(tidl. artikkel 218 nr. 2 og artikkel 212 TEF)

1. Kommisjonen skal fastsette sin forretningsorden med sikte på å sikre at den selv og dens kontorer kan utføre sine arbeidsoppgaver. Den skal sørge for at forretningsordenen blir offentliggjort.
2. Kommisjonen skal hvert år, senest en måned før Europaparlamentets sesjon åpner, offentliggjøre en alminnelig rapport om Unionens virksomhet.

Artikkel 250

(tidl. artikkel 219 TEF)

Kommisjonen skal treffe sine beslutninger med et flertall av medlemmene.

Kravet til beslutningsdyktighet skal være bestemt i forretningsordenen.

**FEMTE AVSNITT
DEN EUROPEISKE UNIONS DOMSTOL****Artikkel 251**

(tidl. artikkel 221 TEF)

Domstolen skal tre sammen i avdelinger eller i en stor avdeling, i samsvar med reglene fastsatt for dette formål i vedtektene for Den europeiske unions domstol.

Domstolen kan også tre sammen i plenum når vedtektene fastsetter det.

Artikkel 252

(tidl. artikkel 222 TEF)

Domstolen skal bistås av åtte generaladvokater. Etter anmodning fra Domstolen kan Rådet ved enstemmighet øke antall generaladvokater.

Generaladvokaten skal offentlig og fullt ut upartisk og uavhengig avgi begrunnede innstillinger i saker som i henhold til vedtektene for Den europeiske unions domstol krever at generaladvokaten engasjerer seg.

Artikkel 253

(tidl. artikkel 223 TEF)

Domstolens dommere og generaladvokater skal velges blant personer hvis uavhengighet er uomtvistelig, og som oppfyller de krav som stilles for å inneha de høyeste dommerembeter i deres hjemland, eller hvis faglige dyktighet som jurister er alminnelig anerkjent; de skal oppnevnes av medlemsstatenes regjeringer ved felles overenskomst for seks år, etter samråd med utvalget omhandlet i artikkel 255.

En delvis utskifting av dommerne og generaladvokatene skal finne sted hvert tredje år i samsvar med vilkårene fastsatt i vedtektene for Den europeiske unions domstol.

Dommerne skal i sin midte velge Domstolens president for tre år. Presidenten kan gjenvelges.

De fratredende dommere og generaladvokater kan oppnevnes på nytt.

Domstolen skal oppnevne sin justissekretær og fastsette instruks for stillingen.

Domstolen skal fastsette sin rettergangsordning. Rettergangsordningen skal godkjennes av Rådet.

Artikkel 254

(tidl. artikkel 224 TEF)

Antall dommere ved Underretten skal fastsettes i vedtektene for Den europeiske unions domstol. Vedtektene kan fastsette at Underretten skal bistås av generaladvokater.

Medlemmene av Underretten skal velges blant personer hvis uavhengighet er uomtvistelig, og som oppfyller de krav som stilles for å inneha høye dommerembeter. De skal oppnevnes for seks år etter felles overenskomst blant medlemsstatene, etter samråd med utvalget omhandlet i artikkel 255. En delvis utskifting av medlemmene skal finne sted hvert tredje år. De fratredende medlemmer kan oppnevnes på nytt.

Dommerne skal i sin midte velge Underrettens president for tre år. Presidenten kan gjenvelges.

Underretten skal oppnevne sin justissekretær og fastsette instruks for stillingen.

Underretten skal med Domstolens samtykke fastsette sin rettergangsordning. Rettergangsordningen skal godkjennes av Rådet.

Med mindre noe annet er fastsatt i vedtektene for Den europeiske unions domstol, får traktatens bestemmelser om Domstolen anvendelse på Underretten.

Artikkel 255

Det nedsettes et utvalg for å avgi uttalelse om kandidatens egnethet til å utføre verv som dommer og generaladvokat ved Domstolen og Underretten før medlemsstatenes regjeringer foretar oppnevningene etter artikkel 253 og 254.

Utvalget skal bestå av sju personer valgt blant tidligere medlemmer av Domstolen og Underretten, medlemmer av de høyeste nasjonale domstoler og jurister hvis faglige dyktighet er alminnelig anerkjent, hvorav én skal foreslås av Europaparlamentet. Rådet skal vedta en beslutning som fastsetter reglene for utvalgets arbeidsmåte samt en beslutning som oppnevner utvalgets medlemmer. Det skal treffe avgjørelse på initiativ fra Domstolens president.

Artikkel 256

(tidl. artikkel 225 TEF)

1. Underretten har myndighet til å avgjøre i første instans visse typer saker omhandlet i artikkel 263, 265, 268, 270 og 272, unntatt saker som er tillagt en særdomstol opprettet i henhold til artikkel 257, og saker som i henhold til Domstolens vedtekter er forbeholdt Domstolen. Vedtektene kan fastsette at Underretten skal avgjøre andre typer saker.

Til avgjørelser som tas av Underretten etter dette nummer, kan det knyttes en rett til å anke til Domstolen over rettsanvendelsen på de vilkår som er fastsatt i vedtektene.

2. Underretten har myndighet til å avgjøre klager mot avgjørelser truffet av særdomstolene.

Avgjørelser truffet av Underretten etter dette nummer kan unntaksvis bli gransket av Domstolen, på de vilkår og innenfor de grenser vedtektene fastsetter, når det foreligger alvorlig fare for at unionsrettens ensartede anvendelse eller sammenheng kan påvirkes.

3. Underretten har myndighet til å treffe forhåndsavgjørelse i saker etter artikkel 267, på bestemte områder fastsatt i vedtektene.

Dersom Underretten anser at saken krever en prinsipiell avgjørelse som kan påvirke unionsrettens ensartede anvendelse eller sammenheng, kan den bringe saken inn for Domstolen.

Forhåndsavgjørelser truffet av Underretten kan unntaksvis bli gransket av Domstolen, på de vilkår og innenfor de grenser vedtektene fastsetter, når det foreligger alvorlig fare for at unionsrettens ensartede anvendelse eller sammenheng kan påvirkes.

Artikkel 257

(tidl. artikkel 225a TEF)

Europaparlamentet og Rådet kan etter den ordinære regelverksprosessen opprette særdomstoler tilknyttet Underretten til å avgjøre i første instans visse typer saker som fremmes på særlige områder. Europaparlamentet og Rådet skal treffe avgjørelse ved forordninger enten etter forslag fra Kommisjonen og etter samråd med Domstolen, eller på anmodning fra Domstolen og etter samråd med Kommisjonen.

Forordningen om å opprette en særdomstol skal fastsette reglene for organiseringen av domstolen og rammene for den domsmyndighet den tillegges.

Til avgjørelser truffet av særdomstolene kan det knyttes en rett til å anke til Underretten over rettsanvendelsen eller, når det er fastsatt i forordningen om å opprette særdomstolen, en rett til å anke også over realitetsspørsmålet.

Medlemmene av særdomstolene skal velges blant personer hvis uavhengighet er uomtvistelig, og som oppfyller de krav som stilles til å inneha dommerembeter. De skal oppnevnes av Rådet ved enstemmighet.

Særdomstolene skal med Domstolens samtykke fastsette rettergangsordningen. Rettergangsordningen skal godkjennes av Rådet.

Med mindre noe annet er fastsatt i forordningen om opprettelse av særdomstolen, får traktatens bestemmelser om Den europeiske unions domstol og bestemmelsene i vedtektene for Den europeiske unions domstol anvendelse på særdomstolene. Avdeling I og artikkel 64 i vedtektene får uansett anvendelse på særdomstolene.

Artikkel 258

(tidl. artikkel 226 TEF)

Finner Kommisjonen at en medlemsstat har unnlatt å oppfylle en av sine forpliktelser etter traktatene, skal Kommisjonen avgi en grunnlagt uttalelse om dette etter å ha gitt vedkommende stat anledning til å uttale seg.

Dersom vedkommende stat ikke retter seg etter uttalelsen innen den frist Kommisjonen har satt, kan Kommisjonen bringe saken inn for Den europeiske unions domstol.

Artikkel 259

(tidl. artikkel 227 TEF)

Enhver medlemsstat som mener at en annen medlemsstat har unnlatt å oppfylle en av sine forpliktelser etter traktatene, kan bringe saken inn for Den europeiske unions domstol.

Før en medlemsstat reiser sak mot en annen medlemsstat for angivelig å ha forsømt å oppfylle sine forpliktelser etter traktatene, skal den bringe saken inn for Kommisjonen.

Kommisjonen skal avgi en grunnlagt uttalelse etter at vedkommende stater har hatt anledning til å framkomme med sine skriftlige og muntlige merknader til saken og til motpartens anførsler.

Når tre måneder er gått etter at saken ble forelagt Kommisjonen, kan saken bringes inn for Domstolen selv om Kommisjonen ikke har avgitt sin uttalelse.

Artikkel 260

(tidl. artikkel 228 TEF)

1. Dersom Den europeiske unions domstol fastslår at en medlemsstat har unnlatt å oppfylle en av sine forpliktelser etter traktatene, skal denne stat treffe de tiltak som følger av Domstolens avgjørelse.
2. Dersom Kommisjonen mener at vedkommende medlemsstat ikke har truffet de tiltak som er nødvendige for å oppfylle Domstolens avgjørelse, kan den bringe saken inn for Domstolen etter å ha gitt staten mulighet til å framlegge sine synspunkter. Den skal angi det faste beløp eller den tvangsmulkt den mener det etter forholdene er riktig at vedkommende medlemsstat skal betale.

Dersom Domstolen kommer til at vedkommende medlemsstat ikke har oppfylt dens avgjørelse, kan den pålegge medlemsstaten å betale et fast beløp eller en tvangsmulkt.

Denne framgangsmåten berører ikke artikkel 259.

3. Når Kommisjonen bringer en sak inn for Domstolen i henhold til artikkel 258 med den begrunnelse at vedkommende medlemsstat har unnlatt å oppfylle sin forpliktelse til å meddele gjennomføringstiltak for et direktiv vedtatt etter en regelverksprosess, kan den når den anser det hensiktsmessig, angi det faste beløp eller den tvangsmulkt den mener det etter forholdene er riktig at vedkommende medlemsstat skal betale.

Dersom Domstolen fastslår at det foreligger en overtredelse, kan den pålegge vedkommende medlemsstat å betale et fast beløp eller en tvangsmulkt som ikke overstiger det beløp Kommisjonen har angitt. Betalingsplikten får virkning på det tidspunkt Domstolen fastsetter i sin avgjørelse.

Artikkel 261

(tidl. artikkel 229 TEF)

Den europeiske unions domstol kan i de forordninger som Europaparlamentet og Rådet i fellesskap eller Rådet vedtar i henhold til bestemmelsene i traktatene, tildeles full domsmyndighet med hensyn til de tvangsmidler som forordningene fastsetter.

Artikkel 262

(tidl. artikkel 229a TEF)

Med forbehold for traktatenes øvrige bestemmelser kan Rådet ved enstemmighet etter en særlig regelverksprosess og etter å ha rådspurt Europaparlamentet vedta bestemmelser om å overføre domsmyndighet, i det omfang Rådet fastsetter, til Den europeiske unions domstol i tvister som gjelder anvendelsen av rettsakter vedtatt på grunnlag av traktatene som oppretter europeiske immaterialrettigheter. Bestemmelsene trer i kraft etter at alle medlemsstater har godkjent dem i samsvar med sine forfatningsregler.

Artikkel 263

(tidl. artikkel 230 TEF)

Den europeiske unions domstol skal prøve lovligheten av regelverksakter og Rådets, Kommisjonens og Den europeiske sentralbanks rettsakter, unntatt rekommandasjoner og uttalelser, og de av Europaparlamentets og Det europeiske råds rettsakter som skal ha rettsvirkning overfor tredjemann. Den skal også prøve lovligheten av de rettsakter fra Unionens organer, kontorer eller byråer som skal ha rettsvirkning overfor tredjemann.

Den skal for dette formål ha domsmyndighet til å avgjøre saker reist av en medlemsstat, Europaparlamentet, Rådet eller Kommisjonen på grunnlag av manglende kompetanse, vesentlige saksbehandlingsfeil, brudd på traktatene eller på rettsregler som gjelder anvendelsen av dem, eller av myndighetsmisbruk.

Domstolen skal på samme vilkår ha myndighet til å avgjøre saker som Revisjonsretten, Den europeiske sentralbank og Regionkomiteen reiser for å beskytte sine rettigheter.

Enhver fysisk eller juridisk person kan på de vilkår som er fastsatt i første og annet ledd, reise sak for å få prøvet en rettsakt som er rettet til vedkommende eller angår vedkommende direkte og personlig, og en regelfastsettende rettsakt som angår vedkommende direkte og ikke medfører gjennomføringstiltak.

Rettsakter som oppretter Unionens organer, kontorer og byråer kan fastsette særlige vilkår og bestemmelser vedrørende saker som reises av fysiske eller juridiske personer, for å prøve lovligheten av rettsakter fra disse organene, kontorene eller byråene som skal ha rettsvirkninger for dem.

Saker omhandlet i denne artikkel må være reist innen to måneder fra det tidspunkt da rettsakten enten ble kunngjort eller ble meddelt saksøkeren, eller, i mangel av slik underretning, fra den dag saksøkeren fikk kjennskap til rettsakten.

Artikkel 264

(tidl. artikkel 231 TEF)

Finner Den europeiske unions domstol at saksøkeren må gis medhold, skal den kjenne den påklagde rettsakt ugyldig.

Kjenner Domstolen en rettsakt ugyldig, skal den, dersom den finner det nødvendig, angi de av rettsaktens virkninger som ikke rammes av ugyldigheten.

Artikkel 265

(tidl. artikkel 232 TEF)

Unnlater Europaparlamentet, Det europeiske råd, Rådet, Kommisjonen eller Den europeiske sentralbank, i strid med traktatene, å treffe en beslutning, kan medlemsstatene og de øvrige institusjoner i Unionen reise sak for Den europeiske domstol for å få traktatbruddet fastslått. Denne artikkel får anvendelse på samme vilkår på Unionens organer, kontorer og byråer som unnlater å treffe beslutning.

Saken kan behandles bare når vedkommende institusjon, organ, kontor eller byrå på forhånd har vært anmodet om å treffe beslutningen. Har vedkommende institusjon, organ, kontor eller byrå ikke tatt standpunkt innen to måneder etter anmodningen, kan saken fremmes innen en ny frist på to måneder.

Enhver fysisk eller juridisk person kan på de vilkår som er fastsatt i de foregående ledd, reise sak for Domstolen på det grunnlag at en av Unionens institusjoner eller et av dens organer, kontorer eller byråer har unnlatt å vedta en rettsakt som berører vedkommende, og som ikke er en rekommandasjon eller en uttalelse.

Artikkel 266

(tidl. artikkel 233 TEF)

Når én eller flere institusjoners rettsakt er kjent ugyldig, eller når deres unnlattelse av å vedta en rettsakt er blitt erklært å stride mot traktatene, skal institusjonen eller institusjonene treffe de nødvendige tiltak som følger av Den europeiske unions domstols avgjørelse.

Dette påbudet begrenser ikke den forpliktelsen som måtte følge av anvendelsen av artikkel 340 annet ledd.

Artikkel 267

(tidl. artikkel 234 TEF)

Det hører under Den europeiske unions domstol å treffe forhåndsavgjørelse om

- a) fortolkningen av traktatene,
- b) gyldigheten og fortolkningen av rettsakter vedtatt av Unionens institusjoner, organer, kontorer eller byråer.

Når et slikt spørsmål blir reist ved en domstol i en medlemsstat, og denne domstolen finner at en avgjørelse på dette punkt er nødvendig før den avsier sin dom, kan den anmode Domstolen om å avgjøre spørsmålet.

Når et slikt spørsmål blir reist i en sak som behandles av en domstol i en medlemsstat, og denne domstolens avgjørelse etter den nasjonale lovgivning ikke kan bringes inn for en høyere rett, skal denne domstolen bringe saken inn for Domstolen.

Når et slikt spørsmål blir reist i en sak som behandles av en medlemsstats domstol, og som gjelder en person i varetekt, skal Domstolen treffe avgjørelse snarest mulig.

Artikkel 268

(tidl. artikkel 235 TEF)

Det hører under Den europeiske unions domstol å avgjøre saker om skadeserstatning i henhold til artikkel 340 annet og tredje ledd.

Artikkel 269

Domstolen har myndighet til å prøve lovligheten av en rettsakt vedtatt av Det europeiske råd eller Rådet i henhold til artikkel 7 i traktaten om Den europeiske union bare etter anmodning fra den medlemsstat som er gjenstand for en avgjørelse av Det europeiske råd eller Rådet som fastslår at en situasjon omhandlet i nevnte artikkel foreligger, og bare når det gjelder om artikkelens prosedyreregler er overholdt.

Anmodningen må framsettes innen en måned etter avgjørelsen. Domstolen skal treffe avgjørelse innen en måned etter at anmodningen er framsatt.

Artikkel 270

(tidl. artikkel 236 TEF)

Det hører under Den europeiske unions domstol å avgjøre alle tvister mellom Unionen og de ansatte innenfor rammen av og i samsvar med bestemmelsene i de vedtekter eller tjenestevilkår som gjelder for Unionens ansatte.

Artikkel 271

(tidl. artikkel 237 TEF)

Med de begrensninger som er fastsatt nedenfor, hører det under Den europeiske unions domstol å avgjøre saker om

- a) oppfyllelsen av medlemsstatenes forpliktelser etter vedtektene for Den europeiske investeringsbank. Bankens styre skal i disse tilfellene ha samme myndighet som Kommisjonen har etter artikkel 258,
- b) tiltak vedtatt av Den europeiske investeringsbanks råd. Enhver medlemsstat, Kommisjonen og bankens styre kan i slike tilfeller reise sak på de vilkår som er fastsatt i artikkel 263,
- c) tiltak vedtatt av Den europeiske investeringsbanks styre. Sak om tiltakene kan, på de vilkår som er fastsatt i artikkel 263, reises bare av medlemsstatene eller Kommisjonen og bare for brudd på saksbehandlingsreglene i artikkel 19 nr. 2 og 5-7 i bankens vedtekter,
- d) de nasjonale sentralbankers oppfyllelse av sine forpliktelser etter traktatene og vedtektene for ESSB og ESB. I den forbindelse skal Den europeiske sentralbanks hovedstyre ha samme myndighet overfor de nasjonale sentralbanker som den som er tillagt Kommisjonen overfor medlemsstatene etter artikkel 258. Dersom Domstolen fastslår at en nasjonal sentralbank har unnlatt å oppfylle en av sine forpliktelser etter traktatene, skal denne sentralbanken treffe de nødvendige tiltak som følger av Domstolens avgjørelse.

Artikkel 272

(tidl. artikkel 238 TEF)

Det hører under Den europeiske unions domstol å avgjøre saker i henhold til en voldgiftsklausul i en offentligrettslig eller privatrettslig kontrakt inngått av Unionen eller på dens vegne.

Artikkel 273

(tidl. artikkel 239 TEF)

Det hører under Domstolen å avgjøre enhver tvist mellom medlemsstater som har tilknytning til saksområdet for traktatene, dersom tvisten blir forelagt den i henhold til en voldgiftsavtale.

Artikkel 274

(tidl. artikkel 240 TEF)

Med forbehold for den myndighet som traktatene har gitt Den europeiske unions domstol, skal tvister der Unionen er part, ikke av den grunn være unndratt den domsmyndighet medlemsstatenes domstoler har.

Artikkel 275

Den europeiske unions domstol har ingen domsmyndighet når det gjelder bestemmelsene om den felles utenriks- og sikkerhetspolitikk, eller når det gjelder rettsakter vedtatt på grunnlag av disse bestemmelsene.

Det hører imidlertid under Domstolens myndighet å etterprøve at artikkel 40 i traktaten om Den europeiske union overholdes, og å treffe avgjørelse i saker som fremmes i samsvar med artikkel 263 fjerde ledd i denne traktat, for å prøve lovligheten av beslutninger om restriktive tiltak mot fysiske eller juridiske personer som Rådet har vedtatt på grunnlag av avdeling V kapittel 2 i traktaten om Den europeiske union.

Artikkel 276

Når Den europeiske unions domstol utfører sine oppgaver i henhold til bestemmelsene i avdeling V kapittel 4 og 5 i tredje del om området for frihet, sikkerhet og rettferdighet, skal den ikke ha myndighet til å prøve gyldigheten av eller forholdsmessigheten ved operasjoner utført av politiet eller andre rettshåndhevende myndigheter i en medlemsstat, eller utøvelsen av det ansvar som påhviler medlemsstatene med hensyn til å opprettholde lov og orden og beskytte den indre sikkerhet.

Artikkel 277

(tidl. artikkel 241 TEF)

Selv om fristen fastsatt i artikkel 263 sjette ledd er utløpt, kan hver av partene i en tvist som gjelder en allmenngyldig rettsakt gitt av Unionens institusjoner, organer, kontorer eller byråer, påberope seg de grunner som er angitt i artikkel 263 annet ledd, for å gjøre gjeldende overfor Den europeiske unions domstol at rettsakten ikke kan komme til anvendelse.

Artikkel 278

(tidl. artikkel 242 TEF)

Saker reist for Den europeiske unions domstol skal ikke ha oppsettende virkning. Dersom Domstolen finner at det på grunn av omstendighetene er nødvendig, kan den likevel beslutte at gjennomføringen av den påklagde rettsakt skal utsettes.

Artikkel 279

(tidl. artikkel 243 TEF)

Den europeiske unions domstol kan i nødvendig utstrekning treffe avgjørelse om midlertidige forføyninger i saker som er innbrakt for den.

Artikkel 280

(tidl. artikkel 244 TEF)

Avgjørelser truffet av Den europeiske unions domstol skal være tvangsgrunnlag på de vilkår som er fastsatt i artikkel 299.

Artikkel 281

(tidl. artikkel 245 TEF)

Vedtektene for Den europeiske unions domstol skal fastsettes i en egen protokoll.

Europaparlamentet og Rådet kan etter den ordinære regelverksprosessen endre bestemmelsene i vedtektene, med unntak av avdeling I og artikkel 64. Europaparlamentet og Rådet skal treffe avgjørelse enten på anmodning fra Domstolen og etter å ha rådspurt Kommisjonen, eller etter forslag fra Kommisjonen og etter å ha rådspurt Domstolen.

SJETTE AVSNITT

DEN EUROPEISKE SENTRALBANK

Artikkel 282

1. Den europeiske sentralbank utgjør sammen med de nasjonale sentralbankene Det europeiske system av sentralbanker (ESSB). Den europeiske sentralbank skal sammen med de nasjonale sentralbankene i de medlemsstater som har euro som sin valuta – som til sammen utgjør eurosystemet – føre Unionens penge- og valutapolitikk.
2. ESSB skal ledes av beslutningsorganene i Den europeiske sentralbank. Hovedmålet for ESSB er å opprettholde prisstabilitet. Med forbehold for dette målet skal ESSB støtte den alminnelige økonomiske politikk i Unionen for å bidra til å virkeliggjøre Unionens mål.
3. Den europeiske sentralbank er et eget rettssubjekt. Den har enerett til å tillate utstedelse av euro. Den skal være uavhengig i sin myndighetsutøvelse og i forvaltningen av sine finansielle midler. Unionens institusjoner, organer, kontorer og byråer og medlemsstatenes regjeringer skal respektere dens uavhengighet.
4. Den europeiske sentralbank skal vedta de tiltak som er nødvendige for at den skal kunne utføre sine oppgaver i samsvar med artikkel 127-133, artikkel 138 og vilkårene i vedtektene for

ESSB og ESB. I henhold til de nevnte artikler skal de medlemsstater som ikke har euro som sin valuta, og deres sentralbanker beholde sin myndighet på det monetære område.

5. Den europeiske sentralbank skal på sine ansvarsområder rådspørres om alle foreslåtte unionsrettsakter og alle forslag til regelverk på nasjonalt plan, og den kan avgi uttalelse.

Artikkel 283

(tidl. artikkel 112 TEF)

1. Den europeiske sentralbanks hovedstyre skal bestå av medlemmene av direksjonen i Den europeiske sentralbank og sjefene for de nasjonale sentralbanker i de medlemsstater som har euro som sin valuta.

2. Direksjonen skal bestå av lederen, nestlederen og fire andre medlemmer.

Lederen, nestlederen og de øvrige medlemmer av direksjonen skal oppnevnes av Det europeiske råd med kvalifisert flertall, på grunnlag av innstilling fra Rådet og etter at Europaparlamentet og hovedstyret i Den europeiske sentralbank er rådspurt, blant personer hvis dyktighet og erfaring i penge- og valutaspørsmål eller bankspørsmål er alminnelig anerkjent.

Oppnevnelesperioden er åtte år uten adgang til gjenoppnevnelese.

Bare statsborgere i medlemsstatene kan være medlem av direksjonen.

Artikkel 284

(tidl. artikkel 113 TEF)

1. Rådets formann og et medlem av Kommisjonen kan delta uten stemmerett på møtene i hovedstyret i Den europeiske sentralbank.

Rådets formann kan framsette forslag til drøfting i Den europeiske sentralbanks hovedstyre.

2. Lederen i Den europeiske sentralbank skal inviteres til å delta på Rådets møter når Rådet drøfter spørsmål knyttet til mål og oppgaver for ESSB.

3. Den europeiske sentralbank skal sende en årsberetning om virksomheten i ESSB og om penge- og valutapolitikken i det foregående og det inneværende år til Europaparlamentet, Rådet og Kommisjonen samt til Det europeiske råd. Lederen i Den europeiske sentralbank skal framlegge beretningen for Rådet og for Europaparlamentet, som kan ta opp en alminnelig debatt på dette grunnlag.

Lederen i Den europeiske sentralbank og de andre medlemmene av direksjonen kan på anmodning fra Europaparlamentet eller på eget initiativ uttale seg for Europaparlamentets fagkomiteer.

SJUENDE AVSNITT REVISJONSRETTE

Artikkel 285

(tidl. artikkel 246 TEF)

Revisjonsretten skal forestå revisjon av Unionens regnskaper.

Den skal bestå av én statsborger fra hver medlemsstat. Medlemmene skal utføre sine verv i full uavhengighet og i Unionens alminnelige interesse.

Artikkel 286

(tidl. artikkel 247 TEF)

1. Revisjonsrettens medlemmer skal velges blant personer som i sitt hjemland tilhører eller har tilhørt eksterne revisjonsorganer, eller som er særlig kvalifisert til dette verv. Deres uavhengighet skal være uomtvistelig.
 2. Revisjonsrettens medlemmer skal oppnevnes for seks år. Rådet skal etter å ha rådspurt Europaparlamentet vedta listen over medlemmer, som utarbeides i samsvar med forslagene fra den enkelte medlemsstat. Revisjonsrettens medlemmer kan oppnevnes på nytt.
- De skal i sin midte velge Revisjonsrettens president for tre år. Presidenten kan gjenvelges.
3. De skal under utførelsen av sine plikter verken be om eller motta instruks fra noen regjering eller noen annen instans. Revisjonsrettens medlemmer skal avholde seg fra enhver handling som er uforenlig med deres verv.
 4. Revisjonsrettens medlemmer kan ikke utøve noe annet lønnet eller ulønnet yrke så lenge deres verv varer. Når de tiltrer sine verv, skal de avgi høytidelig forsikring om at de i sin funksjonstid og etter at den har opphørt, vil overholde de forpliktelser som følger med vervet, og de skal særlig forsikre at de vil vise redelighet og varsomhet med hensyn til å ta imot bestemte verv eller fordeler etter at de har fratrudd.
 5. Foruten ved vanlig fratreden når perioden utløper, og ved dødsfall skal vervet som medlem av Revisjonsretten i det enkelte tilfelle opphøre ved frivillig fratreden eller ved avsettelse etter avgjørelse av Domstolen i samsvar med nr. 6.

Vedkommende medlem skal for resten av sin funksjonstid erstattes med et nytt medlem.

Medlemmer av Revisjonsretten som ikke avsettes, skal fortsette i tjenesten inntil de blir erstattet.

6. Revisjonsrettens medlemmer kan ikke fratras sitt verv eller sin rett til pensjon eller andre tilsvarende fordeler med mindre Domstolen på begjæring fra Revisjonsretten fastslår at de ikke lenger oppfyller vilkårene eller ikke overholder forpliktelsene som følger med vervet.
7. Rådet skal fastsette arbeidsvilkårene, særlig lønninger, godtgjøringer og pensjoner, for Revisjonsrettens president og medlemmer. Det skal også fastsette alle andre former for vederlag.

8. Bestemmelsene i protokollen om Den europeiske unions privilegier og immunitet som gjelder for dommerne i Domstolen, får anvendelse også for Revisjonsrettens medlemmer.

Artikkel 287

(tidl. artikkel 248 TEF)

1. Revisjonsretten skal granske regnskapene over alle Unionens inntekter og utgifter. Den skal videre granske regnskapene over alle inntekter og utgifter for alle organer, kontorer og byråer opprettet av Unionen, med mindre stiftelsesdokumentet utelukker det.

Revisjonsretten skal gi Europaparlamentet og Rådet en erklæring om at regnskapene er riktige, og at de underliggende transaksjoner er lovlige og riktige; erklæringen skal offentliggjøres i *Den europeiske unions tidende*. Erklæringen kan utfylles med en særskilt vurdering av hvert hovedområde for Unionens virksomhet.

2. Revisjonsretten skal kontrollere at inntektene og utgiftene er lovlige og riktige, og skal forvisse seg om at den økonomiske forvaltning har vært forsvarlig. I den forbindelse skal den særlig opplyse om eventuelle uregelmessigheter.

Revisjonen av inntektene skal skje på grunnlag av både fastsatte beløp og beløp som faktisk er innbetalt til Unionen.

Revisjonen av utgiftene skal foretas på grunnlag av både inngåtte forpliktelser og faktiske utbetalinger.

Revisjonen kan foretas før regnskapene for vedkommende budsjettår er avsluttet.

3. Revisjonen skal utføres på grunnlag av bilag og om nødvendig ved undersøkelser på stedet i Unionens øvrige institusjoner, i lokalene til organer, kontorer eller byråer som forvalter inntekter eller utgifter på Unionens vegne, og i medlemsstatene, herunder i lokalene til enhver fysisk eller juridisk person som mottar betaling over budsjettet. Revisjonen i medlemsstatene skal utføres i samarbeid med nasjonale revisjonsorganer eller, dersom de ikke har den nødvendige myndighet, med vedkommende nasjonale forvaltningsmyndighet. Revisjonsretten og medlemsstatenes nasjonale revisjonsorganer skal samarbeide på grunnlag av tillit, men samtidig beholde sin uavhengighet. Revisjonsorganene eller myndighetene skal underrette Revisjonsretten om de har til hensikt å delta i revisjonen.

Alle dokumenter eller opplysninger som er nødvendige for å utføre Revisjonsrettens oppgaver, skal på begjæring sendes den av Unionens øvrige institusjoner, av organer, kontorer eller byråer som forvalter inntekter eller utgifter på Unionens vegne, av fysiske eller juridiske personer og av de nasjonale revisjonsorganer eller, dersom de ikke har den nødvendige myndighet, av vedkommende nasjonale forvaltningsmyndighet.

Revisjonsrettens adgang til opplysninger som Den europeiske investeringsbank sitter inne med i forbindelse med forvaltningen av Unionens utgifter og inntekter, skal styres av en avtale mellom Revisjonsretten, banken og Kommisjonen. Så lenge det ikke foreligger en avtale, skal Revisjonsretten likevel ha adgang til de opplysninger som er nødvendige for å revidere Unionens utgifter og inntekter forvaltet av banken.

4. Etter avslutningen av hvert budsjettår skal Revisjonsretten utarbeide en årsberetning. Beretningen skal sendes Unionens øvrige institusjoner og offentliggjøres i *Den europeiske unions tidende* sammen med svar fra de nevnte institusjoner på Revisjonsrettens merknader.

Revisjonsretten kan dessuten når som helst komme med merknader, særlig i form av særberetninger, til særskilte spørsmål og avgi uttalelser på anmodning fra et av Unionens øvrige institusjoner.

Den skal vedta årsberetninger, særberetninger eller uttalelser med et flertall av medlemmene. Den kan imidlertid opprette interne avdelinger med sikte på å vedta bestemte typer rapporter eller uttalelser på vilkår fastsatt i forretningsordenen.

Den skal bistå Europaparlamentet og Rådet i kontrollen med forvaltningen av budsjettet.

Revisjonsretten skal fastsette sin forretningsorden. Forretningsordenen skal godkjennes av Rådet.

KAPITTEL 2

UNIONENS RETTSAKTER, BESLUTNINGSPROSESS OG ANDRE BESTEMMELSER

FØRSTE AVSNITT

UNIONENS RETTSAKTER

Artikkel 288

(tidl. artikkel 249 TEF)

For å utøve Unionens myndighet skal institusjonene vedta forordninger, direktiver, beslutninger, rekommandasjoner og uttalelser.

En forordning skal være allmenngyldig. Den skal være bindende i alle deler og komme direkte til anvendelse i alle medlemsstater.

Et direktiv skal være bindende med hensyn til sin målsetting for alle de medlemsstater det er rettet til, men overlate til myndighetene i medlemsstatene å bestemme formen og midlene for gjennomføringen.

En beslutning skal være bindende i alle deler. Når den angir hvem den er rettet til, skal den være bindende bare for dem.

Rekommandasjoner og uttalelser skal ikke være bindende.

Artikkel 289

1. Den ordinære regelverksprosessen skal bestå i at Europaparlamentet og Rådet i fellesskap vedtar en forordning, et direktiv eller en beslutning etter forslag fra Kommisjonen. Denne framgangsmåten er fastsatt i artikkel 294.

2. I særlige tilfeller omhandlet i traktatene skal en særlig regelverksprosess bestå i at en forordning, et direktiv eller en beslutning vedtas i Europaparlamentet med Rådets deltakelse, eller i Rådet med Europaparlamentets deltakelse.

3. Rettsakter som vedtas etter en regelverksprosess, skal utgjøre regelverksakter.

4. I særlige tilfeller omhandlet i traktatene kan regelverksakter vedtas på initiativ fra en gruppe av medlemsstater eller fra Europaparlamentet, etter rekommandasjon fra Den europeiske sentralbank eller på anmodning fra Domstolen eller Den europeiske investeringsbank.

Artikkel 290

1. En regelverksakt kan delegere til Kommisjonen myndighet til å vedta allmenngyldige ikke-regelverksakter, for å utfylle eller endre visse ikke-vesentlige elementer i regelverksakten.

Regelverksaktene skal uttrykkelig avgrense formål, innhold, omfang og varighet av den delegerte myndighet. De vesentlige elementer på et område skal forbeholdes regelverksakten, og skal derfor ikke omfattes av den delegerte myndighet.

2. Regelverksakter skal uttrykkelig fastsette de vilkår som gjelder for delegeringen; disse vilkårene kan være som følger:

- a) Europaparlamentet eller Rådet kan beslutte å tilbakekalle delegeringen,
- b) den delegerte rettsakten kan tre i kraft bare dersom Europaparlamentet eller Rådet ikke gjør innsigelse innen fristen som er fastsatt i regelverksakten.

Ved anvendelsen av bokstav a) og b) skal Europaparlamentet treffe avgjørelse med et flertall av sine medlemmer, og Rådet med kvalifisert flertall.

3. Adjektivet «delegert» skal tilføyes i overskriften til de delegerte rettsaktene.

Artikkel 291

1. Medlemsstatene skal vedta alle internrettslige tiltak som er nødvendige for å gjennomføre rettslig bindende unionsrettsakter.

2. Når ensartede vilkår for å gjennomføre rettslig bindende unionsrettsakter er nødvendige, skal i disse rettsaktene Kommisjonen eller, i behørig begrunnede enkelttilfeller og i tilfellene omhandlet i artikkel 24 og 26 i traktaten om Den europeiske union, Rådet tildeles gjennomføringsmyndighet.

3. Ved anvendelsen av nr. 2 skal Europaparlamentet og Rådet ved forordninger vedtatt etter den ordinære regelverksprosessen på forhånd fastsette alminnelige regler og prinsipper for hvordan medlemsstatene skal kontrollere Kommisjonens utøvelse av sin gjennomføringsmyndighet.

4. Orddelen «gjennomførings» skal innsettes i overskriften til gjennomføringsrettsaktene.

Artikkel 292

Rådet skal vedta rekommandasjoner. Det skal treffe avgjørelse etter forslag fra Kommisjonen i alle tilfeller der traktatene fastsetter at det skal vedta rettsakter etter forslag fra Kommisjonen. Det skal treffe avgjørelse ved enstemmighet på de områder der enstemmighet kreves for å vedta en unionsrettsakt. Kommisjonen, og Den europeiske sentralbank i særlige tilfeller omhandlet i traktatene, skal vedta rekommandasjoner.

ANNET AVSNITT BESLUTNINGSPROSESS FOR RETTSAKTER OG ANDRE BESTEMMELSER

Artikkel 293

(tidl. artikkel 250 TEF)

1. Når Rådet i henhold til traktatene skal treffe avgjørelse etter forslag fra Kommisjonen, kan det endre forslaget bare ved enstemmighet, med mindre annet følger av artikkel 294 nr. 10 og 13, artikkel 310, artikkel 312, artikkel 314 og artikkel 315 annet ledd.
2. Så lenge Rådet ikke har truffet en beslutning, kan Kommisjonen endre sitt forslag på ethvert tidspunkt av beslutningsprosessen fram til en unionsrettsakt vedtas.

Artikkel 294

(tidl. artikkel 251 TEF)

1. Når det i traktatene vises til den ordinære regelverksprosessen for å vedta en rettsakt, får framgangsmåten nedenfor anvendelse.
2. Kommisjonen skal framlegge forslag for Europaparlamentet og Rådet.

Første behandling

3. Europaparlamentet skal vedta sitt førstebehandlingsstandpunkt og meddele det til Rådet.
4. Dersom Rådet godkjenner Europaparlamentets standpunkt, er vedkommende rettsakt vedtatt med den ordlyd som svarer til Europaparlamentets standpunkt.
5. Dersom Rådet ikke godkjenner Europaparlamentets standpunkt, skal det vedta sitt førstebehandlingsstandpunkt og meddele det til Europaparlamentet.
6. Rådet skal gi Europaparlamentet utførlige opplysninger om grunnene for sitt førstebehandlingsstandpunkt. Kommisjonen skal gi Europaparlamentet utførlige opplysninger om sitt standpunkt.

Annen behandling

7. Dersom Europaparlamentet innen tre måneder etter meddelelsen
 - a) godkjenner Rådets førstebehandlingsstandpunkt eller ikke har truffet avgjørelse, skal rettsakten anses som vedtatt med den ordlyd som svarer til Rådets standpunkt,
 - b) med et flertall av medlemmene forkaster Rådets førstebehandlingsstandpunkt, skal den foreslåtte rettsakten anses som ikke vedtatt,
 - c) med et flertall av medlemmene foreslår endringer i Rådets førstebehandlingsstandpunkt, skal den endrede teksten oversendes til Rådet og Kommisjonen, som skal avgi uttalelse om endringsforslagene.
8. Dersom Rådet innen tre måneder etter at det har mottatt Europaparlamentets endringsforslag, med kvalifisert flertall

- a) godkjenner alle forslagene, skal vedkommende rettsakt anses som vedtatt,
- b) ikke godkjenner alle endringene, skal Rådets formann i forståelse med Europaparlamentets president innen seks uker sammenkalle Forlikskomiteen.

9. Rådet skal treffe avgjørelse ved enstemmighet om de endringer der Kommisjonen har avgitt negativ uttalelse.

Megling

10. Forlikskomiteen, som består av medlemmene av Rådet eller deres representanter og et like stort antall medlemmer av Europaparlamentet, skal ha til oppgave innen seks uker etter sammenkallingen å komme til enighet om et felles forslag som kan godtas med kvalifisert flertall blant medlemmene av Rådet eller deres representanter og med flertall blant medlemmene av Europaparlamentet, på grunnlag av Europaparlamentets og Rådets standpunkter i annen behandling.

11. Kommisjonen skal delta i Forlikskomiteens forhandlinger og ta ethvert nødvendig initiativ for å få i stand en tilnærming mellom Europaparlamentets og Rådets standpunkter.

12. Dersom Forlikskomiteen innen seks uker etter at den er sammenkalt, ikke godkjenner et felles forslag, skal den foreslåtte rettsakten anses som ikke vedtatt.

Tredje behandling

13. Dersom Forlikskomiteen innen denne fristen godkjenner et felles forslag, skal Europaparlamentet og Rådet ha en frist på seks uker fra godkjenningen til å vedta rettsakten i samsvar med forslaget, der det kreves flertall av de avgitte stemmer i Europaparlamentet og kvalifisert flertall i Rådet. I motsatt fall skal den foreslåtte rettsakten anses som ikke vedtatt.

14. Fristene i denne artikkel på tre måneder og seks uker skal på Europaparlamentets eller Rådets initiativ forlenges med henholdsvis høyst en måned og høyst to uker.

Særlige bestemmelser

15. Når en regelverksakt i de tilfeller som er fastsatt i traktatene, behandles etter den ordinære regelverksprosessen på initiativ fra en gruppe av medlemsstater, etter rekommandasjon fra Den europeiske sentralbank eller på anmodning fra Domstolen, får nr. 2, nr. 6 annet punktum og nr. 9 ikke anvendelse.

I slike tilfeller skal Europaparlamentet og Rådet oversende den foreslåtte rettsakten til Kommisjonen sammen med sine standpunkter fra første og annen behandling. Europaparlamentet eller Rådet kan anmode om uttalelse fra Kommisjonen under hele saksgangen, og Kommisjonen kan også avgi uttalelse på eget initiativ. Den kan også, dersom den finner det nødvendig, delta i Forlikskomiteen i samsvar med nr. 11.

Artikkel 295

Europaparlamentet, Rådet og Kommisjonen skal rådføre seg med hverandre og i fellesskap avtale formene for sitt samarbeid. For dette formål kan de innenfor traktatenes rammer inngå interinstitusjonelle avtaler som kan være bindende.

Artikkel 296

(tidl. artikkel 253 TEF)

Når traktatene ikke angir hvilken type rettsakt som skal vedtas, skal institusjonene i hvert tilfelle velge type, i samsvar med gjeldende framgangsmåter og forholdsmessighetsprinsippet.

Rettsakter skal ha grunner og skal vise til de forslag, initiativer, rekommandasjoner, anmodninger eller uttalelser som traktatene krever.

Ved vurderingen av utkast til regelverksakter skal Europaparlamentet og Rådet avstå fra å vedta rettsakter som ikke er hjemlet i den regelverksprosessen som gjelder på vedkommende område.

Artikkel 297

(tidl. artikkel 254 TEF)

1. Regelverksakter vedtatt etter den ordinære regelverksprosessen skal undertegnes av Europaparlamentets president og Rådets formann.

Regelverksakter vedtatt etter en særlig regelverksprosess skal undertegnes av presidenten eller formannen for den institusjon som har vedtatt dem.

Regelverksakter skal kunngjøres i *Den europeiske unions tidende*. De skal tre i kraft på det tidspunkt de selv fastsetter, eller, når intet er angitt, den tjuende dag etter kunngjøringen.

2. Ikke-regelverksakter som vedtas i form av forordninger, direktiver eller beslutninger som ikke angir hvem de er rettet til, skal undertegnes av presidenten eller formannen for den institusjon som har vedtatt dem.

Forordninger og direktiver som er rettet til alle medlemsstater, samt beslutninger som ikke angir hvem de er rettet til, skal kunngjøres i *Den europeiske unions tidende*. De skal tre i kraft på det tidspunkt de selv fastsetter, eller, når intet er angitt, den tjuende dag etter kunngjøringen.

Andre direktiver, samt beslutninger som angir hvem de er rettet til, skal meddeles dem de er rettet til, og skal få virkning ved denne underretning.

Artikkel 298

1. Under utførelsen av sine oppgaver skal Unionens institusjoner, organer, kontorer og byråer støtte seg på en åpen, effektiv og uavhengig europeisk forvaltning.

2. Europaparlamentet og Rådet skal ved forordninger vedtatt etter den ordinære regelverksprosessen fastsette bestemmelser for dette formål idet det tas hensyn til de vedtekter og de tjenestevilkår som er vedtatt i henhold til artikkel 336.

Artikkel 299

(tidl. artikkel 256 TEF)

Rettsakter vedtatt av Rådet, Kommisjonen eller Den europeiske sentralbank som pålegger andre enn statene en pengeforpliktelse, skal i seg selv utgjøre tvangsgrunnlag.

For tvangsfullbyrdelsen skal gjelde de sivile rettergangsregler i den stat på hvis territorium den finner sted. Attestasjon om at tvangsfullbyrdelse kan finne sted, skal gis uten annen prøving enn en kontroll av tvangsgrunnlagets ekthet av den myndighet i vedkommende stat som av regjeringen i hver enkelt medlemsstat blir utpekt til det; medlemsstatene skal gjøre Kommisjonen og Den europeiske unions domstol kjent med hvilken myndighet som er utpekt.

Når disse formkrav er blitt oppfylt etter anmodning fra den berørte part, kan tvangsfullbyrdelsen gjennomføres ved at parten henvender seg direkte til den instans som er domsmyndig etter lovgivningen i vedkommende stat.

Tvangsfullbyrdelsen kan utsettes bare i henhold til beslutning av Domstolen. Domstolene i medlemsstatene skal likevel ha myndighet til å kontrollere at de vanlige regler for tvangsfullbyrdelse er blitt overholdt.

KAPITTEL 3 UNIONENS RÅDGIVENDE ORGANER

Artikkel 300

1. Europaparlamentet, Rådet og Kommisjonen skal bistås av en økonomisk og sosial komité og en regionkomité med rådgivende funksjon.
2. Den økonomiske og sosiale komité skal være sammensatt av representanter for arbeidsgiverorganisasjoner, for arbeidstakerne og for andre parter som representerer sivilsamfunnet, særlig på det sosioøkonomiske, statsborgerlige, faglige og kulturelle område.
3. Regionkomiteen skal bestå av representanter for regionale og lokale administrative enheter som enten er valgt til et regionalt eller lokalt organ eller er politisk ansvarlige overfor en valgt forsamling.
4. Medlemmene av Den økonomiske og sosiale komité og Regionkomiteen skal ikke være bundet av noen instruks. De skal utføre sine verv i full uavhengighet og i Unionens alminnelige interesse.
5. Bestemmelsene i nr. 2 og 3 om hvordan komiteene skal være sammensatt, skal gjennomgås med jevne mellomrom av Rådet for å ta hensyn til den økonomiske, sosiale og demografiske utvikling i Unionen. Rådet skal etter forslag fra Kommisjonen vedta beslutninger for dette formål.

FØRSTE AVSNITT DEN ØKONOMISKE OG SOSIALE KOMITÉ

Artikkel 301

(tidl. artikkel 258 TEF)

Antall medlemmer i Den økonomiske og sosiale komité skal ikke overstige 350.

Rådet skal ved enstemmighet etter forslag fra Kommisjonen vedta en beslutning om komiteens sammensetning.

Rådet skal fastsette komitémedlemmenes godtgjøring.

Artikkel 302

(tidl. artikkel 259 TEF)

1. Komiteens medlemmer skal oppnevnes for fem år. Rådet skal vedta listen over medlemmer, som utarbeides i samsvar med forslagene fra den enkelte medlemsstat. Komiteens medlemmer kan oppnevnes på nytt.
2. Rådet skal treffe avgjørelse etter å ha rådspurt Kommisjonen. Det kan innhente uttalelser fra europeiske organisasjoner som er representative for de forskjellige økonomiske og sosiale sektorer og sivilsamfunnet som berøres av Unionens virksomhet.

Artikkel 303

(tidl. artikkel 260 TEF)

Komiteen skal blant sine medlemmer velge leder og arbeidsutvalg for to og et halvt år.

Den fastsetter sin forretningsorden.

Lederen skal sammenkalle komiteen etter anmodning fra Europaparlamentet, Rådet eller fra Kommisjonen. Den kan også tre sammen på eget initiativ.

Artikkel 304

(tidl. artikkel 262 TEF)

Europaparlamentet, Rådet eller Kommisjonen skal være forpliktet til å rådspørre komiteen i de tilfeller som er nevnt i traktatene. Disse institusjonene kan alltid rådspørre komiteen når de finner det ønskelig. Komiteen kan på eget initiativ avgi uttalelse når den finner det ønskelig.

Dersom Europaparlamentet, Rådet eller Kommisjonen finner det nødvendig, kan de gi komiteen en frist for å avgi sin uttalelse; fristen skal være på minst en måned regnet fra det tidspunkt da meldingen om dette ble mottatt av lederen. Når fristen er utløpt, kan saken behandles selv om uttalelsen ikke foreligger.

Uttalelsen fra komiteen og et referat av forhandlingene skal sendes til Europaparlamentet, Rådet og Kommisjonen.

ANNET AVSNITT REGIONKOMITEEN

Artikkel 305

(tidl. artikkel 263 annet, tredje og fjerde ledd TEF)

Antall medlemmer i Regionkomiteen skal ikke overstige 350.

Rådet skal ved enstemmighet etter forslag fra Kommisjonen vedta en beslutning om komiteens sammensetning.

Komiteens medlemmer samt et tilsvarende antall varamedlemmer skal oppnevnes for fem år. De kan oppnevnes på nytt. Rådet skal vedta listen over medlemmer og varamedlemmer, som utarbeides i samsvar med forslagene fra den enkelte medlemsstat. Ved opphør av mandatet

omhandlet i artikkel 300 nr. 3 som komiteens medlemmer ble foreslått på grunnlag av, skal deres funksjonstid automatisk opphøre, og de skal erstattes med nye medlemmer for resten av funksjonstiden i samsvar med samme framgangsmåte. Ingen komitémedlemmer kan samtidig være medlem av Europaparlamentet.

Artikkel 306

(tidl. artikkel 264 TEF)

Regionkomiteen skal blant sine medlemmer velge leder og arbeidsutvalg for to og et halvt år.

Den fastsetter sin forretningsorden.

Lederen skal sammenkalle komiteen etter anmodning fra Europaparlamentet, Rådet eller fra Kommisjonen. Den kan også tre sammen på eget initiativ.

Artikkel 307

(tidl. artikkel 265 TEF)

Europaparlamentet, Rådet eller Kommisjonen skal rådspørre Regionkomiteen i de tilfeller som er nevnt i traktatene, og i alle andre tilfeller, særlig slike som gjelder samarbeid over landegrensene, når en av nevnte institusjoner anser det som hensiktsmessig.

Dersom Europaparlamentet, Rådet eller Kommisjonen finner det nødvendig, kan de gi komiteen en frist for å avgi sin uttalelse; fristen skal være på minst en måned regnet fra det tidspunkt da meldingen om dette ble mottatt av lederen. Når fristen er utløpt, kan saken behandles selv om uttalelsen ikke foreligger.

Når Den økonomiske og sosiale komité rådspørres etter artikkel 304, skal Regionkomiteen underrettes av Europaparlamentet, Rådet eller Kommisjonen om anmodningen om uttalelse. Regionkomiteen kan, når den finner at særlige regionsinteresser er berørt, avgi en uttalelse om dette.

Komiteen kan på eget initiativ avgi uttalelse når den finner det ønskelig. Uttalelsen fra komiteen og et referat av forhandlingene skal sendes til Europaparlamentet, Rådet og Kommisjonen.

KAPITTEL 4

DEN EUROPEISKE INVESTERINGSBANK

Artikkel 308

(tidl. artikkel 266 TEF)

Den europeiske investeringsbank er et eget rettssubjekt.

Den europeiske investeringsbanks medlemmer skal være medlemsstatene.

Vedtektene for Den europeiske investeringsbank er inntatt i en protokoll vedlagt traktatene. Rådet kan ved enstemmighet etter en særlig regelverksprosess enten på anmodning fra Den europeiske investeringsbank og etter å ha rådspurt Europaparlamentet og Kommisjonen, eller

etter forslag fra Kommissjonen og etter å ha rådspurt Europaparlamentet og Den europeiske investeringsbank, endre bankens vedtekter.

Artikkel 309

(tidl. artikkel 267 TEF)

Den europeiske investeringsbank skal ha til oppgave å bidra, ved hjelp av midler lånt på kapitalmarkedet og av egne midler, til en jevn og balansert utvikling av det indre marked i Unionens interesse. For dette formål skal banken, uten å ta sikte på fortjeneste, gjennom lån og garantier lette finansieringen av følgende prosjekter innenfor alle sektorer av næringslivet:

- a) prosjekter for utbygging av mindre utviklede områder,
- b) prosjekter for modernisering eller omlegging av foretak eller for å skape ny virksomhet som opprettelsen av det indre marked fører til, og som på grunn av sitt omfang eller sin art ikke fullt ut kan finansieres av de forskjellige midler som står til rådighet i de enkelte medlemsstater, og
- c) prosjekter som er av felles interesse for flere medlemsstater, og som på grunn av sitt omfang eller sin art ikke fullt ut kan finansieres av de forskjellige midler som står til rådighet i de enkelte medlemsstater.

Under utførelsen av sine oppgaver skal banken lette finansieringen av investeringsprogrammer i tilknytning til støtte fra strukturfondene og andre finansieringsordninger i Unionen.

AVDELING II FINANSIELLE BESTEMMELSER

Artikkel 310

(tidl. artikkel 268 TEF)

1. Alle Unionens inntekter og utgifter skal anslås for hvert enkelt budsjettår og føres opp i budsjettet.

Unionens årlige budsjett skal fastsettes av Europaparlamentet og Rådet i samsvar med artikkel 314.

Inntektene og utgiftene på budsjettet skal balansere.

2. Utgiftene som framgår av budsjettet, skal godkjennes for den årlige budsjettperioden i samsvar med forordningen omhandlet i artikkel 322.

3. Før utgifter oppført i budsjettet kan dekkes, må det vedtas en rettslig bindende unionsrettsakt som utgjør rettsgrunnlaget for Unionens tiltak og for dekningen av de motsvarende utgifter i samsvar med forordningen omhandlet i artikkel 322, med de unntak forordningen fastsetter.

4. For å sikre budsjettdisiplin skal Unionen ikke vedta noen rettsakt som kan få betydelig innvirkning på budsjettet, uten å gi garanti for at de utgifter en slik rettsakt medfører, kan finansieres innenfor rammen av Unionens egne midler og i samsvar med den flerårige finansielle rammen omhandlet i artikkel 312.

5. Budsjettet skal gjennomføres i samsvar med prinsippet om forsvarlig økonomisk forvaltning. Medlemsstatene skal samarbeide med Unionen for å sikre at bevilgningene som inngår i budsjettet, brukes i samsvar med dette prinsippet.

6. Unionen og medlemsstatene skal i samsvar med artikkel 325 motarbeide bedrageri og annen ulovlig virksomhet som skader Unionens finansielle interesser.

KAPITTEL 1 UNIONENS EGNE MIDLER

Artikkel 311

(tidl. artikkel 269 TEF)

Unionen skal bringe til veie de midler som er nødvendige for at den skal kunne nå sine mål og gjennomføre sin politikk.

Med forbehold for andre inntekter skal budsjettet finansieres fullt ut ved egne midler.

Rådet skal ved enstemmighet etter en særlig regelverksprosess og etter å ha rådspurt Europaparlamentet vedta en beslutning som fastsetter bestemmelsene om ordningen med Unionens egne midler. I denne forbindelse kan det opprette nye kategorier av egne midler eller

avskaffe en eksisterende kategori. Beslutningen skal ikke tre i kraft før den er godkjent av medlemsstatene i samsvar med deres forfatningsregler.

Rådet skal ved forordninger vedtatt etter en særlig regelverksprosess vedta gjennomføringstiltak for ordningen med Unionens egne midler i den utstrekning dette er fastsatt i beslutningen som vedtas på grunnlag av tredje ledd. Rådet skal treffe avgjørelse etter å ha innhentet samtykke fra Europaparlamentet.

KAPITTEL 2 DEN FLERÅRIGE FINANSIELLE RAMMEN

Artikkel 312

1. Den flerårige finansielle rammen skal sikre en velordnet utvikling i Unionens utgifter innenfor rammene av Unionens egne midler.

Den skal fastsettes for en periode på minst fem år.

Unionens årlige budsjett skal overholde den flerårige finansielle rammen.

2. Rådet skal etter en særlig regelverksprosess vedta en forordning som fastsetter den flerårige finansielle rammen. Rådet skal treffe avgjørelse ved enstemmighet etter å ha innhentet samtykke fra Europaparlamentet, som skal gis av et flertall av dets medlemmer.

Det europeiske råd kan ved enstemmighet vedta en beslutning som tillater Rådet å treffe avgjørelse med kvalifisert flertall når det vedtar forordningen nevnt i første ledd.

3. Den finansielle rammen skal fastsette beløpsgrenser for de årlige forpliktelsesbevilgninger etter utgiftskategori og for de årlige betalingsbevilgninger. Utgiftskategoriene skal være av begrenset antall og tilsvare Unionens største virksomhetssektorer.

Den finansielle rammen skal fastsette alle andre bestemmelser som kan bidra til at den årlige budsjettbehandlingen avvikles problemfritt.

4. Dersom en rådsforordning som fastsetter en ny finansiell ramme, ikke er vedtatt før den foregående finansielle rammen utløper, skal beløpsgrenser og andre bestemmelser som gjaldt det siste års ramme, videreføres inntil denne rettsakten er vedtatt.

5. Under hele saksgangen som fører til at den finansielle rammen vedtas, skal Europaparlamentet, Rådet og Kommisjonen treffe alle tiltak som er nødvendige for å lette vedtakelsen av den.

KAPITTEL 3 UNIONENS ÅRLIGE BUDSJETT

Artikkel 313

(tidl. artikkel 272 nr. 1 TEF)

Budsjettåret begynner 1. januar og utløper 31. desember.

Artikkel 314

(tidl. artikkel 272 nr. 2-10 TEF)

Europaparlamentet og Rådet skal etter en særlig regelverksprosess fastsette Unionens årlige budsjett i samsvar med følgende bestemmelser.

1. Hver institusjon, med unntak av Den europeiske sentralbank, skal innen 1. juli sette opp et overslag over sine utgifter for det følgende budsjettår. Kommisjonen skal samle overslagene i et budsjettforslag, som kan inneholde avvikende overslag.

Budsjettforslaget skal omfatte et inntektsoverslag og et utgiftsoverslag.

2. Kommisjonen skal framlegge et forslag som inneholder budsjettforslaget, for Europaparlamentet og Rådet senest 1. september året forut for det år budsjettet gjelder.

Kommisjonen kan endre budsjettforslaget i løpet av saksgangen fram til sammenkallingen av Forlikskomiteen omhandlet i nr. 5.

3. Rådet skal vedta sitt standpunkt til budsjettforslaget og oversende det til Europaparlamentet senest 1. oktober året forut for det år budsjettet gjelder. Rådet skal gi Europaparlamentet utførlige opplysninger om grunnene for sitt standpunkt.

4. Dersom Europaparlamentet innen 42 dager etter en slik melding

- a) godkjenner Rådets standpunkt, er budsjettet vedtatt,
- b) ikke har truffet avgjørelse, skal budsjettet anses som vedtatt,
- c) vedtar endringer med et flertall av medlemmene, skal det endrede utkastet oversendes til Rådet og Kommisjonen. Europaparlamentets president skal i forståelse med Rådets formann umiddelbart sammenkalle Forlikskomiteen. Dersom Rådet innen ti dager etter at utkastet er oversendt, underretter Europaparlamentet om at det har godkjent alle endringene, skal Forlikskomiteen likevel ikke møte.

5. Forlikskomiteen, som består av medlemmene av Rådet eller deres representanter og et like stort antall medlemmer av Europaparlamentet, skal ha til oppgave innen 21 dager etter sammenkallingen å komme til enighet om et felles forslag som kan godtas med kvalifisert flertall blant medlemmene av Rådet eller deres representanter og med flertall blant medlemmene av Europaparlamentet på grunnlag av Europaparlamentets og Rådets standpunkter.

Kommisjonen skal delta i Forlikskomiteens forhandlinger og skal ta alle nødvendige initiativer for å få i stand en tilnærming mellom Europaparlamentets og Rådets standpunkter.

6. Dersom Forlikskomiteen innen fristen på 21 dager omhandlet i nr. 5 blir enig om et felles forslag, skal Europaparlamentet og Rådet godkjenne det felles forslag innen en frist på 14 dager fra det tidspunkt det ble oppnådd enighet.

7. Dersom innen fristen på 14 dager nevnt i nr. 6

- a) både Europaparlamentet og Rådet godkjenner det felles forslag eller unnlater å treffe avgjørelse, eller dersom en av disse institusjonene godkjenner det felles forslag, mens

den andre unnlater å treffe avgjørelse, skal budsjettet anses som endelig vedtatt i samsvar med det felles forslag, eller

- b) både Europaparlamentet med et flertall av sine medlemmer og Rådet forkaster det felles forslag, eller dersom en av disse institusjonene forkaster det felles forslag, mens den andre unnlater å treffe avgjørelse, skal et nytt budsjettforslag framlegges av Kommisjonen, eller
- c) Europaparlamentet med et flertall av sine medlemmer forkaster det felles forslag, mens Rådet godkjenner det, skal et nytt budsjettforslag framlegges av Kommisjonen, eller
- d) Europaparlamentet godkjenner det felles forslag, mens Rådet forkaster det, kan Europaparlamentet innen 14 dager fra det tidspunkt Rådet forkastet det, og med et flertall av sine medlemmer og tre femdel av de avgitte stemmene, beslutte å bekrefte alle eller noen av endringene omhandlet i nr. 4 bokstav c). Dersom en av Europaparlamentets endringer ikke bekreftes, opprettholdes det standpunkt det ble oppnådd enighet om i Forlikskomiteen med hensyn til den budsjettposten endringen gjelder. Budsjettet skal anses som endelig vedtatt på dette grunnlaget.

8. Dersom Forlikskomiteen innen fristen på 21 dager omhandlet i nr. 5 ikke kommer til enighet om et felles forslag, skal et nytt budsjettforslag framlegges av Kommisjonen.

9. Når saksbehandlingen etter denne artikkel er fullført, skal Europaparlamentets president erklære at budsjettet er endelig vedtatt.

10. Hver institusjon skal utøve den myndighet den er tillagt i denne artikkel i samsvar med traktatene og rettsakter vedtatt i henhold til dem, særlig dem som gjelder Unionens egne midler og balansen mellom inntekter og utgifter.

Artikkel 315

(tidl. artikkel 273 TEF)

Dersom budsjettet ennå ikke er vedtatt når budsjettåret begynner, kan utgiftene, i samsvar med bestemmelsene i de forordninger som blir utarbeidet i henhold til artikkel 322, månedlig belastes de enkelte kapitler eller andre inndelinger innenfor rammen av en tolvdel av bevilgningen i foregående budsjettår; dette beløpet skal likevel ikke overstige en tolvdel av bevilgningene som er fastsatt i det samme kapitlet i det budsjettforslag som er under behandling.

Under forutsetning av at de øvrige vilkår etter første ledd er oppfylt, kan Rådet etter forslag fra Kommisjonen gi samtykke til utgifter som overstiger den nevnte tolvdel, i samsvar med de forordninger som blir utarbeidet i henhold til artikkel 322. Rådet skal umiddelbart oversende beslutningen til Europaparlamentet.

Beslutningen etter annet ledd skal fastsette de nødvendige tiltak med hensyn til midler for å sikre gjennomføringen av denne artikkel, i samsvar med rettsaktene omhandlet i artikkel 311.

Den skal tre i kraft 30 dager etter at den er vedtatt, med mindre Europaparlamentet med et flertall av sine medlemmer innen fristen vedtar å redusere utgiftene.

Artikkel 316*(tidl. artikkel 271 TEF)*

På de vilkår som blir fastsatt i henhold til artikkel 322, skal det være tillatt å overføre de bevilgninger som ved budsjettårets utløp ikke er brukt, og som ikke gjelder personalutgifter, men bare til neste budsjettår.

Bevilgningene skal fordeles på kapitler gruppert etter utgiftenes art eller formål og inndeles videre i samsvar med de forordninger som blir utarbeidet i henhold til artikkel 322.

Utgiftene til Europaparlamentet, Det europeiske råd og Rådet, Kommisjonen og Den europeiske unions domstol skal holdes atskilt i budsjettet, uten at dette skal være til hinder for en spesialordning for visse fellesutgifter.

**KAPITTEL 4
BUDSJETTFORVALTNING OG ANSVARSFRIHET**

Artikkel 317*(tidl. artikkel 274 TEF)*

Kommisjonen skal forvalte budsjettet i samarbeid med medlemsstatene, i samsvar med bestemmelsene i de forordninger som blir utarbeidet i henhold til artikkel 322, på eget ansvar og innenfor rammen av bevilgningene og i samsvar med prinsippet om forsvarlig økonomisk forvaltning. Medlemsstatene skal samarbeide med Kommisjonen for å sikre at bevilgningene brukes i samsvar med prinsippet om forsvarlig økonomisk forvaltning.

Regelverket skal fastsette medlemsstatenes kontroll- og revisjonsforpliktelser ved forvaltningen av budsjettet og det ansvar som følger av det. Det skal også fastsette det ansvar og de nærmere regler som gjelder for den enkelte institusjons dekning av sine utgifter.

Innenfor budsjettets ramme kan Kommisjonen, med de begrensninger og på de vilkår som er fastsatt i de forordninger som blir utarbeidet i henhold til artikkel 322, foreta overføring av bevilgninger enten mellom kapitlene eller mellom postene.

Artikkel 318*(tidl. artikkel 275 TEF)*

Kommisjonen skal hvert år forelegge Europaparlamentet og Rådet regnskapet for det forløpne budsjettår. Videre skal Kommisjonen oversende Rådet og Europaparlamentet en oppstilling over Unionens aktiva og passiva.

Kommisjonen skal også framlegge for Europaparlamentet og Rådet en evalueringsrapport om Unionens finanser på grunnlag av de resultater som er oppnådd, særlig i forbindelse med merknadene fra Europaparlamentet og Rådet i henhold til artikkel 319.

Artikkel 319

(tidl. artikkel 276 TEF)

1. Europaparlamentet skal etter rekommandasjon fra Rådet meddele Kommisjonen ansvarsfrihet for forvaltningen av budsjettet. For dette formål skal Rådet og Europaparlamentet etter tur gjennomgå regnskapene og oppstillingen over aktiva og passiva, evalueringsrapporten omhandlet i artikkel 318, Revisjonsrettens årsberetning med svar fra de kontrollerte institusjoner på Revisjonsrettens merknader, erklæringen omhandlet i artikkel 287 nr. 1 annet ledd og Revisjonsrettens særberetninger.
2. Før Kommisjonen meddeles ansvarsfrihet, eller for ethvert annet formål i forbindelse med dens myndighetsutøvelse i forvaltningen av budsjettet, kan Europaparlamentet be Kommisjonen om å redegjøre for dekningen av utgiftene eller for hvordan de finansielle kontrollordningene virker. Kommisjonen skal framlegge alle nødvendige opplysninger for Europaparlamentet dersom det ber om det.
3. Kommisjonen skal treffe alle egnede tiltak for å etterkomme merknadene i beslutningene om ansvarsfrihet og Europaparlamentets øvrige merknader til dekningen av utgiftene samt kommentarene som er vedlagt Rådets rekommandasjoner om ansvarsfrihet.

På anmodning fra Europaparlamentet eller Rådet skal Kommisjonen framlegge en rapport om de tiltak som er truffet på bakgrunn av merknadene og kommentarene, særlig om instruksjoner som er gitt de kontorer som har ansvaret for å forvalte budsjettet. Rapportene skal også sendes til Revisjonsretten.

KAPITTEL 5 FELLES BESTEMMELSER

Artikkel 320

(tidl. artikkel 277 TEF)

Den flerårige finansielle rammen og det årlige budsjettet skal oppstilles i euro.

Artikkel 321

(tidl. artikkel 278 TEF)

Kommisjonen kan, forutsatt at den underretter vedkommende myndigheter i medlemsstatene om dette, i nødvendig utstrekning overføre til en medlemsstats valuta de tilgodehavender den har i en annen medlemsstats valuta, for å anvende dem til formål som er fastsatt i traktatene. Kommisjonen skal så vidt mulig unngå å foreta slike overføringer når den rår over tilgodehavender som er disponible eller kan frigjøres i de valutaer den har behov for.

Kommisjonen skal stå i forbindelse med hver enkelt medlemsstat gjennom den myndighet medlemsstaten utpeker. Kommisjonen skal ved gjennomføringen av finansielle transaksjoner benytte seg av seddelbanken i vedkommende medlemsstat eller en annen finansinstitusjon godkjent av denne stat.

Artikkel 322

(tidl. artikkel 279 TEF)

1. Europaparlamentet og Rådet skal etter den ordinære regelverksprosessen og etter å ha rådspurt Revisjonsretten ved forordninger vedta
 - a) et finansreglement som særlig skal fastsette nærmere regler for hvordan budsjettet skal stilles opp og forvaltes og regnskaper avlegges og revideres,
 - b) regler for ordningen for kontroll med de finansielle aktørenes ansvar, særlig de anvisningsberettigede og regnskapsførerne.
2. Rådet skal etter forslag fra Kommisjonen og etter å ha rådspurt Europaparlamentet og Revisjonsretten fastsette de nærmere regler og den framgangsmåte som skal følges når budsjettinntektene fastsatt i ordningen med Unionens egne midler stilles til rådighet for Kommisjonen, og fastsette hvilke tiltak som skal treffes for eventuelt å imøtekomme likviditetsbehov.

Artikkel 323

Europaparlamentet, Rådet og Kommisjonen skal sikre at det står tilstrekkelige finansielle midler til rådighet til at Unionen kan oppfylle sine rettslige forpliktelser overfor tredjemann.

Artikkel 324

Det skal på initiativ fra Kommisjonen regelmessig holdes møter mellom Europaparlamentets president, Rådets formann og Kommisjonens president under budsjettbehandlingen etter denne avdeling. Presidentene og formannen skal treffe alle tiltak som er nødvendige for å fremme samråd og tilnærming mellom standpunktene til de institusjoner de leder, for å lette gjennomføringen av denne avdeling.

KAPITTEL 6**TILTAK MOT BEDRAGERI**

Artikkel 325

(tidl. artikkel 280 TEF)

1. Unionen og medlemsstatene skal motarbeide bedrageri og annen ulovlig virksomhet som skader Unionens finansielle interesser, ved tiltak som treffes i samsvar med denne artikkel; tiltakene skal virke avskrekkende og være av en slik art at de gir et effektivt vern i medlemsstatene og i alle Unionens institusjoner, organer, kontorer og byråer.
2. Medlemsstatene skal treffe de samme tiltak mot bedrageri som skader Unionens finansielle interesser, som de treffer mot bedrageri som skader deres egne finansielle interesser.
3. Med forbehold for andre traktatbestemmelser skal medlemsstatene samordne sine tiltak for å beskytte Unionens finansielle interesser mot bedrageri. For dette formål skal de sammen med Kommisjonen tilrettelegge et nært og løpende samarbeid mellom vedkommende myndigheter.

4. Europaparlamentet og Rådet skal etter den ordinære regelverksprosessen og etter å ha rådspurt Revisjonsretten vedta de nødvendige tiltak med hensyn til å forebygge og bekjempe bedrageri som skader Unionens finansielle interesser med sikte på å gi et effektivt og likeverdig vern i medlemsstatene og i alle Unionens institusjoner, organer, kontorer og byråer.
5. Kommisjonen skal hvert år i samarbeid med medlemsstatene framlegge for Europaparlamentet og for Rådet en rapport om de tiltak som er truffet for å gjennomføre denne artikkel.

AVDELING III STYRKET SAMARBEID

Artikkel 326

(tidl. artikkel 27a-27e, 40-40b og 43-45 TEU og tidl. artikkel 11 og 11a TEF)

Et styrket samarbeid skal foregå i samsvar med traktatene og unionsretten.

Det må ikke skade det indre marked eller den økonomiske, sosiale og territoriale utjevning. Det må ikke innebære noen hindring for eller noen forskjellsbehandling i handelen mellom medlemsstatene og heller ikke vri konkurransen mellom dem.

Artikkel 327

(tidl. artikkel 27a-27e, 40-40b og 43-45 TEU og tidl. artikkel 11 og 11a TEF)

Et styrket samarbeid skal ikke berøre de ikke-deltagende medlemsstaters myndighet, rettigheter og forpliktelser. Medlemsstater som ikke deltar i samarbeidet, skal ikke hindre de deltakende medlemsstaters gjennomføring av det.

Artikkel 328

(tidl. artikkel 27a-27e, 40-40b og 43-45 TEU og tidl. artikkel 11 og 11a TEF)

1. Når et styrket samarbeid innledes, skal det være åpent for alle medlemsstater, forutsatt at de oppfyller alle vilkår for deltakelse som er fastsatt i beslutningen om bemyndigelse. Det skal også være åpent for dem på ethvert senere tidspunkt, forutsatt at de, i tillegg til nevnte vilkår, oppfyller bestemmelsene i de rettsakter som allerede er vedtatt innenfor denne rammen.

Kommisjonen og de medlemsstater som deltar i et styrket samarbeid, skal oppmuntre til at flest mulig medlemsstater deltar.

2. Kommisjonen og eventuelt Unionens høyrepresentant for utenrikssaker og sikkerhetspolitikk skal holde Europaparlamentet og Rådet regelmessig underrettet om utviklingen av det styrkede samarbeidet.

Artikkel 329

(tidl. artikkel 27a-27e, 40-40b og 43-45 TEU og tidl. artikkel 11 og 11a TEF)

1. Medlemsstater som ønsker å opprette et styrket samarbeid seg imellom på et av traktatenes områder, med unntak av områder der Unionen har enekompetanse, og den felles utenriks- og sikkerhetspolitikk, skal rette en anmodning til Kommisjonen der de angir virkeområdet og målene for det påtenkte styrkede samarbeidet. Kommisjonen kan framlegge et forslag for Rådet om dette. Dersom Kommisjonen ikke framlegger et forslag, skal den underrette de berørte medlemsstater om grunnene for det.

Bemyndigelsen til å innlede et styrket samarbeid som omhandlet i første ledd skal gis av Rådet etter forslag fra Kommisjonen og etter at Europaparlamentet har gitt sitt samtykke.

2. De medlemsstater som ønsker å opprette et styrket samarbeid seg imellom innenfor rammen av den felles utenriks- og sikkerhetspolitikk, skal rette sin anmodning til Rådet. Den skal videresendes til Unionens høyrepresentant for utenrikssaker og sikkerhetspolitikk, som skal uttale seg om hvorvidt det påtenkte styrkede samarbeidet er forenlig med Unionens felles utenriks- og sikkerhetspolitikk, og til Kommisjonen, som særlig skal uttale seg om hvorvidt det påtenkte styrkede samarbeidet er forenlig med Unionens politikk for øvrig. Den skal også oversendes til Europaparlamentet til orientering.

Bemyndigelsen til å innlede et styrket samarbeid skal gis av Rådet ved en beslutning ved enstemmighet.

Artikkel 330

(tidl. artikkel 27a-27e, 40-40b og 43-45 TEU og tidl. artikkel 11 og 11a TEF)

Alle rådsmedlemmer kan delta i Rådets drøftinger, men bare rådsmedlemmer som representerer de medlemsstater som deltar i et styrket samarbeid, skal delta i avstemningen.

For enstemmighet kreves bare stemmene til de deltakende medlemsstatenes representanter.

Kvalifisert flertall skal bestemmes i samsvar med artikkel 238 nr. 3.

Artikkel 331

(tidl. artikkel 27a-27e, 40-40b og 43-45 TEU og tidl. artikkel 11 og 11a TEF)

1. Enhver medlemsstat som ønsker å delta i et styrket samarbeid som pågår på et av områdene nevnt i artikkel 329 nr. 1, skal underrette Rådet og Kommisjonen om det.

Kommisjonen skal innen fire måneder etter at underretningen ble mottatt, bekrefte vedkommende medlemsstats deltakelse. Den skal om nødvendig fastslå at vilkårene for å delta er oppfylt, og skal vedta ethvert overgangstiltak som er nødvendig med hensyn til anvendelsen av de rettsakter som allerede er vedtatt innenfor rammen av det styrkede samarbeidet.

Dersom Kommisjonen imidlertid anser at vilkårene for å delta ikke er oppfylt, skal den angi hvilke bestemmelser som må vedtas for å oppfylle vilkårene, og fastsette en frist for ny behandling av anmodningen. Ved fristens utløp skal den behandle anmodningen på nytt etter framgangsmåten i annet ledd. Dersom Kommisjonen anser at vilkårene for å delta fortsatt ikke er oppfylt, kan vedkommende medlemsstat bringe saken inn for Rådet, som skal ta stilling til anmodningen. Rådet skal treffe avgjørelse i samsvar med artikkel 330. Det kan også vedta overgangstiltakene nevnt i annet ledd etter forslag fra Kommisjonen.

2. Enhver medlemsstat som ønsker å delta i et styrket samarbeid som pågår innenfor rammen av den felles utenriks- og sikkerhetspolitikk, skal underrette Rådet, Unionens høyrepresentant for utenrikssaker og sikkerhetspolitikk samt Kommisjonen om det.

Rådet skal bekrefte vedkommende medlemsstats deltakelse etter å ha rådspurt Unionens høyrepresentant for utenrikssaker og sikkerhetspolitikk og etter om nødvendig å ha fastslått at vilkårene for å delta er oppfylt. Rådet kan etter forslag fra høyrepresentanten også vedta ethvert overgangstiltak som er nødvendig med hensyn til gjennomføringen av de rettsakter som allerede er vedtatt innenfor rammen av det styrkede samarbeidet. Dersom Rådet imidlertid

anser at vilkårene for å delta ikke er oppfylt, skal det angi hvilke bestemmelser som må vedtas for å oppfylle vilkårene, og fastsette en frist for ny behandling av anmodningen om deltakelse.

Ved anvendelsen av dette nummer skal Rådet treffe avgjørelse ved enstemmighet og i samsvar med artikkel 330.

Artikkel 332

(tidl. artikkel 27a-27e, 40-40b og 43-45 TEU og tidl. artikkel 11 og 11a TEF)

Utgifter i forbindelse med gjennomføringen av et styrket samarbeid, med unntak av administrasjonskostnader som påløper for institusjonene, skal dekkes av de deltakende medlemsstater, med mindre Rådet etter å ha rådspurt Europaparlamentet bestemmer noe annet ved enstemmighet blant alle sine medlemmer.

Artikkel 333

(tidl. artikkel 27a-27e, 40-40b og 43-45 TEU og tidl. artikkel 11 og 11a TEF)

1. Når Rådet i henhold til en traktatbestemmelse som kan anvendes i forbindelse med styrket samarbeid, skal treffe avgjørelse ved enstemmighet, kan det etter bestemmelsene i artikkel 330 ved enstemmighet vedta en beslutning om at det vil treffe avgjørelse med kvalifisert flertall.
2. Når Rådet i henhold til en bestemmelse i traktatene som kan anvendes i forbindelse med styrket samarbeid, skal vedta rettsakter etter en særlig regelverksprosess, kan det etter bestemmelsene i artikkel 330 ved enstemmighet vedta en beslutning om at det vil treffe avgjørelse etter den ordinære regelverksprosessen. Rådet skal treffe avgjørelse etter å ha rådspurt Europaparlamentet.
3. Nr. 1 og 2 får ikke anvendelse på beslutninger som har innvirkning på forsvarsområdet.

Artikkel 334

(tidl. artikkel 27a-27e, 40-40b og 43-45 TEU og tidl. artikkel 11 og 11a TEF)

Rådet og Kommisjonen skal sikre sammenheng i de tiltak som gjennomføres innenfor rammen av et styrket samarbeid, og mellom disse tiltak og Unionens politikk, og skal samarbeide for dette formål.

SJUENDE DEL ALMINNELIGE BESTEMMELSER OG SLUTTBESTEMMELSER

Artikkel 335

(tidl. artikkel 282 TEF)

Unionen skal i hver medlemsstat ha den mest omfattende rettslige handleevne som statens lovgivning innrømmer juridiske personer; særlig kan Unionen erverve og avhende fast eiendom og løsøre og være part i en rettssak. For dette formål skal Unionen representeres av Kommissjonen. Unionen skal likevel være representert av hver av institusjonene innenfor rammen av deres administrative handlefrihet i saker som gjelder deres virksomhet.

Artikkel 336

(tidl. artikkel 283 TEF)

Europaparlamentet og Rådet skal ved forordninger vedtatt etter den ordinære regelverksprosessen og etter å ha rådspurt de berørte institusjoner fastsette de vedtekter eller tjenestevilkår som gjelder for Unionens ansatte.

Artikkel 337

(tidl. artikkel 284 TEF)

For å utføre de oppgaver den er pålagt, kan Kommissjonen innhente alle nødvendige opplysninger og foreta all nødvendig kontroll innenfor de rammer og på de vilkår som Rådet har fastsatt med simpelt flertall i samsvar med bestemmelsene i traktatene.

Artikkel 338

(tidl. artikkel 285 TEF)

1. Europaparlamentet og Rådet skal etter den ordinære regelverksprosessen vedta tiltak for å utarbeide statistikk der dette er nødvendig for at Unionen skal kunne utøve sin virksomhet, med forbehold for artikkel 5 i protokollen om vedtektene for Det europeiske system av sentralbanker og Den europeiske sentralbank.
2. Utarbeidningen av unionsstatistikk skal sikre upartiskhet, pålitelighet, objektivitet, vitenskapelig uavhengighet, kostnadseffektivitet og fortrolig behandling av statistiske opplysninger; den skal ikke pålegge markedsdeltakerne uforholdsmessige byrder.

Artikkel 339

(tidl. artikkel 287 TEF)

Medlemmer av Unionens institusjoner, medlemmene av komiteene samt Unionens tjenestemenn og andre ansatte skal, selv etter at tjenesten er avsluttet, være forpliktet til ikke å røpe opplysninger som etter sin art er å betrakte som tjenestehemmeligheter, særlig opplysninger om foretak og om deres forretningsforbindelser eller deres produksjonskostnader.

Artikkel 340

(tidl. artikkel 288 TEF)

Unionens ansvar i kontraktsforhold skal være underlagt den lov som gjelder for vedkommende kontrakt.

Unionen skal i samsvar med de alminnelige rettsprinsipper som er felles for medlemsstatenes rettssystemer, erstatte den skade som dens institusjoner eller ansatte volder i tjenesten.

Uten hensyn til annet ledd skal Den europeiske sentralbank i samsvar med de alminnelige rettsprinsipper som er felles for medlemsstatenes rettssystemer, erstatte den skade som den selv eller dens ansatte volder i tjenesten.

De ansattes personlige ansvar overfor Unionen skal fastsettes i de vedtekter eller tjenestevilkår som skal gjelde for dem.

Artikkel 341

(tidl. artikkel 289 TEF)

Setet for Unionens institusjoner skal fastsettes ved felles overenskomst mellom medlemsstatenes regjeringer.

Artikkel 342

(tidl. artikkel 290 TEF)

Reglene for bruk av språk i Unionens institusjoner skal fastsettes ved enstemmighet av Rådet ved forordninger, men får ikke virkning for bestemmelsene i Den europeiske unions domstols rettergangsordning.

Artikkel 343

(tidl. artikkel 291 TEF)

På vilkår fastsatt i protokollen av 8. april 1965 om Den europeiske unions privilegier og immunitet skal Unionen på medlemsstatenes territorium nyte godt av den immunitet og de privilegier som er nødvendige for at den skal kunne utføre sine oppgaver. Det samme skal gjelde for Den europeiske sentralbank.

Artikkel 344

(tidl. artikkel 292 TEF)

Medlemsstatene forplikter seg til ikke å søke å få løst en tvist om fortolkningen eller anvendelsen av traktatene på noen annen måte enn dem traktatene selv fastsetter.

Artikkel 345

(tidl. artikkel 295 TEF)

Traktatene skal ikke på noen måte berøre medlemsstatenes regler for eiendomsretten.

Artikkel 346

(tidl. artikkel 296 TEF)

1. Bestemmelsene i traktatene er ikke uforenlige med følgende regler:
 - a) ingen medlemsstat er forpliktet til å gi opplysninger dersom den finner at det vil være i strid med dens vesentlige sikkerhetsinteresser om de blir meddelt,
 - b) enhver medlemsstat kan treffe de tiltak som den anser nødvendige for å beskytte sine vesentlige sikkerhetsinteresser, og som angår produksjon av eller handel med våpen, ammunisjon og krigsmateriell; slike tiltak må ikke endre konkurranseforholdene på det indre marked for varer som ikke er særskilt bestemt for militære formål.
2. Rådet kan ved enstemmighet etter forslag fra Kommisjonen endre listen som det utarbeidet 15. april 1958, over de varer som bestemmelsene i nr. 1 bokstav b) skal gjelde for.

Artikkel 347

(tidl. artikkel 297 TEF)

Medlemsstatene skal rådføre seg med hverandre med sikte på i fellesskap å vedta de nødvendige bestemmelser for å hindre at det indre marked blir hemmet i sin virkemåte gjennom påvirkning fra de tiltak som en medlemsstat finner å måtte treffe i tilfelle av alvorlig indre uro som truer den offentlige orden, i tilfelle av krig eller alvorlig internasjonal spenning som innebærer fare for krig, eller for å oppfylle forpliktelser den har påtatt seg med sikte på å opprettholde fred og internasjonal sikkerhet.

Artikkel 348

(tidl. artikkel 298 TEF)

Dersom tiltak truffet i tilfellene omhandlet i artikkel 346 og 347 har til virkning at konkurransevilkårene på det indre marked vris, skal Kommisjonen sammen med vedkommende stat undersøke på hvilken måte disse tiltak kan tilpasses reglene fastsatt i traktatene.

Som unntak fra framgangsmåten i artikkel 258 og 259 kan Kommisjonen eller enhver medlemsstat bringe saken direkte inn for Domstolen dersom den finner at en annen medlemsstat misbruker den myndighet artikkel 346 og 347 gir. Domstolen skal treffe avgjørelse i møte for lukkede dører.

Artikkel 349

(tidl. artikkel 299 nr. 2 annet, tredje og fjerde ledd TEF)

I betraktning av den strukturelle sosiale og økonomiske situasjon i Guadeloupe, Fransk Guyana, Martinique, Réunion, Saint-Barthélemy, Saint-Martin, Azorene, Madeira og Kanariøyene, som forverres av faktorene fjern beliggenhet, øysamfunn, lite flateinnhold, vanskelig topografi og klima, økonomisk avhengighet av få produkter som ved at de er vedvarende og forekommer samtidig, sterkt hemmer deres utvikling, skal Rådet etter forslag fra Kommisjonen og etter å ha rådspurt Europaparlamentet vedta særlige tiltak som særlig skal ha som mål å fastsette vilkårene for å anvende traktatene på de nevnte områder, herunder felles

politikk. Også når slike særlige tiltak vedtas av Rådet etter en særlig regelverksprosess, skal det treffe avgjørelse etter forslag fra Kommisjonen og etter å ha rådspurt Europaparlamentet.

Tiltakene omhandlet i første ledd gjelder særlig områder som toll- og handelspolitikk, skattepolitikk, frisoner, landbruks- og fiskeripolitikk, forsyningsvilkårene for råmaterialer og nødvendige forbruksvarer, statsstøtte og vilkårene for adgang til strukturfondene og til horisontale unionsprogrammer.

Rådet skal når det vedtar tiltak omhandlet i første ledd, ta hensyn til de avsidesliggende regioners særlige kjennetegn og begrensninger uten å undergrave helheten og sammenhengen i Unionens rettsorden, herunder det indre marked og felles politikk.

Artikkel 350

(tidl. artikkel 306 TEF)

Bestemmelsene i traktatene skal ikke være til hinder for at de regionale unioner mellom Belgia og Luxembourg og mellom Belgia, Luxembourg og Nederland fortsatt består og gjennomføres i den utstrekning målsettingen for disse regionale unioner ikke blir nådd gjennom anvendelse av traktatene.

Artikkel 351

(tidl. artikkel 307 TEF)

Rettigheter og forpliktelser som følger av avtaler inngått før 1. januar 1958, eller for tiltredende stater, før tidspunktet for tiltredelsen, mellom én eller flere medlemsstater på den ene side og én eller flere tredjestater på den annen side, skal ikke bli berørt av bestemmelsene i traktatene.

I den utstrekning slike avtaler ikke er forenlige med traktatene, skal vedkommende medlemsstat eller medlemsstater ta i bruk alle egnede midler for å fjerne den påviste motstrid. Om nødvendig skal medlemsstatene bistå hverandre for dette formål og skal i slike tilfeller innta en felles holdning.

Ved anvendelsen av avtalene omhandlet i første ledd skal medlemsstatene ta hensyn til at de fordeler som hver medlemsstat har innrømmet i traktatene, utgjør en integrerende del av opprettelsen av Unionen og dermed er uløselig knyttet til opprettelse av felles institusjoner, til overføring av myndighet til dem og til innrømmelse av de samme fordeler fra alle de øvrige medlemsstaters side.

Artikkel 352

(tidl. artikkel 308 TEF)

1. Dersom et tiltak fra Unionens side synes nødvendig innenfor rammen av den politikk som er fastlagt i traktatene, for å nå et av traktatenes mål, uten at traktatene har noen bestemmelse som gir den nødvendige myndighet til å treffe tiltak av denne art, skal Rådet etter forslag fra Kommisjonen og etter å ha innhentet samtykke fra Europaparlamentet ved enstemmighet vedta egnede tiltak. Også når tiltakene vedtas av Rådet i samsvar med en særlig regelverksprosess, skal det treffe avgjørelse ved enstemmighet etter forslag fra Kommisjonen og etter å ha innhentet samtykke fra Europaparlamentet.

2. Kommisjonen skal under behandlingen av kontroll av nærhetsprinsippet etter artikkel 5 nr. 3 i traktaten om Den europeiske union gjøre nasjonalforsamlingene oppmerksom på forslag som framsettes på grunnlag av denne artikkel.
3. Tiltak som bygger på denne artikkel, skal ikke medføre harmonisering av medlemsstatenes lover eller forskrifter i tilfeller der traktatene utelukker slik harmonisering.
4. Denne artikkel kan ikke brukes som grunnlag for å nå mål som hører under den felles utenriks- og sikkerhetspolitikk, og enhver rettsakt vedtatt i henhold til denne artikkel må holdes innenfor grensene fastsatt i artikkel 40 annet ledd i traktaten om Den europeiske union.

Artikkel 353

Artikkel 48 nr. 7 i traktaten om Den europeiske union får ikke anvendelse på følgende artikler:

- artikkel 311 tredje og fjerde ledd,
- artikkel 312 nr. 2 første ledd,
- artikkel 352 og
- artikkel 354.

Artikkel 354

(tidl. artikkel 309 TEF)

Ved anvendelsen av artikkel 7 i traktaten om Den europeiske union om midlertidig opphør av visse rettigheter som følger av unionsmedlemskap, skal de medlemmer av Det europeiske råd eller Rådet som representerer vedkommende medlemsstat, ikke delta i avstemningen, og vedkommende medlemsstat skal ikke tas med i beregningen av en tredel eller fire femdeler av medlemsstatene nevnt i nr. 1 og 2 i nevnte artikkel. At medlemmer som er til stede eller representert ved stedfortreder, unnlater å stemme, er ikke til hinder for at beslutninger omhandlet i nr. 2 i nevnte artikkel blir vedtatt.

For å vedta beslutningene omhandlet i artikkel 7 nr. 3 og 4 i traktaten om Den europeiske union skal kvalifisert flertall bestemmes i samsvar med artikkel 238 nr. 3 bokstav b) i denne traktat.

Når Rådet etter at en beslutning om midlertidig opphør av stemmerettigheter er vedtatt i henhold til artikkel 7 nr. 3 i traktaten om Den europeiske union, treffer avgjørelse med kvalifisert flertall på grunnlag av en traktatbestemmelse, skal det kvalifiserte flertall bestemmes i samsvar med artikkel 238 nr. 3 bokstav b) i denne traktat eller, dersom Rådet treffer avgjørelse etter forslag fra Kommisjonen eller fra Unionens høyrepresentant for utenrikssaker og sikkerhetspolitikk, i samsvar med artikkel 238 nr. 3 bokstav a).

Ved anvendelsen av artikkel 7 i traktaten om Den europeiske union skal Europaparlamentet treffe avgjørelse med to tredels flertall av de avgitte stemmene og med et flertall av dets medlemmer.

Artikkel 355

(tidl. artikkel 299 nr. 2 første ledd og artikkel 299 nr. 3-6 TEF)

I tillegg til de bestemmelser i artikkel 52 i traktaten om Den europeiske union som gjelder traktatens geografiske virkeområde, får følgende bestemmelser anvendelse:

1. Bestemmelsene i traktatene får anvendelse for Guadeloupe, Fransk Guyana, Martinique, Réunion, Saint-Barthélemy, Saint-Martin, Azorene, Madeira og Kanariøyene i samsvar med artikkel 349.
2. De oversjøiske land og territorier som er oppført på listen i vedlegg II, skal omfattes av den særlige assosieringsordning fastlagt i fjerde del.

Traktatene skal ikke gjelde for de land og oversjøiske territorier som opprettholder særlige forbindelser med Det forente kongerike Storbritannia og Nord-Irland, og som ikke er oppført på listen nevnt i første ledd.
3. Bestemmelsene i traktatene skal anvendes på de europeiske territorier hvis utenrikssaker ivaretas av en medlemsstat.
4. Bestemmelsene i traktatene skal gjelde for Åland i samsvar med protokoll 2 til akten om tiltrædelsesvilkårene for Republikken Østerrike, Republikken Finland og Kongeriket Sverige.
5. Som unntak fra artikkel 52 i traktaten om Den europeiske union og nr. 1-4 i denne artikkel
 - a) skal traktatene ikke gjelde for Færøyene,
 - b) skal traktatene ikke gjelde for områdene Akrotiri og Dhekalia på Kypros, som er underlagt Det forente kongerikes overhøyhet, unntatt i det omfang som er nødvendig for å sikre gjennomføring av den ordning som er fastsatt i protokollen om de områder på Kypros som er underlagt Det forente kongerike Storbritannia og Nord-Irlands overhøyhet, som er vedlegg til akten om vilkårene for Den tsjekkiske republikk, Republikken Estlands, Republikken Kypros', Republikken Latvias, Republikken Litauens, Republikken Ungarns, Republikken Maltas, Republikken Polens, Republikken Slovenias og Den slovakiske republikks tiltrædelse til Den europeiske union, og i samsvar med vilkårene i nevnte protokoll,
 - c) skal bestemmelsene i traktatene få anvendelse for de britiske kanaløyer og øya Man bare i den utstrekning det er nødvendig for å sikre gjennomføringen av den ordning som er fastsatt for disse øyer i traktaten om de nye medlemsstaters tiltrædelse til Det europeiske økonomiske fellesskap og Det europeiske atomenergifellesskap, undertegnet 22. januar 1972.
6. Det europeiske råd kan på initiativ fra vedkommende medlemsstat vedta en beslutning som endrer den status et dansk, fransk eller nederlandsk landområde eller territorium omhandlet i nr. 1 og 2 har overfor Unionen. Det europeiske råd skal treffe avgjørelse ved enstemmighet etter å ha rådspurt Kommisjonen.

Artikkel 356

(tidl. artikkel 312 TEF)

Denne traktat gjelder for ubegrenset tid.

Artikkel 357

(tidl. artikkel 313 TEF)

Denne traktat skal ratifiseres av De høye traktatparter i samsvar med deres forfatningsregler. Ratifikasjonsdokumentene skal deponeres hos Den italienske republikks regjering.

Denne traktat skal tre i kraft på den første dag i den måned som følger etter deponeringen av ratifikasjonsdokumentet fra den signatarstats side som sist foretar denne handling. Finner deponeringen sted mindre enn femten dager før neste måned begynner, skal likevel traktaten ikke tre i kraft før den første dag i den annen måned etter dagen for denne deponering.

Artikkel 358

Bestemmelsene i artikkel 55 i traktaten om Den europeiske union får anvendelse på denne traktat.

TIL BEKREFTELSE PÅ DETTE har nedenstående befullmektigede undertegnet denne traktat.

Utferdiget i Roma, 25. mars 1957.

(Listen over signatarer gjengis ikke her.)